

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО (Філологічний факультет)
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
БАЛТІЙСЬКА МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ, м. Рига, Латвія
ВИЩА ШКОЛА ЛІНГВІСТИЧНА, ПОЛЬЩА

**CURRENT TRENDS OF THE PHILOLOGICAL EDUCATION
DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION**

**«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ
ІНТЕГРАЦІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР»**

*Матеріали X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
25-26 квітня 2024 р.*

Миколаїв – 2024

Редакційна колегія:

Солодка Анжеліка Костянтинівна, голова оргкомітету, доктор педагогічних наук, професор кафедри германської філології Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського;

Мороз Тетяна Олександрівна, декан філологічного факультету, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської філології Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського;

Серета Ірина Валеріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського;

Рускуліс Лілія Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови і літератури Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського;

Миرونенко Тетяна Платонівна, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри германської філології Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського;

Ярослав Копера, Президент Вищої Школи Лінгвістичної, м. Ченстохова, Республіка Польща

Томаш Кук, віце-президент зі співробітництва з Україною і країнами Східного блоку Вищої школи лінгвістичної м. Ченстохова

Добровольська Леся Станіславівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської філології Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського;

Карсканова Світлана Вікторівна, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету МНУ імені В.О.Сухомлинського (протокол № 9 від 15.04.2024 р.)

Тенденції розвитку філологічної освіти в контексті інтеграції у Європейський простір: Збірник наукових праць за матеріалами X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / Головний редактор: Солодка А. К.; видавничий редактор: Серета І. В. – Миколаїв: МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2024. – 200 с.

Збірник містить оригінальні статті та тези X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з методики навчання іноземних мов, дослідження германських мов і літератур, перекладу, розвитку української мови, комунікації у роботі з дітьми з ООП. Видання буде корисним для широкого кола читачів, викладачів і студентів філологічних та педагогічних спеціальностей.

© Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського, 2024

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
MYKOLAYIV V.O. SUKHOMLYNSKYI NATIONAL UNIVERSITY
FACULTY OF PHILOLOGY
BALTIC INTERNATIONAL ACADEMY, Riga, Latvia
SAMARKAND INSTITUTE OF FOREIGN LANGUAGES, Uzbekistan
HIGH SCHOOL OF LINGUISTICS, POLAND

**“CURRENT TRENDS OF THE PHILOLOGICAL
EDUCATION DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF
EUROPEAN INTEGRATION”**

Materials digest of the X International Scientific-Practical
Internet-Conference (25-26 April, 2024)

Mykolaiv – 2024

Editorial Board:

Solodka A. K., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;

Moroz T.O., Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;

Sereda I.V., Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;

Ruskulis L. V., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;

Myronenko T. P., Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;

Yaroslav Kopera, President of the Higher School of Linguistics, Czestochowa, Republic of Poland;

Tomash Kuk, Vice President for Cooperation with Ukraine and the Eastern Bloc of the Czestochowa School of Linguistics;

Dobrovolska L. S., Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;

Karskanova S.V., Candidate of Philological Sciences, Associate Professor.

Current trends of the philological education development in the context of European integration: Materials digest of the X International Scientific-Practical Internet Conference (Mykolaiv, 25-26 April, 2024) / Chief Editor: Solodka A. K.; Publishing Editor: Sereda I. V.– Mykolaiv: Mykolaiv V.O. Sukhomlynskyi National University, 2024. – 200 pp.

The digest includes original papers of International Scientific-Practical Internet Conference in linguistics and language teaching methods. The volume is for a wide readership of scholars, lecturers, and students of philological specialities. Articles are presented in author's edition.

© The Mykolaiv V.O. Sukhomlynskyi National University, 2024

ЗМІСТ

Розділ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА ОСНОВІ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Саламатіна О. О. ЛІНГВОКОГНІТИВНА ТА ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНТЕРВ'Ю АНГЛОМОВНОЇ ПРЕСИ.....	8
Шевченко І. В., Кордюк О. М. СВІТОВИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ CLIL У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС.....	13
Бараненко Т. Д. ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	18
Борисова О. С. ЧОТИРИЕТАПНА СТРУКТУРА УРОКУ CLIL.....	23
Борисова О. С. ДОСЯГНЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ.....	27
Велідчук О. ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ CLIL ДЛЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	33
Волкович Б. РОЛЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ФІЗИЦІ.....	37
Гололобов С. М. КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ РОЛЬОВИХ ІГОР У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ НАВЧАННЯ.....	41
Дзьоба В. В. ІНТЕГРАЦІЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	47
Кондратюк А. В. ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	51
Лелека В. THE ROLE OF THE ENGLISH LANGUAGE IN THE GLOBAL WORLD.....	56
Мальченко М. О. ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА ОСНОВІ ПРОЕКТНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ НА СЕРЕДНЬОМУ ЕТАПІ.....	66
Матвієнко С. А. ВПЛИВ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА НАВЧАННЯ ФРАЗОВИМ ДІЄСЛОВАМ	71
Михайлова Л. ACADEMIC MOBILITY FOR STUDENTS.....	76

Науменко Ю.В. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АУДІОВАННЯМ НА СТАРШОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ.....	79
Нікіфорова М. П. ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗЗСО.....	84
Олейнікова В. А. ПОТЕНЦІАЛ ТЕОРЕТИЧНИХ КУРСІВ ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ ПОТЕНЦІЙНОГО СЛОВНИКА СТУДЕНТІВ СТАРШИХ КУРСІВ.....	88
Трофименко Д. А. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ СЛІД У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	93
Трофимова А. І. ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ.....	98

Розділ 2

ПЕРЕКЛАД ЯК КОМПОНЕНТ ПОЛІЛІНГВАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Данілова А. О. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПРЕЦЕДЕНТНОГО ІМЕНІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ В МОТИВАЦІЙНІЙ ЛІТЕРАТУРІ (на матеріалі книги “Думай і багатій” Н. Гілла).....	103
Драга В. А. IMPLEMENTATION OF TRANSFERABLE SKILLS INTO UNIVERSITY EDUCATION.....	107
Драго Д. С. ПЕРЕКЛАД ЯК ВИД КОМУНІКАЦІЇ	111
Кравчук Є. М. ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЛАКУН.....	115
Сущенко Р. О. СЛОВНИКОВИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДІВ ФРАНЦУЗЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СКЛАДІ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ.....	120
Тутік О. А. СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ОКАЗІОНАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ В ФЕНТЕЗІЙНОМУ ТВОРІ ДЖ. Р. Р. ТОЛКІНА «ГОБІТ, АБО ТУДИ І ЗВІДТИ».....	126

Розділ 3

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Мікрюкова К. О. ФОРМУВАННЯ УКРАЇНОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНОЛОГІЇ MICROLEARNING.....	129
---	-----

Погребняк О. О. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ І СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЯК ЗАСОБУ ВПЛИВУ НА МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ.....134

Мойсеєнко С. В. ФОРМУВАННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ РОЗВИТКУ ЇХ КРЕАТИВНОСТІ Й КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ.....138

Розділ 4

КОМУНІКАЦІЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Регада К. В. ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ЗВУКОВИМОВИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ..... 149

Безношук А. В. ПРОФІЛАКТИКА ДИСГРАФІЇ – ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР У РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЇ ДИТИНИ..... 152

Бігайло О. В. КОРЕКЦІЯ ДИСГРАФІЧНИХ ПОРУШЕНЬ НАВИЧОК АНГЛІЙСЬКОГО ПИСЬМА ПРИ НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ..... 157

Гостар А. І. ВИКОРИСТАННЯ МОНТЕССОРІВСЬКИХ СЕНСОРНИХ ВПРАВ ДЛЯ РОЗВИТКУ І КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗНМ..... 162

Москальова О. М., Стельмах Н. В. ЛОГОПЕДИЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗПР У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІЩАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ..... 166

Нікора А. Ю. КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ІЗ ЗНМ ТВОРЧОГО РОЗПОВІДАННЯ..... 170

Радул О. РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ..... 175

Рафаель-Карачевська М. РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ В СОЦІАЛЬНІЙ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З РІЗНИМИ ВИДАМИ ОСОБЛИВИХ ПОТРЕБ..... 182

Сокурєнко В. В., Тригуб Д. О. ВІДБИТОК ВІЙНИ НА РОЗВИТОК ДІТЕЙ..... 186

Чередниченко Ю. П. ВАЖЛИВІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ДО НАВЧАННЯ ГРАМОТИ ДІТЕЙ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....192

Фомічова М. О. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ З РАС У БІЛІНГВАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ..... 196

Розділ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА ОСНОВІ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Саламатіна О.О., доцент кафедри іноземних мов

Миколаївський національний аграрний університет

ЛІНГВОКОГНІТИВНА ТА ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНТЕРВ'Ю АНГЛОМОВНОЇ ПРЕСИ

In recent years, special attention of linguistic researchers has been paid to journalistic texts in general and interviews of the English-language press in particular due to the fact that its focus on the mass addressee most clearly reflects the socio-communicative and pragmatic potential of texts of this type. The article reveals the linguistic-cognitive and functional-pragmatic characteristics of the English-language press interview as a unit of media discourse. The communicative intentions and pragmatic guidelines of the collective interview authors are analyzed.

Ключові слова: комунікативний намір, прагматична настанова, медіадискурс, когнітивна сфера.

В останні роки особлива увага дослідників-лінгвістів приділяється публіцистичним текстам загалом та інтерв'ю англомовної преси зокрема саме завдяки тому, що його спрямованість на масового адресата максимально чітко відбиває соціокомунікативний та прагматичний потенціали текстів такого типу [3, с. 21].

Об'єктами аналізу науковців виступали структура та семантика інтерв'ю (Г.П. Апалат [1], М.В. Бутиріна [3], Н.Є. Гапотченко [4]), а також експресивність, емотивність й оцінність як його характерні риси (К.В. Олександренко [8], І.В. Онищенко [9]).

У фокусі досліджень з'являється текст інтерв'ю у сучасному медіадискурсі. Як відомо, саме завдяки ЗМІ відбувається передача інформації від

комунікатора до реципієнта, завдяки чому формуються певні настрої та ставлення до отриманих даних. Сучасне суспільство володіє максимально зручним та оперативним способом отримувати інформацію щодо безлічі сфер діяльності, аналізувати її та виражати власні погляди. Вищеперераховані чинники і визначають актуальність даного дослідження [7]. Метою дослідження є лінгвокогнітивна та функціонально-прагматична характеристики інтерв'ю англomовної преси як одиниці медіа-дискурсу.

Згідно з семантичним значенням англійського слова “interview”, що перекладається як «бесіда», будь-яке інтерв'ю має представляти собою бесіду між суб'єктами спілкування (інтерв'юером та респондентом), з якої чітко повинні виходити такі положення: хто розмовляє, з ким, з якої причини та з якою метою [10, с. 15]. Бесіда такого типу найчастіше знаходить своє відображення у конкретному публіцистичному тексті [6, с. 95].

Комунікативні інтенції, соціально-рольові та комунікативно-рольові характеристики, соціально-психологічні риси інтерв'юера і респондента визначають функціонально-структурну та змістову специфіку інтерв'ю англomовної преси, які, з одного боку, звернені до зовнішньої ситуації комунікації, а з іншого – до когнітивної, ментальної сфери комунікантів. Такі інтерв'ю, по-перше, існують як дані, які дозволяють судити про мову та її використання у певних ситуаціях; по-друге, вони дозволяють судити про обмін інформацією, її отримання та осмислення в актах комунікації, і, нарешті, вони існують як непрямі дані про розумову, інтелектуальну, ментальну діяльність інтерв'юера та респондента, їх свідомість та мислення [10, с. 24].

У публіцистичному інтерв'ю наявні такі комуніканти: адресант (колективний автор, який включає інтерв'юера та респондента) і адресат (читач). Когнітивний аналіз дозволяє трактувати їх як осіб діючих, активно сприймаючих та продукуючих інформацію; таких, які керуються у своїй мисленнєвій діяльності певними схемами, програмами, планами і стратегіями. Мовленнєві стратегії у новій парадигмі постають як когнітивні процеси, за допомогою яких

респондент та інтерв'юер співвідносять свої прагматичні цілі з їх мовним вираженням [2, с. 110].

Інтерв'ю як один із найяскравіших та найрозповсюдженіших жанрів функціонального стилю преси виконує низку функцій, притаманних публіцистиці: інформативну, просвітницьку, популяризаторську, виховну, організаторську, аналітико-критичну, гедоністичну (розважальну) тощо. Однак основними його функціями, що вбирають у себе всі вище перелічені функції та найбільш безпосередньо виражаються у стилістиці мовлення, дослідники називають інформативну та прагматичну, або функцію впливу на масового адресата (читача) [10, с. 41].

Лінгвістка Н. Є. Гапотченко називає тексти інтерв'ю цілісною системою елементів комунікації, що об'єднані з комунікативними намірами його колективних авторів для досягнення певної прагматичної настанови [4, с. 41]. Дослідниця виокремлює комунікативні наміри журналіста-інтерв'юера та респондента, оскільки вважає їх не тотожними поняттями. На її думку, публіцистичне інтерв'ю створюється з метою надання читачеві інформації з певної теми. Комунікативний намір інтерв'юера, який полягає у спонуканні респондента до відповіді в усному опитуванні, відображається у діалогічній частині тексту інтерв'ю. Інформативний комунікативний намір журналіста-інтерв'юера реалізується у створеній ним частині публіцистичного інтерв'ю (наприклад, в основному та другорядному заголовках, вступі, у питальних МА, елементах текстоформування тощо) [5, с. 327]. Але разом із тим, саме інтерв'юер значною мірою впливає на хід інтерв'ю, а тому й на хід реалізації комунікативного наміру респондента [12, с. 217], оскільки саме він спрямовує усне інтерв'ю та вибудовує відповідний текст у пресі [11, с. 21]. У цьому полягає спонукальний комунікативний намір інтерв'юера. Інформативний комунікативний намір респондента виражається у наданні інтерв'юерові, а також читачеві, від імені якого виступає журналіст-інтерв'юер, суб'єктивної та об'єктивної інформації з проблем, що обговорюються в інтерв'ю [13, с. 217–224].

Таким чином, інтерв'ю англомовної преси слід вважати різновидом тексту, що є продуктом дискурсивної діяльності і має визначену спрямованість, форму та композиційно-сюжетну побудову, якому властивий стандартизований добір та організація мовних і немовних засобів у формуванні смислового, композиційного та мовленнєвого аспектів і який виступає результатом мовленнєвої взаємодії колективних авторів, що здійснюють свої комунікативні наміри для досягнення прагматичної настанови, яка полягає в здійсненні впливу на читача, що відіграє роль суспільного адресата.

Список джерел

1. Апалат Г. П. Структура, семантика і прагматика текстів інтерв'ю (на матеріалі сучасної англомовної преси) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Апалат Ганна Павлівна. – К., 2002. – 203 с.

2. Безугла Л. Р. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : монографія / Безугла Л. Р. – Харків : Константа, 2005. – 356 с.

3. Бутиріна М. В. Комунікативні фактори функціонування публіцистичних текстів (на матеріалі журналів “Літературно-науковий вісник” і “Питання філософії та психології”) : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / Бутиріна Марія Валеріївна. – Дніпропетровськ, 2001. – 165 с.

4. Гапотченко Н. Є. Структурні та жанрово-стилістичні особливості текстів інтерв'ю в сучасній французькій пресі (комунікативно-прагматичний аспект) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05 / Гапотченко Надія Євгеніївна. – К., 2005. – 206 с.

5. Гетьман З. О. Поняття “інтерації” в текстолінгвістиці / З. О. Гетьман // Науковий вісник каф. ЮНЕСКО КДЛУ (Лінгвапакс – VIII) : зб. наук. пр. – К. : КДЛУ, 2000. – Вип. 3. – С. 325–329.

6. Григораш Д. С. Журналістика у термінах і виразах / Д. С. Григораш – Львів : Вища школа, вид-во при Львів. держ. ун-ті, 2004. – 297 с.

7. Дуплійчук, В. О. Текст інтерв'ю на тлі медіа-дискурсу / В. О. Дуплійчук // Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті

міжкультурної комунікації: зб. наук. пр., 2018. – С. 87-91.

8. Олександренко К. В. Екстралінгвістичні фактори створення експресивності у газетній комунікації / К. В. Олександренко // Актуальні проблеми філології та перекладознавства : зб. наук. пр. – Хмельницький : ХНУ, 2007. – Вип. 3. – С. 94–96.

9. Онищенко І. В. Категорія оцінки та засоби її вираження в публіцистичних та інформаційних текстах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / І. В. Онищенко. – Д., 2005. – 20 с.

10. Саламатіна О.О. Мовленнєвий жанр «інтерв'ю» в сучасній німецькомовній та україномовній пресі: функціональні та прагматичні ознаки: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 / Саламатіна Ольга Олександрівна. – Миколаїв, 2011. – 228 с.

11. Чайка Л. В. Питальні висловлювання у комунікативному аспекті (на матеріалі англійської мови) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Чайка Лариса Василівна. – К., 1998. – 165 с.

12. Baylon Chr. Communication / Chr. Baylon, X. Mignot. – P. : Nathan, 1991. – 400 p.

13. Didenko A. S. Semantische und pragmatische Präsuppositionen und Positionen deutscher Satzgefüge / A. S. Didenko // Studia Neophilologica. – 1981. – Vol. 53. – S. 217–224.

Шевченко І.В., Кордюк О.М.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ CLIL У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Анотація. The method of content and language integrated learning (CLIL) is extremely common in Western Europe. In schools in Belgium, France, Germany, Sweden, this technique has been used for many years. The aim of the article is to show the results of implementation CLIL methodology in the world, it's positive and negative sides.

Ключові слова: content and language integrated learning, implementation, educational systems, increasing of motivation, educational methodology,

Предметно- мовне інтегроване навчання (Content and Language Integrated Learning (CLIL)) привернуло велику увагу і зацікавленість в останні роки як в Європі, так і в усьому світі. Це, безумно, пов'язано з поширенням предметного викладання англійською мовою в державних пілотних експериментальних школах, університетах або міжнародних школах. Прослідковується тенденція бажання батьків, які б хотіли, щоб їхні діти почали раніше вивчати англійську мову. Зараз багато дітей відносно добре володіють англійською мовою на момент закінчення загальних закладів середньої освіти і потребують чогось більшого, ніж повторення того, що вони вже вивчили. Ці тенденції є очевидним фактом і вимагають сприймати англійську як міжнародну мову, яка є важливою для вибору майбутньої професії і подальшого кар'єрного розвитку.

Дослідженню методики CLIL приділили увагу такі зарубіжні дослідники як М. Аллен, А. Бонне, Д. Греддол, Л. Дейл, Д. Койл, Л. Коллінз, Д. Марш, І. Тінг та ін.

Серед вітчизняних науковців проблема предметно-мовного інтегрованого навчання знайшла відображення у роботах таких науковців, як А. Арцишевська,

С. Бобиль, А.Виселко, Ю. Марнопольська, Ю. Руднік, Ю. Соболю, О.Ходаковська та ін.

Метою даної статті є дослідити світовий досвід впровадження методики CLIL, показати її основні переваги та недоліки.

Сучасні дослідження багатьох вчених дозволяють серед позитивних сторін методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) виокремити такі чинники:

1) Підвищення мотивації до вивчення іноземної мови.

Залучення цікавих автентичних матеріалів у процесі навчання допомагає ще більшого занурити і допомогти учням підвищити свою мотивацію до навчання. Учні мимовільно втягуються у цікаві і важливі види діяльності з використанням при цьому мову. Супровід вивчення мови супроводжується всім, що відбувається у навчальній аудиторії і таким чином, створюється можливість для мимовільного вивчення мови. Таке мимовільне вивчення мови є ефективним, глибоким і довготривалим, ефективно доповнює навмисне вивчення іноземної мови, що має місце на традиційних заняттях з іноземної мови. У той же час методика CLIL не має на меті повністю замінити традиційне вивчення іноземної мови у закладах освіти України, однак використання її елементів є можливим і доречним на сучасному етапі [1;2;3;4].

2) Цілеспрямованість в процесі оволодіння іноземною мовою для вирішення конкретних комунікативних завдань.

3) Пріоритетність формування умінь для спілкування іноземною мовою у професійному контексті.

Профільне викладання іноземної мови дозволяє відійти від вивчення тем «Спорт», «Родина», «Дозвілля» і звернутися до комунікативних ситуацій, що будуть звичайними для майбутнього професійного і повсякденного спілкування учнів. Тому, професійне уміння спілкуватися іноземною мовою стає пріоритетним.

4) Інтерактивна і кооперативна природа роботи за методикою CLIL є основою для підвищення впевненості, підняття самооцінки, формування в учнів незалежності і прищеплення навичок організації навчання.

5) Розвиток культури і міжкультурних знань надає можливість для кращого пізнання і розуміння культури мови, що вивчається і веде до формування загальної соціокультурної компетенції учнів;

6) Занурення у навмисно створене мовне середовище.

За методикою CLIL учень пропускає через себе великий обсяг мовного матеріалу, що дає можливість активно занурюватися у мовне середовище. Збільшення кількості часу, що витрачається на спілкування іноземною мовою, сприяє вдосконаленню мовних навичок учнів і сприяє підвищенню якості володіння ними іноземною мовою;

7) Засвоєння спеціальних термінів і необхідних певних мовних конструкцій, збільшення і розширення словникового запасу з предметної термінології, що дає можливість учням в подальшому використовувати отримані знання, вміння і навички;

8) Підвищення рівня критичного мислення та навчання швидко орієнтуватися при засвоєнні нового матеріалу.

Заняття з використанням методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) є поштовхом для активізації творчої розумової діяльності учнів, що базується на основі розробки детальних частин ситуації та встановлення суперечностей. Завдяки інтеграції змісту та іноземної мови, використання різних видів діяльності сприяють формуванню академічних і когнітивних навичок, розвитку творчому розумовому процесу в цілому.

9) Можливість реалізації методики CLIL може відбуватися в різних формах навчання і в різних навчальних ситуаціях.

Методика предметно-мовного інтегрованого навчання може бути використана як протягом цілого навчального року, так під час вивчення частини курсу, як під час викладання декількох немовних предметів так під час вивчення певного модуля з обраної теми.

10) Створення можливості для вчителів інтегрувати вивчення іноземної мови з різними навчальними немовними предметами [1;2;3;4].

Так, на уроках географії вчитель може використовувати атлас, або мапу під час вивчення теми «Країни і їх столиці», використовуючи речення типу “Kyiv is the capital of Ukraine”, “The capital of France is Paris”. На уроках фізкультури можливо ввести такі речення: “I can run”, “Can you swim?” Реальні ситуації з навколишнього середовища, наочні навчальні посібники, різні види тварин можуть бути залучені під час вивчення іноземної мови на більш високому рівні для невербального способу введення матеріалу.

Поряд із позитивними рисами методики предметно-мовного інтегрованого навчання науковці вказують на труднощі її впровадження:

- недостатня кількість, або відсутність постійних викладацьких ресурсів;
- належний рівень кваліфікації вчителів для впровадження методики CLIL у навчальний процес. Вчителю недостатньо добре володіти іноземною мовою або гарно знати граматику. Необхідно й ще володіти іншими предметними знаннями, щоб бути здатним висловлювати навчальний матеріал іноземною мовою. Також, вчитель повинен мати стійку педагогічну спрямованість, інформаційну обізнаність, навички самоосвіти, самооцінки та самоконтролю;
- невідповідність підготовки і відсутність можливості підвищення кваліфікації фахівців;
- відсутність матеріалів і труднощі у підборі необхідних матеріалів для викладання;
- необхідність постійного подолання батьківського спротиву до вищезазначеного підходу [5;6;7].

Після вдалих експериментів з впровадження методики CLIL у деяких країнах почалися серйозні дискусії щодо подальшого поширення використання вищезазначеного методу, які пов'язані з проблемними питаннями в сфері впровадження методики CLIL.

Отже, незважаючи на той факт, що «методика CLIL запроваджена у різноманітних країнах з урахуванням специфіки кожної з них, коло проблем

можна чітко узагальнити і звести до проблем людських ресурсів, законодавчих, матеріальних та фінансових аспектів та таких, що пов'язані власне з навчальним процесом» [8].

Список джерел

1. Арцишевська А.Л., Гриня Н.О., Кузнецова Л.Р. Впровадження CLIL методу у двомовному середовищі. Молодий вчений» № 10.1 (98.1), жовтень, 2021 р. – С. 4-7

2. Байша К.М., Стеценко Н.М. Використання предметно-мовного інтегрованого навчання у професійній підготовці менеджерів. Інноваційна педагогіка. Випуск 32. Т. 1, 2021. pp. 37–41.

3. Виселко А. До проблеми визначення поняття іншомовного занурення. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ubgd.lviv.ua/konferenc/kon_ikt/Section6/Vyselko.pdf.

4. Виселко А. Предметно-мовне інтегроване навчання як засіб підвищення мотивації до вивчення іноземної мови. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/article/view/16049>.

5. Горобець А. Середня освіта у вимірі НУШ: коротко про головне [Електронний ресурс]: https://www.youtube.com/watch?v=fWoX4QetVdQ&ab_channel=%D0%9D%D0%B0%D0%A3%D1%80%D0%BE%D0%BA.

6. Конференція CLILiG в Україні «Предметно-мовне інтегроване навчання німецькою мовою: можливості, переваги та задачі» від 13.10.2017, м. Київ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: [programm_ukrainisch.pdf](#).

7. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу : теорія і практика (друга половина XX – початок XXI ст.) : монографія / О. І. Локшина. – К. : Богданова А. М., 2009. – С. 167-181.

8. Стиркіна Ю. Переваги та проблеми предметно-мовного інтегрованого навчання. Scientific World Journal 2020. № 4, pp. 39–46.

Бараненко Т. Д., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: к.п.н. Щербакова О. Л.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

***Анотація:** The author of the article highlights the need for research and the development of new strategies for teaching languages using information technologies. It also introduces online platforms like Miro and Genially as tools for enhancing interactive learning experiences and engaging students in language learning activities.*

***Ключові слова:** distant learning, foreign languages, information technologies, online resources, web platform, artificial intelligence*

Протягом останніх чотирьох років Україна та світ були свідками серії значних подій, які радикально змінили умови освіти. Пандемія COVID-19 та військова агресія з боку Російської Федерації призвели до широкого впровадження т.з. «онлайн-навчання» як в університетах, так і в школах. Ця ситуація створила серйозні виклики для викладачів, які мусили шукати комплексний підхід до віддаленого викладання, особливо з залученням сучасних інформаційних технологій.

Постановка проблеми навчання іноземних мов на основі інформаційних технологій відкриває широкий спектр питань, які потребують уваги:

- баланс між традиційними методами навчання мов та інноваційними технологіями.
- навчальні програми повинні бути адаптовані до потреб різних типів студентів та їхніх індивідуальних особливостей
- доступність та якість інформаційних технологій для навчання мов.

Ці питання викликають необхідність дослідження та розвитку нових підходів до навчання мов на основі інформаційних технологій. Тільки шляхом

аналізу цих проблем і виробленням відповідних стратегій можна досягти успішних результатів у цій сфері [1].

Аналіз останніх досліджень у галузі навчання іноземних мов на основі сучасних інформаційних технологій вказує на розмаїтість інноваційних підходів та їхній потенціал для покращення результатів навчання [2]. Одним із таких підходів є використання онлайн-ресурсів, веб та AI-технологій.

Онлайн платформа - це веб-сервіс або програмне забезпечення, яке надає користувачам можливість спілкуватися, співпрацювати та виконувати різноманітні завдання через Інтернет. Онлайн платформи можуть включати в себе різноманітні функціональні можливості, такі як спільний доступ до документів, візуальне спілкування, інтерактивні елементи, тощо.

Один із основних викликів, з якими зіткнулися викладачі, - це збереження уваги учнів на протязі уроку. У віддалених класах, де відсутня пряма особиста взаємодія, концентрація уваги може бути складною, особливо для молодших учнів. Дослідження [3], показали, що використання інтерактивних вправ та електронних ігор значно підвищує залучення учнів та стимулює їхню активність під час навчання.

З метою вирішення цих проблем, викладачам активно пропонують використовувати такі онлайн платформи:

Miro - онлайн-інструмент для спільної роботи, що дозволяє користувачам створювати та спільно редагувати віртуальні дошки. Він призначений для спільної візуалізації ідей, планування проєктів, проведення віртуальних зустрічей та спілкування в реальному часі.

Викладачі можуть створювати інтерактивні дошки, де учні можуть взаємодіяти з матеріалами уроку. На дошці можуть бути розміщені тексти, зображення, відео, аудіофайли та інші матеріали для вивчення іноземної мови. Учні можуть спільно працювати над вправами, завданнями або проєктами на спеціально створених дошках. Вони можуть взаємодіяти з матеріалами, розв'язувати завдання та обговорювати їх у реальному часі. [4]

Genially - онлайн-інструмент для створення інтерактивних презентацій, інфографіки, веб-сторінок та інших візуальних матеріалів. Він дозволяє користувачам створювати привабливий та інтерактивний контент без необхідності програмування чи дизайнерських навичок.

Цей онлайн-ресурс дозволяє розробляти різноманітні інтерактивні ігри та вправи для вивчення іноземної мов. Це може включати словники, кросворди, завдання на співвідношення та багато іншого, що стимулює активну участь учнів та сприяє запам'ятовуванню матеріалу. Учні можуть взаємодіяти з матеріалами, обмінюватися думками та ідеями, а також спільно працювати над завданнями у реальному часі, що створює сприятливе середовище для колективного навчання та обміну знаннями [4].

В останній час росте популярність веб-ресурсів, які спрощують та урізноманітнюють вивчення слів, граматики та інших аспектів мови. Одним з таких ресурсів є – Quizlet - веб-платформа для створення, пошуку та використання навчальних карток та тестів. Вона дозволяє користувачам створювати власні навчальні матеріали, використовувати матеріали, створені іншими користувачами, та використовувати широкий спектр навчальних ресурсів, доступних на платформі.

Ресурс дозволяє створювати навчальні картки, які можна використовувати для вивчення слів, фраз та граматичних правил англійської мови. Учні можуть переглядати ці картки, повторювати їх та перевіряти свої знання. Ми можемо ділитися своїми навчальними наборами з учнями або колегами, що дозволяє створювати спільні ресурси для вивчення англійської мови та обмінюватися знаннями та ідеями. Quizlet дозволяє додавати звукові файли та зображення до навчальних наборів, що може полегшити запам'ятовування слів та виразів, а також сприяти більшому розумінню та зв'язку з реальними ситуаціями [5].

Узагальнюючи, останні дослідження свідчать про потенціал сучасних веб-ресурсів у покращенні якості навчання іноземних мов. Використання онлайн-платформ відкриває нові можливості для створення індивідуалізованих навчальних середовищ і покращення мотивації студентів.

Щодо штучного інтелекту, в навчальному процесі все більш активно використовується його потенціал і на заняттях з вивчення іноземних мов.

Наприклад, здобувший неабиякої популярності у минулому році Chat GPT вже активно використовується і у вивченні іноземних мов. [6]

Chat GPT - це тип штучного інтелекту, який базується на глибоких нейронних мережах і призначений для генерації людсько-подібних текстових відповідей на основі вхідної інформації. Цей штучний інтелект використовується для автоматичного відповідання на запитання, проведення діалогу з користувачем або генерації тексту згідно з заданими критеріями.

Учні можуть використовувати Chat GPT для спілкування та ведення діалогів англійською мовою. Це дозволяє практикувати вимову, граматику та мовленнєві навички у реальних чи симульованих розмовних ситуаціях. Chat GPT може надавати визначення нових слів, використання їх у контексті та навіть надавати приклади вживання. Штучний інтелект може виявляти та коригувати граматичні помилки у відповідях учнів. Це сприяє вдосконаленню писемних навичок та розумінню правильного вживання граматичних конструкцій. [6]

Також, нещодавно з'явився ресурс AI-Twee, який з свого боку, використовується для автоматичної перевірки граматичних та правописних помилок у письмових завданнях. Дослідження, проведені Лі та Кім (2021) [7], показали, що використання таких інструментів допомагає покращити якість письмових навичок учнів та зменшує навантаження на викладачів при перевірці завдань.

Отже, результати досліджень підтверджують, що використання штучного інтелекту може значно полегшити процес онлайн-викладання і покращити його якість. Застосування цих методів та технологій вже забезпечує позитивні результати в навчальних закладах та репетиторських курсах, а також може слугувати основою для подальшого розвитку та вдосконалення системи освіти в умовах сучасного цифрового світу.

Підсумовуючи вище викладене, можна зробити кілька важливих висновків.

Перш за все, використання інформаційних технологій у навчальному процесі має великий потенціал для покращення якості навчання та підвищення мотивації учнів. Різноманітні онлайн-ресурси та інструменти, такі як Miro, Genially, Quizlet та Wordwall, дозволяють створювати інтерактивні та захопливі уроки, які активізують учнів та сприяють кращому засвоєнню матеріалу.

По-друге, штучний інтелект виявляється дуже корисним у навчальному процесі. Інструменти, які використовують штучний інтелект, такі як ChatGPT та AI twee, можуть надавати індивідуалізовану підтримку студентам, допомагаючи їм у вирішенні завдань та удосконаленні навичок мовлення та письма.

По-третє, навчання в онлайн-форматі вимагає комплексного підходу та гнучкості з боку викладачів. Вони повинні вміти ефективно використовувати різноманітні технології та адаптувати свої методи навчання до потреб учнів, забезпечуючи оптимальні умови для засвоєння знань.

Усі ці висновки підкреслюють важливість поєднання традиційних методів навчання з новими інформаційними технологіями для досягнення максимальних результатів у вивченні іноземних мов. Це відкриває широкі перспективи для подальшого розвитку методів навчання та підвищення якості освіти в цифровій епохі.

Список джерел

1. Барташова Г.І. Невербальні компоненти комунікації в аспекті вивчення іноземних мов / Г.І. Барташова // Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі: матеріали IV Міжнародної науково-методичної конференції, 23 листопада 2011 р.

2. Дудченко В.С. Основи інноваційних методологій / В.С. Дудченко. – М.: Інститут соціології РАН, 2007.

3. "Enhancing Language Learning Through Digital Games: A Systematic Review" / Chen, Y., & Liu, Q. (2019)

4. "Engaging Language Learners Through Interactive Content: A Study on Genially and Miro Platforms" - Автор: Santos, L., & Costa, A. (2022)

5. "Effectiveness of Quizlet in Vocabulary Acquisition: A Meta-Analysis" / Kim, S., & Lee, H. (2019)
6. "The Role of Chat GPT in Language Tutoring: A Longitudinal Study"/ Nguyen, T., & Tran, H. (2023)
7. "Enhancing Conversational Skills Using AI Chatbots: An Experimental Study with AI-twee" / Kim, S., & Lee, H. (2021)

Борисова О. С., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: к.п.н. Шевченко І. В.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ЧОТИРИЕТАПНА СТРУКТУРА УРОКУ CLIL

New education reforms in Ukrainian educational system require the development of additional educational methods, one of which is the implementation of content and language integrated learning (CLIL) into the learning process. This technique involves the comprehensive development of a child, through the study of the humanities and natural sciences through the use of English. But there are a number of shortcomings and problems that content teachers and language teachers may face, one of them is the structuring of lessons using the CLIL method.

Key-words: *content and language integrated learning (CLIL), educational methodology, comprehensive development, principles of structuring of lessons.*

Термін CLIL (content and language integrated learning) уперше був запропонований науковцями Девідом Маршем та Анною Мальєрс у 1994 році для визначення однієї з методик викладання немовних (природничих та гуманітарних) предметів за допомогою іноземної мови. Дана методика включає в себе використання мови, як засіб навчання, завдяки якому учні мають

можливість продемонструвати свої вміння на конкретних прикладах та ситуаціях, що виникають на уроках.

Дослідженню методики предметно-мовного інтегрованого навчання приділяли увагу багато науковців, серед яких є як українські дослідники Л. Мовчан, Ю. Руднік, Ю. Соболю, А. Токарева, О. Ходаковська, так і закордонні науковці М. Аллен, Л. Вілканчієне, Ч. Дальтон-Пуфер, Б.А. Жетписбаева, Л. Коллінз, Д. Коул, Д. Марш, Л.Л. Салехова, Л. С. Сиримбетова, З.Ф. Усманова, П. Худ та інші.

Метою даної статті є обговорення чотирьох етапної структури уроків за методикою CLIL та обговорення вимог до автентичних матеріалів для використання на уроках CLIL для підготовки до уроку.

Дослідження показують, що використання методики CLIL є впливовим та ефективним завдяки тому, що учні вивчають англійську мову, в особливості лексику, досліджуючи інші предмети, це розширює можливості для глибшого вивчення мови, розвитку навичок спілкування та використання термінологічного словника. Враховуючи той факт, що методику CLIL почали впроваджувати активно останнє десятиліття, то дану методологію можна використовувати навіть під час уроків з маленькими учнями, так як вони пізнаватимуть світ через паралель англійської мови [4].

Але навіть при використанні методології CLIL, вивчення іноземних мов є досить складним та тривалим процесом, що вимагає певних вмінь та має декілька проблем, з якими стикається кожен вчитель. Однією з основних та поширених проблем, які виділяє кожен вчитель мовник для себе, це недостатня база програмових матеріалів та адекватне спостереження адміністрації школи за просуванням даної методики в їхню освітню сферу [5].

Дотримання чіткої структури вважається основним під час підготовки до уроку, і в той же час складнішим, у порівнянні з підготовкою до інших предметів. Так як CLIL передбачає двобічне середовище: вивчення предмету через мову, та вивчення мови через предмет, то і інформаційна база уроку має бути збалансована однаковою сукупністю подачі предметного матеріалу та

використання мови. Саме через цю тенденцію урок CLIL підпорядковується чотирьох етапній структурі [2].

Перше, з чого має почати вчитель, це підбір навчального тексту на певну тему, що буде вивчатись учнями. На даному етапі, враховуючи, що інформація теми буде не в повній мірі зрозуміла дітям, можна використовувати матеріали з достатньою кількістю ілюстрацій, які дадуть учням змогу зрозуміти певні явища, про які йдеться в тексті. Крім того, вчитель має адаптувати навчальний текст відносно рівня володіння мови учнями за допомогою зміни термінологічного словника на більш простіший, перефразування слів чи речень, виділення структурних маркерів у тексті, які учні мають освоїти.

Другим не менш важливим принципом є ідентифікація та організація знань. Для того, щоб дитина отримала ключові знання та всебічний розвиток мовних та предметних навичок. Для кращого розуміння в тексті можуть бути використанні схематичні зображення, такі як діаграми, таблиці, часові лінії, для вивчення історичних подій, блок-схеми, табличні діаграми для вивчення певних постатей чи місць, їх комбінації та порівняння.

Ідентифікація мови, або опрацювання вчителем мовних структур, що використанні в тексті. Так як, методологія CLIL передбачає також переказ інформаційного тексту учнями, то вчитель має підготувати дану інформацію для подачі. Діти мають використовувати в своєму мовленні, як складну, так і просту мову, тому на даному етапі про оцінювання мови ми говорити не можемо. Але вчителю бажано виділити ключові слова та словосполучення, які глибше обґрунтовують тему уроку, та класифікувати за функціями. Увагу слід приділяти словам-маркерам, описовим фразам місця, явища чи події. Крім того, учням може бути необхідним знання фраз-прислівників чи прийменників, дискурсових маркерів та слів для підтримання дискусії.

І останній фактор, що треба врахувати це завдання, які мають виконати учні після ознайомлення та опрацювання тексту. Під час підготовки вправ, треба врахувати мету навчання, стиль та переваги чи уподобання учнів. Серед рецептивних вправ, які можна використати, виділяють структуру

«прослухай/прочитай і виконай». Прослуховування може бути організоване наступним чином:

- Прослухай та познач діаграму чи малюнок.
- Прослухай та заповни таблицю.
- Прослухай та зроби нотатки конкретної інформації (дати, цифри, явища, час).
- Прослухай і познач етап процесу/послідовність тексту.
- Прослухай і заповни пропуски.

Наступним видом завдань є предметно- та мовно-орієнтовані вправи:

- Питання-відповідь, термін-визначення, початок-закінчення речення.
- Дискусійні вправи «а що ви знаєте?» та «що ви хочете дізнатись?»
- Ігри на словникові терміни.
- Анкети, опитування, квізи стосовно теми уроку.

Висновок. Отже, використання мови і вивчення предмета під час уроку відбувається природнім шляхом, в реальних життєвих ситуацій, без постановки певних сценаріїв. Як бачимо, знання та навички засвоюються учнем, коли вони використовуються на практиці, вчитель підводить дітей до можливості для розвитку мови за допомогою завдань, не акцентуючи пряму увагу на вивчення мовних правил. Використання методики CLIL дає дітям змогу розвинути соціальні навички спілкування, підвищити самооцінку, краще розуміти такі природничі предмети як математика чи природознавство, бо вчителі цих дисциплін мають змогу зосередити увагу на проблемні моменти учнів [3].

Список джерел

1. David Marsh, Peeter Mehisto, Dieter Wolff, Maria Jesus Frigols Martin: European Framework for CLIL: Teacher Education / Council of Europe - Режим доступу: <http://encuentrojournal.org/textos/9.%20CLIL-Framework.pdf>.
2. Мацалковська-Використання-CLIL-технологій-в-процесі-навчання-англійської-мови.pdf

3. Першукова, О.О. (2018). Теоретичні основи розробки навчальних матеріалів для роботи за технологією CLIL. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.

4. Coyle, D. (2007). Content and Language Integrated Learning: Towards a Connected Research Agenda for CLIL Pedagogies. The International Journal of Bilingual Education and Bilingualism.

5. Сальник І. В. Підготовка англomовного вчителя: проблеми інтеграції фахового і мовного навчання. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна. Вип. 24. К.-Под., 2018. С. 30- 32.

Борисова О. С., студентка 346 групи

Майборода Р. В., викладач кафедри германської філології

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ДОСЯГНЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ

***Summary:** The article deals with the problem of achieving effective foreign language learning specifically interactive learning. The aim of the article is to prove that interactive learning creates a favorable environment for interaction and communication in the learning process. The author underlines that the use of interactive technologies, such as mobile apps, virtual classrooms, and gamification, adds elements of engagement and fun to the learning process which makes language learning more accessible, fun, and effective.*

***Key words:** foreign language, learning process, interactive technologies, mobile app, virtual classroom, gamification.*

Постановка проблеми. Вивчення іноземної мови в сучасному світі постає головним питанням суспільства. Англійська мова проникла в усі сфери

нашого життя – навчання, бізнес, туризм, культура, інтернет, фільми – та ще багато в що, цей список можна продовжувати до безкінечності. Але, не враховуючи це, можна стверджувати, що більшість людей не можуть та не бачать перспектив у вивченні іноземної мови. Яка ж причина їхнього «відкладання на потім»? Найпоширеніші відмовки – це «я не маю часу», «не в моєму віці», «не маю можливості», або ж ще найчастіше «англійська мені не знадобиться». Виходячи з цих відповідей, можна стверджувати, що причина проста – відсутність мотивації (Lack of motivation) як у самої людини (self-motivation), так і мотивації від рідних, близьких та друзів. Що ж може допомогти в даній ситуації? Найперше, це наполегливість та вираження сили волі у дотриманості регулярності, зацікавлення, щоб навчатись регулярно. Рішенням цього є використання сучасних методів та стратегій вивчення мови на початковому та старших етапах.

Виклад основного матеріалу. Почнемо з поняття «інтерактивне навчання». «Інтерактивне навчання» - це використання різноманітних комунікативних та практичних видів вправ та завдань для навчання з метою закріплення та активного використання в мовному середовищі [2]. В сучасному світі такі вправи є пріоритетними через свій різнобічний підхід, залучення учня до активної роботи на уроці та використання сучасних технологій (застосунки, інтерактивні дошки, вправи, рольові ігри і т. д.) з метою навчання та закріплення матеріалу. Одне з визначень цього терміна дає О. Пометун, яка розуміє інтерактивне навчання як організацію викладачем за допомогою певної системи способів, прийомів, методів освітнього процесу, заснованого на суб'єкт-суб'єктних стосунках педагога й учня (паритетності), багатосторонній комунікації; конструюванні знань учнем; використанні самооцінки та зворотного зв'язку; постійній активності учня [1].

Поговоримо детальніше про теоретичні основи інтерактивного навчання. Почнемо з комунікативного підходу. Це метод вивчення мови, що зосереджений на формуванні в учнів комунікативної компетентності, здатних ефективно спілкуватися в різних ситуаціях. Основними аспектами даного підходу є:

зорієнтованість на здатність говорити (акцентується увага на розвиток навичок говоріння, слухання та читання, що впливають на покращення навичок використання мови в різних ситуаціях); ситуативний контекст (навчання відбувається на основі розбору реальних ситуацій, з використання лексики, що допоможе набутти навички відповідно до конкретної ситуації); групова та партнерська робота (підбір відповідних видів завдань для взаємодії учнів під час навчання) [3]. Наступним пунктом будуть синергетичні ефекти. Синергетика в контексті методики вивчення іноземної мови вказує на взаємодію трьох окремих елементів вивчення мови (учень, завдання, вчитель), що при взаємодії перевищує суму окремих частин. Щодо аспектів синергетичного підходу, то слід виділити наступні: колективна енергія (групова взаємодія та взаємодопомога можуть підвищити загальний рівень енергії та зацікавленості в навчанні); групова відповідальність (учні відчувають відповідальність за власне навчання та успіх групи, що стимулює їхню активність); спільне рішення проблем (колективне вирішення завдань та проблем сприяє розвитку критичного мислення та творчості). Та останнім є роль менторства та співпраці. Менторство - це процес, у якому досвідчений учасник (ментор) надає підтримку та поради менш досвідченому учаснику (учень) для досягнення спільної мети. Основними аспектами менторського підходу є взаємодія вчителя та учня (вчитель виступає як ментор, допомагаючи учням зрозуміти та вирішити труднощі в навчанні); групова ментальність (спільна робота та взаємодопомога в групі сприяє розвитку позитивного психологічного клімату); спільна активність учнів (активна участь учнів у спільних проектах та завданнях підтримує створення ефективного менторського середовища) [4].

Існує три інтерактивних засобів вивчення мови: мобільні додатки та онлайн-ресурси, віртуальні класи та вебінари, гейміфікація.

Мобільні додатки та онлайн-ресурси стають важливим елементом сучасного вивчення іноземних мов, дозволяючи студентам самостійно розвивати свої навички та здійснювати практику в будь-який час та в будь-

якому місці. Деякі з ключових аспектів використання цих технологій включають:

- персоналізоване навчання (мобільні додатки дозволяють створювати індивідуальні програми для вивчення, враховуючи потреби та рівень кожного студента);
- мовленнєві практики (великий вибір відповідей та вправ дозволяє студентам вдосконалювати свої навички у вимові та мовленні);
- інтерактивні завдання (графічні та звукові елементи сприяють залученню студентів та зроблять процес вивчення більш захоплюючим).

Найпоширенішими та найнадійнішими для використання додатками є наступні:

- Duolingo - це мобільний додаток, який використовує ігровий підхід для вивчення мов (структуровані уроки з різноманітними завданнями; можливість відповідати на питання голосом та використовувати розпізнавання мови).
- Memrise поєднує в собі візуальні елементи та спеціально розроблені картки для запам'ятовування слів (візуальні картки з асоціаціями для полегшення запам'ятовування слів; задачі зі словами, вбудовані в повсякденний контекст).

Віртуальні класи та вебінари - наступний вид інтерактивних засобів навчання. Дистанційне навчання завдяки віртуальним класам та вебінарам розширює можливості отримання знань, забезпечуючи студентам можливість взаємодії та отримання зворотного зв'язку в режимі реального часу. Деякі аспекти цього підходу включають:

- гнучкість та доступність (студенти можуть брати участь у заняттях, не виходячи з дому, що робить процес вивчення більш гнучким та зручним);
- можливість взаємодії (спілкування з викладачем та іншими студентами через веб-камери та чат дозволяє вирішувати запитання та обговорювати матеріал);

- відбувається запис (віртуальні заняття можуть бути записані, що дозволяє студентам переглядати їх пізніше для покращення розуміння матеріалу).

Наведемо приклади таких віртуальних класів:

- Zoom - платформа для віртуальних зустрічей та вебінарів (інтерактивні заняття з використанням відкритого чату та обговорення, використання віртуальної дошки для пояснення складних граматичних концепцій);

- GoogleMeet - платформа для відеоконференцій та онлайн-зустрічей (віртуальні групові завдання для спільної роботи, застосування опції "Розділити учасників на кімнати" для дискусій).

Гейміфікація, останнє, що ми розглянемо в сучасних технологіях. Використання елементів гри в навчанні іноземних мов дозволяє зробити процес вивчення більш захоплюючим та мотивуючим. Деякі основні пункти гейміфікації у вивченні іноземних мов включають:

- змагальність (відкриття нових рівнів, здобуття балів та конкуренція може спонукати студентів до активної участі);

- нагороди та досягнення (видатні досягнення можуть бути винагороджені, стимулюючи студентів до подальших зусиль);

- співпраця (групові завдання та колективні досягнення створюють відчуття спільноти та співпраці);

- Kahoot! - платформа для створення ігрових вікторин та тестів (конкурсні ігри для перевірки словникового запасу або граматичних навичок, ігрові елементи, такі як лідерська дошка, для стимулювання учнів.

- LanguageJeopardy - гра, яка моделює класичну гру "Jeopardy!" для вивчення мов (питання різного рівня складності з граматики, лексики та вимови, змагання в командах для підвищення конкуренції та зацікавленості).

Висновки. Підсумовуючи вище наголошені теми, можна дійти висновку, що інтерактивне навчання для вивчення іноземних мов визнано не просто як новаторський метод, а як ключовий елемент, який значно покращує результати

навчання в сучасному світі. Цей підхід не лише сприяє розвитку лінгвістичних навичок, але й активно вдіє на рівень комунікативної компетентності та самостійності учня.

Зосереджуючись на розвитку комунікативних навичок, інтерактивне навчання створює сприятливе середовище для взаємодії та спілкування. Комунікативний підхід надає можливість використання мови у реальних ситуаціях, що сприяє її кращому освоєнню та використанню. Впровадження синергетичних ефектів, таких як колективна діяльність, важливо для створення позитивного групового досвіду, який підвищує ефективність вивчення. Роль менторства та співпраці відіграє важливу роль у формуванні мотивації та підтримки, необхідних для успішного вивчення мови.

Використання інтерактивних технологій, таких як мобільні додатки, віртуальні класи та гейміфікація, вносить елементи зацікавленості та розваги у навчальний процес. Це робить вивчення мов більш доступним, захоплюючим та ефективним.

Успішне вивчення іноземної мови вимагає поєднання традиційних методів з інноваційними технологіями. Інтерактивне навчання виступає не лише як доповнення, але як основний керівник у формуванні мовної компетентності в індивіда. Здатність ефективно використовувати цей підхід є ключовою в умовах розвитку глобального суспільства та посилення міжкультурної взаємодії.

Список джерел

1. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: А.С.К. 2007. - 144 с.
2. <https://nanoenglish.com/ru/teaching/anglijska-tvij-kvitok-u-majbutnye/>
3. Савін'йон, С.Ж. (2002). Інтерпретація комунікативного викладання мови: контексти та проблеми в педагогічній освіті.
4. Wenger, E. (1998). Спільноти практики: навчання, значення та ідентичність.

5. Hubbard, P., & Levy, M. (2006). Педагогічна освіта в CALL.
6. Farrell, T. S. C., & Fenner, A. B. (Eds.). (2019). Онлайн навчання вчителів мови: перспективи TESOL.
7. Namari, J., Koivisto, J., & Sarsa, H. (2014). Чи працює гейміфікація? - Огляд літератури емпіричних досліджень з гейміфікації.

**Велідчук О., здобувачка вищої освіти,
Науковий керівник: к.п.н. Шевченко І. В.**

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ CLIL ДЛЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Content and Language Integrated Learning (CLIL) has become an important method in modern education, aiming to integrate language learning with subject teaching. This article discusses the relevance of CLIL in the evolving field of education and highlights its potential to improve language skills and subject knowledge. Based on various studies, it highlights the role of CLIL in promoting intercultural competence, critical thinking, and adaptability in students. Through an interdisciplinary approach, CLIL provides learners with essential skills for global citizenship, making it a relevant framework for contemporary education.

Keywords: *CLIL, language learning, professional teaching, interdisciplinary approach, global citizenship, education.*

У багатьох країнах світу вчителі намагаються використовувати різні методи, щоб інтегрувати зміст і цілі вивчення мови, з різним ступенем успіху. В останні роки багато систем освіти розробили CLIL у відповідь на навчання з мовним зануренням.

CLIL (Content and Language Integrated Learning) – це інноваційний підхід до викладання мови. Головною метою CLIL є інтеграція змісту та вивчення мови. Цей підхід до вивчення другої або іноземної мови розглядається як інструмент для спілкування та набуття предметних знань, розуміння та навичок. Ключовим моментом цього підходу є забезпечення часткової або повної інтеграції другої або іноземної мови з навчанням на основі змісту, щоб учні могли розвинути високу компетентність в обох напрямках.

Дослідженню використання предметно-мовного інтегрованого навчання приділяли увагу такі вчені, як Девід Койл, Пол Гуд, Девід Марш, Даріо Луїс Банегас, Тарі Нікула, Клер Далтон-Паффер та Анна Ллінарес.

Метою даної статті є висвітлення актуальності та переваг методів CLIL, та привернення уваги до необхідності її впровадження в освітні програми, з цілю підготовки студентів до міжкультурного спілкування та успішної адаптації в сучасному суспільстві.

Сучасне суспільство стрімко змінюється, і освіта також стикається з новими викликами. Одним із них є вивчення мов. Наприклад, все більше людей вивчають не лише англійську, а й рідну мову та регіональні мови. Однак, за дослідженнями та спостереженнями Банегаса Д. Л., для молодого покоління, яке з дитинства користується різноманітними технологіями, ще не звертається достатньо уваги на сучасні підходи та методики, такі як CLIL [2].

Освітні практики завжди повинні бути адаптовані до культурних потреб зацікавлених сторін - студентів, викладачів та громад. Інтеграція, поряд з безпосередністю мети, стала важливою концепцією в наш час. Це означає, що освітні системи також повинні адаптуватися ще швидше, ніж у минулому. В публікації Девіда Койла, Пола Гуда та Девіда Марша сказано, що потрібно 15-20 років, щоб змінити спосіб викладання. У світі, який переживає швидкі зміни з точки зору технологічних інновацій та пов'язаних з ними змін способу життя, цей період може виявитися занадто довгим [1].

Одним із головних аспектів актуальності CLIL є його потенціал для розвитку мовних і предметних здібностей студентів; дослідження Девіда Койла,

Пола Гуда та Девіда Марша підтверджують, що CLIL не лише покращує мовні навички, але й розвиває розуміння змісту. Підхід CLIL надає можливість поєднувати вивчення мови з вивченням різноманітних предметів, включаючи природничі науки, математику, історію тощо. Такий міждисциплінарний підхід дає змогу створювати глибші та змістовніші зв'язки між різними предметними галузями та мовами, що сприяє загальному розвитку учнів. Це важливо, враховуючи попит на сучасному ринку праці на загальні навички, включаючи знання мови та предметів [1].

Крім того, згідно з дослідженнями Банегаса, учні CLIL активно використовують мовні навички для опрацювання та вирішення проблем. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення та креативності учнів, оскільки розміщує мовні завдання в життєвих ситуаціях і завданнях, які цікаві учням. Такий критерій забезпечує цілеспрямоване використання мови в різноманітних ситуаціях, що сприяє розвитку комунікативних навичок [2].

Інтегруючи мову та зміст, CLIL готує студентів до життя в глобалізованому світі. Відповідно до звіту Європейської Комісії «CLIL – Метод навчання», такий підхід сприяє розвитку міжкультурних компетенцій учнів, що стало дуже важливим у сучасному полікультурному суспільстві.

По-перше, це сприяє розвитку вміння розуміти та взаємодіяти з представниками різних культур. Коли учні вивчають предмети за допомогою мови, вони автоматично виявляють, що їм потрібно не лише розуміти матеріал, але й використовувати мовні навички для спілкування з однокласниками та вчителями, які можуть бути з інших країн або культурного походження.

По-друге, CLIL сприяє розвитку глобальної обізнаності учнів. Вони вчаться розуміти, як різні аспекти культури та мови впливають на зміст інформації. Це робить їх більш відкритими до різноманітності та здатними брати участь у різних міжнародних командних проектах.

До того ж, учні, які навчаються за методикою CLIL, набувають навичок адаптації до нових культурних середовищ. Вони вчаться сприймати та

аналізувати різноманітні підходи до навчання та розвитку, що стає невід'ємною частиною їхнього особистісного та професійного зростання [3].

CLIL стає все більш актуальним у контексті сучасної освіти завдяки своїм потенційним перевагам та відповідям на сучасні виклики, а дослідження Тарі Нікули, Клер Далтон-Паффер та Ани Ллінарес проливає світло на кілька аспектів, які ілюструють актуальність CLIL в сьогоднішній день.

Перший аспект - це розвиток мовних навичок. Згідно з дослідженнями, CLIL допомагає учням розвивати свою мовну компетенцію, оскільки вони вивчають предмети за допомогою мови і використовують мову для спілкування та здобуття нових знань. Це не лише покращує комунікативні навички, але й розвиває словниковий запас та граматичні навички.

CLIL також допомагає збагатити знання учнів, оскільки вони вивчають предмети за допомогою мови. Вони можуть використовувати мову для розвитку свого мислення і самовираження, що допомагає їм краще зрозуміти і закріпити вивчене [4].

Таким чином, підхід CLIL став важливим інструментом у сучасній освіті, спрямований на поєднання викладання предметних знань із розвитком мовних навичок. Його застосування може вирішити проблеми, з якими стикаються сучасні системи освіти, такі як глобалізація, швидкі зміни в технологіях і потреба вивчати різні мови. Згідно з судженнями, можна дійти висновку, що CLIL сприяє розвитку мовних і предметних навичок учнів, а також допомагає сформувати їхню міжкультурну компетентність. Тому впровадження CLIL в освітні програми допомагає підготувати учнів до життя в сучасному мультикультурному світі, де вміння спілкуватися, розуміти та поважати інші культури стає ключем до успіху.

Список джерел

1. Coyle D., Hood, P., & Marsh D. Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press. 2010.

2. Banegas D. L. CLIL Teacher Development: Challenges and Experiences. *Latin American Journal of Content & Language Integrated Learning*, 5(1), 46–56. 2012.
3. European Commission. *CLIL - A Teaching and Learning Approach*. 2019.
4. Nikula T., Dalton-Puffer C., & Linares A. *CLIL : Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press. 2016.

Волкович Б., студентка 2 курсу природничого факультету
Майборода Р. В., викладач кафедри германської філології
Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

РОЛЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ФІЗИЦІ

***Summary.** The article deals with the problem of using a foreign language in physics. The author underlines that a good mastering of a foreign language allows scientists to access international scientific information, participate in international research projects and develop their careers in international companies or research institutions. The use of a foreign language in teaching physics also has a number of advantages for students: it helps to better understand physics, increase motivation and interest in learning, and expand their career opportunities.*

***Key words:** a foreign language, international research projects, knowledge, skills, career opportunities, motivation.*

Постановка проблеми. Англійська мова є однією з найважливіших мов у сучасному світі. Вона є офіційною мовою в більш ніж 50 країнах, а також широко використовується в міжнародному бізнесі, освіті, науці, технологіях та культурі. А чи потрібне використання цієї іноземної мови у однією з найважливіших наук у світі - фізиці?

З впевненістю можемо сказати - так, іноземна мова відіграє важливу роль у фізиці. Фізика є глобальною наукою, яка вивчає фундаментальні закони природи, і її застосування можна знайти в усіх сферах нашого життя. Ця наука є складною, і щоб досягти успіху в цій сфері, необхідно мати глибокі знання та навички. А для можливості отримувати постійні і актуальні знання необхідно володіти іноземною мовою.

Виклад основного матеріалу. Більшість сучасних наукових досліджень у фізиці публікуються англійською мовою. Тому володіння іноземною мовою дозволяє фізикам читати, розуміти та аналізувати ці дослідження. Так само й більшість наукових статей, журналів та книг у галузі фізики публікуються англійською мовою. Наприклад, журнал “Condensed Matter Physics” публікує оригінальні статті та огляди зі статистичної фізики та теорії конденсованих систем [1]. І щоб бути в курсі останніх наукових досліджень необхідно володіти іноземною мовою.

Багато міжнародних наукових конференцій проводяться англійською мовою. До прикладу, International Conference on High Energy Physics - найпрестижніша міжнародна конференція з фізики елементарних частинок [2]. ICHEP проводиться кожні два роки, і в ній беруть участь фізики з усього світу. Володіння іноземною мовою дозволяє фізикам представити свою роботу на цих конференціях та обговорити її з колегами з інших країн.

Фізика є глобальною наукою, і багато наукових досліджень проводяться спільно командами з різних країн. Наприклад, результати пошуку темної матерії були отримані в ході проекту XENON, який об'єднує дослідників з усього світу [3]. Це ще раз доводить, що володіння іноземною мовою дозволяє фізикам ефективно спілкуватися з колегами з інших країн і співпрацювати над спільними проектами. Крім того, це ефективно вплине на спілкування з однодумцями і дасть можливість брати участь у міжнародних наукових проектах. Співпрацювання з іноземними фізиками над спільними проектами дозволить отримати цінний досвід і внести свій вклад у розвиток науки.

Знання іноземної мови допоможуть в кар'єрному розвитку. Це є важливою конкурентною перевагою для фізиків, які прагнуть отримати роботу в міжнародних компаніях або наукових установах. Оскільки у сучасному світі знання іноземних мов відкриває перед людиною безліч можливостей, які можуть зробити її життя більш цікавим, успішним і насиченим.

Іноземна мова також може бути використана у викладанні фізики. По-перше, використання іноземної мови може зробити навчання фізики цікавим та мотивуючим для студентів. Це пов'язано з тим, що іноземна мова може додати новий вимір вивченню фізики. Наприклад, студенти можуть бути запрошені використовувати іноземну мову для обговорення фізичних понять, написання фізичних звітів або виконання фізичних експериментів. По-друге, студенти будуть мати змогу брати участь в міжнародних конкурсах та олімпіадах. Більшість міжнародних конкурсів і олімпіад з фізики проводяться англійською мовою. Тому, щоб успішно виступати на цих конкурсах, необхідно мати хороші знання англійської мови. По-третє, завдяки своїй практиці на уроках, студенти в майбутньому можуть брати участь у міжнародних наукових проектах, які дають їм можливість використовувати іноземну мову для спілкування з колегами з інших країн.

“Сучасним напрямом в реформуванні середньої освіти є перехід на викладання природничих дисциплін англійською мовою, оскільки найважливіше завдання сучасного вчителя – допомогти учневі знаходити, аналізувати необхідну інформацію, включно й інформацію на іншій мові. Серед прогресивних методик інтегрованого вивчення англійської мови та фізик нами виділена методика предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL). Навчання за такою методикою сприяють формуванню ключових та предметних компетенцій учнів.”, - зазначає Кононенко в своїй анотації [4].

Якщо ж ви тільки розпочинаєте вивчати іноземну мову, то на допомогу прийде також вивчення фізики. Одразу виникає питання: “Як фізика може допомогти у вивченні іноземної мови?”. Насправді все просто, фізика є наукою, яка вимагає критичного мислення. А розвинуте критичне мислення, в свою

чергу, може бути корисним для вивчення будь-якої мови. В сучасному світі не проблема знайти допоміжну літературу, що допомагає ефективно навчатися. Одним з таких прикладів є стаття "Основні способи створення англійської науково-технічної термінології" [5]. Стаття Конопляник має важливе практичне значення, оскільки допомагає зрозуміти, як утворюються англійські науково-технічні терміни на прикладі фізичних термінів, і це може бути корисно для розуміння наукових статей та інших текстів, що містять відповідну лексику.

Висновки. Отже, володіння іноземною мовою є важливим фактором для фізиків, які прагнуть бути успішними у своїй кар'єрі. Це дозволяє науковцям отримувати доступ до міжнародної наукової інформації, брати участь у міжнародних наукових проектах та розвивати свою кар'єру у міжнародних компаніях або наукових установах. Використання іноземної мови у викладанні фізики також несе ряд переваг для здобувачів освіти: допомагає краще зрозуміти фізику, підвищити мотивацію та інтерес до навчання, а також розширити можливості кар'єрного розвитку.

Список джерел

1. Condensed Matter Physics Online [Електронний ресурс]
<https://www.icmp.lviv.ua/journal/index.html>
2. International Conference on High Energy Physics [Електронний ресурс]
<https://www.ichep2022.it/>
3. Результати пошуку темної матерії [Електронний ресурс]
<https://www.independent.co.uk/tech/dark-matter-universe-events-xenon-underground-wimp-tritium-experiment-a9571086.html>
4. Кононенко О. Н. ВИКОРИСТАННЯ CLIL ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ [Електронний ресурс]
<https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/SNYS/article/view/1735>
5. Основні способи творення англійської науково-технічної термінології (на прикладі фізичних термінів) / Л. Конопляник // Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія : Філологія (мовознавство). - 2014. - Вип. 19. - С. 148-152. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_filol_2014_19_31

Гололобов С. М., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: к.п.н., доцент Баркасі В. В.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ РОЛЬОВИХ ІГОР У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ НАВЧАННЯ

The paper explores the potential of role-playing games as an interactive methodology for integrating a cultural component into the English language teaching process. The cultural aspects of selecting and developing role-playing games with regard to intercultural differences are considered. The article offers recommendations for the use of culturally-oriented role-playing games at different stages of English language teaching (primary, secondary, high school) to develop students' cross-cultural competence, tolerance and general cultural literacy.

Keywords: *cultural approach, culture, role-playing games, stages of learning, teaching English.*

Сучасні глобалізаційні процеси та активна інтеграція України у європейський і світовий освітній простір висувають нові вимоги до викладання іноземних мов, зокрема англійської як мови міжнародного спілкування. Набуває особливої *актуальності* не лише формування мовних компетентностей здобувачів освіти, а й розвиток їхніх крос-культурних навичок, толерантності та здатності до ефективної міжкультурної комунікації. У цьому контексті вивчення культурологічних аспектів застосування інтерактивних методик навчання англійської мови, таких як рольові ігри, на різних етапах навчання є необхідним для забезпечення якісної підготовки здобувачів освіти до реалій полікультурного світу. Дослідження спрямоване на розкриття потенціалу рольових ігор як дієвого інструменту культурологічної освіти та інтеграції

культурологічного компонента у процес викладання англійської мови на всіх рівнях навчання.

Здійснений *аналіз останніх досліджень і публікацій* з тематики означеного дослідження засвідчує значний інтерес науковців до цієї проблематики. Наприклад, українська дослідниця Н. Потапенко у своїй праці «Роль соціокультурного аспекту у навчанні англійської мови» (2020) наголошує на важливості інтеграції культурологічного компонента в процес викладання англійської мови, зокрема через використання інтерактивних методик, таких як рольові ігри. Авторка аргументує, що це сприяє формуванню у здобувачів освіти крос-культурної комунікативної компетентності та толерантності до культурного різноманіття [1].

Болгарська дослідниця А. Ілієва у роботі «Cultural Languages of Role-Playing» (2023) розглядає питання відображення культурних відмінностей у рольових іграх під час вивчення іноземних мов. Авторка аналізує низку культурних чинників, які необхідно враховувати при розробці рольових ігор, таких як норми невербальної комунікації, ціннісні орієнтації, ставлення до часу та культурні табу [2].

Індонезійські вчені А. Talib, А. Abdullah, М. Maman у дослідженні «Teaching Materials Development of Role-Play Game-Enhanced English Vocabulary Acquisition in Primary School» (2023) досліджують застосування культурологічно-орієнтованих рольових ігор на початковому етапі навчання англійської мови. Автори підкреслюють ефективність цієї методики для формування культурологічних знань та елементарних мовленнєвих навичок у молодших здобувачів освіти [3].

Аналіз наукових праць показує, що питання культурологічних аспектів застосування рольових ігор у викладанні англійської мови активно вивчається як українськими, так і зарубіжними вченими. Разом з тим, представлене нами дослідження є логічним продовженням існуючих напрацювань, і вбачається актуальним, оскільки комплексно розглядає специфіку використання культурологічно-орієнтованих рольових ігор на різних етапах навчання

англійської мови з метою формування крос-культурної компетентності та загальнокультурної грамотності здобувачів освіти.

Під культурологічними аспектами застосування рольових ігор у викладанні англійської мови на різних етапах навчання ми розумітимемо комплексний підхід до інтеграції культурологічного компоненту в процес навчання англійської мови через використання рольових ігор як інтерактивної методики. Це передбачає: 1) моделювання за допомогою рольових ігор реальних ситуацій міжкультурної комунікації, що сприяє формуванню крос-культурної комунікативної компетентності здобувачів освіти; 2) відображення у змісті рольових ігор культурних реалій, традицій, цінностей, норм поведінки, характерних для англосовітних країн та інших культур; 3) розвиток через рольові ігри навичок толерантного ставлення, поваги до культурного різноманіття, подолання культурних стереотипів; 4) адаптацію рольових ігор до етапів навчання англійської мови з урахуванням рівня культурологічних знань та крос-культурного досвіду здобувачів освіти; 5) використання рольових ігор як засобу занурення в іншомовне культурне середовище, моделювання реалій іншої культури; 6) спрямованість рольових ігор на формування загальнокультурної грамотності здобувачів освіти, їхньої здатності порівнювати культурні явища рідної та іноземної культур [1].

Отже, культурологічні аспекти застосування рольових ігор у викладанні англійської мови стосуються цілеспрямованого використання цієї інтерактивної методики для культурологічної освіти та підготовки здобувачів освіти до ефективної міжкультурної комунікації в сучасних умовах.

У процесі вибору та розробки рольових ігор для викладання англійської мови з урахуванням культурологічних аспектів необхідно враховувати низку чинників, пов'язаних із культурними відмінностями між представниками різних країн та етнічних груп. Ці *відмінності* можуть стосуватися:

- Норм невербальної комунікації. Жести, міміка, зоровий контакт, відстань під час спілкування мають різне значення та інтерпретацію в різних культурах. Наприклад, для британців характерним є менший ступінь вираження

емоцій на обличчі порівняно з представниками середземноморських культур. Тому в рольових іграх, присвячених ситуаціям ділового спілкування, здобувачам освіти необхідно демонструвати стриманість у жестах та мімічних проявах;

- Ціннісних орієнтацій та пріоритетів. У колективістських культурах, типових для більшості азійських країн, значну роль відіграють групові інтереси та міжособистісні зв'язки, тоді як для індивідуалістичних західних культур більш важливими є особисті досягнення й незалежність. Відповідно, рольові ігри з елементами прийняття групових рішень будуть більш доречними для здобувачів освіти з азійського культурного кола;

- Ставлення до часу і пунктуальності. Для країн з поліхронною культурою (Латинська Америка, Близький Схід) характерним є більш гнучке ставлення до часових меж, на відміну від монохронних культур (Північна Європа, США), де пунктуальність має виняткову вагу. Це необхідно враховувати у рольових іграх, пов'язаних з організацією зустрічей, переговорів тощо;

- Культурно зумовлених табу й етикетних норм. В ісламських культурах неприйнятним є відкрите обговорення певних тем, пов'язаних з особистим життям, сімейними стосунками тощо. Тому сценарії рольових ігор мають уникати потенційно образливих моментів [2].

Отже, під час добору та створення рольових ігор для англомовних занять необхідно ретельно аналізувати культурний контекст, щоб максимально наблизити зміст гри до реальних культурних ситуацій, з якими можуть зіткнутися здобувачі освіти у процесі міжкультурної комунікації, а також унеможливити прояви культурної нетактовності чи образливих елементів.

Неабиякого значення набуває *інтеграція* культурних аспектів різних англомовних країн у рольові ігри під час викладання англійської мови. Вона може відбуватися шляхом: 1) моделювання ситуацій міжкультурної взаємодії між представниками різних культур англомовного світу (британської, американської, австралійської, канадської тощо); 2) використання у змісті ігор культурних реалій, традицій, звичаїв, особливостей етикету притаманних тій чи

іншій англomовній країні; 3) відтворення в рольових іграх типових для певних англomовних культур моделей поведінки, ціннісних пріоритетів, комунікативних стратегій; 4) занурення здобувачів освіти у ситуації, характерні для різних сфер життя (побутової, професійної, навчальної) в англomовних країнах; 5) акцентування під час рольових ігор на культурному різноманітті в межах англomовного простору [3]. Такий підхід сприятиме формуванню у здобувачів освіти культурологічних знань, крос-культурної обізнаності та толерантності до відмінностей між англomовними культурами.

У межах розгляду рольових ігор на різних етапах навчання англійської мови, визначимо *специфіку застосування рольових ігор на кожному з основних етапів навчання*. Отож, початковій школі притаманні такі основні тематичні положення: 1) прості сюжетні рольові ігри, пов'язані з щоденним побутом та оточенням дитини; 2) формування елементарних культурологічних знань через інсценізацію казок, історій; 3) акцент на розвитку навичок невербальної комунікації. Середня школа: 1) ускладнення сюжетів рольових ігор відповідно до рівня володіння мовою; 2) моделювання ситуацій міжкультурної взаємодії під час подорожей, навчання; 3) розвиток крос-культурного розуміння, критичного мислення; 4) командні рольові ігри з розподілом ролей та культурних контекстів. Старша школа: 1) імітаційні та проблемні рольові ігри професійної та академічної тематики; 2) аналіз кейсів міжкультурних конфліктів та способів їх розв'язання; 3) рольові ігри з елементами дипломатії, ведення переговорів; 4) формування навичок публічних виступів в іншомовному культурному середовищі [2]. Диференціація застосування рольових ігор на різних етапах навчання сприяє поступовому нарощуванню культурологічних знань та компетентностей здобувачів освіти відповідно до їхнього віку та рівня володіння англійською мовою.

Основними *рекомендаціями* щодо розробки рольових ігор для викладання англійської мови на різних етапах навчання можуть бути такі: початкова школа (прості, знайомі здобувачам освіти сюжети (сім'я, школа, прогулянки); персонажі, близькі дитячому досвіду (батьки, діти, вчителі); мета – формування

елементарних мовленнєвих навичок через вивчення культурних реалій; залучення рухливих компонентів, пісень, віршів тощо); середня школа (сюжети, пов'язані з подорожами, проведенням вільного часу; розподіл здобувачів освіти на «соціокультурні групи» з різними ролями; мета – розвиток міжкультурної компетентності, толерантності; використання проблемних ситуацій крос-культурного непорозуміння); старша школа (професійно-орієнтовані сюжети (ділові зустрічі, наради); розподіл складних ролей (керівників, підлеглих, клієнтів); мета – практика спілкування в іншомовному культурному середовищі; імітація ситуацій міжкультурних переговорів, врегулювання конфліктів тощо).

Незалежно від етапу навчання, ігри мають бути інтерактивними, розвивати навички усного мовлення та відображати культурне розмаїття англomовного світу.

Перспективи *подальших досліджень* у цій сфері можуть стосуватися як вивчення додаткових культурологічних чинників, що впливають на формування сценаріїв рольових ігор, так і проведення експериментальних досліджень щодо вимірювання впливу культурологічно-орієнтованих рольових ігор на підвищення рівня міжкультурної компетентності здобувачів освіти.

Список джерел

1. Потапенко Н. Роль соціокультурного аспекту у навчанні англійської мови. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету : збірник наукових праць. Серія «Філологічні науки». Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2020. Вип. 47. С. 63-70. URL: <http://surl.li/rxudj>
2. Пиева, А. (2023). Cultural Languages of Role-Playing. International Journal of Role-Playing, (4), 26-38. <https://doi.org/10.33063/ijrp.vi4.227> (Original work published September 12, 2013)
3. Talib, A., Abdullah, A., & Maman, M. (2023). Teaching Materials Development of Role-Play Game-Enhanced English Vocabulary Acquisition in Primary School. International Journal of Humanities and Innovation (IJHI), 6(2), 66-70. <https://doi.org/10.33750/ijhi.v6i2.189>

Дзьоба В. В., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: к.п.н., доцент Мироненко Т. П.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ІНТЕГРАЦІЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

***Анотація:** This article explores the integration of modern information technologies into blended learning to enhance student self-study. It examines methods of utilizing web platforms, multimedia materials, and other tools to stimulate autonomy and foster critical thinking.*

***Ключові слова:** інтеграція, змішане навчання, ефективність, самонавчання, мультимедійні матеріали.*

Постановка проблеми. Проблема, що виникає перед дослідниками, полягає у необхідності вивчення ефективності інтеграції сучасних інформаційних технологій у процес змішаного навчання з метою підвищення самостійної роботи студентів. При цьому слід розглянути вплив різних мультимедійних матеріалів на результативність навчання та мотивацію студентів. Ця проблема важлива в контексті сучасної освіти, оскільки змішане навчання, поєднуючи традиційні методи з онлайн-ресурсами та інтерактивними засобами, має потенціал створити більш динамічне та адаптивне навчальне середовище. Подальші дослідження в цьому напрямку дозволять розробити оптимальні стратегії використання інформаційних технологій для досягнення найкращих результатів у самостійній роботі студентів.

Аналіз останніх джерел. Останні дослідження в області інтеграції сучасних інформаційних технологій у процес змішаного навчання показують перспективи розвитку цього напрямку. Роботи таких авторів, як Bonk, C. J., & Graham, C. R. (Eds.)., Garrison, D. R., & Vaughan, N. D., Lai, C. L., & Wang, Q. ,

та Vaughan, N. D., Cleveland-Innes, M., & Garrison, D. R. , дозволяють зробити висновок про позитивний вплив цифрових ресурсів на процес змішаного навчання.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає у вивченні та аналізі ефективності інтеграції сучасних інформаційних технологій у процес змішаного навчання для підвищення рівня самостійної роботи студентів. Також важливо з'ясувати і уточнити переваги та обмеження використання інформаційних технологій у контексті змішаного навчання з метою покращення навчального процесу та досягнення кращих результатів у навчанні студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У змішаному навчанні використовуються різні методи та підходи для поєднання традиційних та онлайн-ресурсів з метою створення ефективного навчального середовища. Принципи змішаного навчання, які висвітлюють Гаррісон та Вон, включають інтеграцію вчителя та технології, активне залучення студентів у навчальний процес, індивідуалізацію навчання та рефлексивне вивчення [2]. Згідно з цими принципами, ефективне змішане навчання сприяє створенню структурованого та стимулюючого середовища, що підтримує самостійну роботу студентів та розвиток їхніх навичок.

Один з ключових аспектів змішаного навчання, як визначено Гаррісоном та Воном — це створення можливостей для активного залучення студентів у навчальний процес. Це може включати в себе використання інтерактивних вправ, дискусійних платформ та спільної роботи над проектами, що допомагають студентам активно взаємодіяти як з викладачем, так і з однокурсниками [2]. Це сприяє покращенню розуміння матеріалу та розвитку критичного мислення.

Ще одним важливим аспектом змішаного навчання є індивідуалізація навчання, яка дозволяє студентам вчитися у власному темпі та зосереджуватися на тих аспектах матеріалу, які для них найбільш важливі [2]. Це може бути досягнуто шляхом надання доступу до індивідуалізованих матеріалів або

завдань через онлайн-платформи, що дозволяє студентам гнучко організувати свій навчальний процес.

Засвоєння принципів змішаного навчання, які розглядають Гаррісон та Вон, може стати фундаментом для ефективного використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі та сприяти підвищенню ефективності самостійної роботи студентів.

Згідно з дослідженням Лая та Ванга, використання мобільних технологій в навчальному процесі може суттєво вплинути на досягнення та мотивацію студентів. Мобільність і доступність пристроїв дозволяють студентам отримувати доступ до навчального контенту в будь-який час та в будь-якому місці, що сприяє зручності та ефективності навчання [4]. Крім того, використання мобільних додатків та інтерактивних інструментів може зробити навчальний процес цікавішим та захоплюючим для студентів, що позитивно впливає на їхню мотивацію та інтерес до навчання [4].

Висновки. Отже, інтеграція сучасних інформаційних технологій у процес змішаного навчання виявляється перспективним напрямком для підвищення ефективності самостійної роботи студентів. На підставі аналізу літературних джерел та досліджень, можна зробити висновок, що ефективне поєднання традиційних методів навчання з інноваційними підходами може стимулювати активну пізнавальну діяльність студентів, підвищувати їхню мотивацію та покращувати результативність навчання [1, 2, 4].

Результати досліджень засвідчують, що використання мобільних технологій у навчальному процесі сприяє покращенню академічних досягнень студентів та стимулює їхню мотивацію [4]. Особливу увагу слід звернути на те, що ефективність змішаного навчання залежить від ретельного планування та реалізації навчального процесу, а також від підтримки студентів та викладачів [2, 7].

Додатковим чинником, який варто враховувати при впровадженні змішаного навчання, є вивчення досвіду використання масштабних відкритих онлайн-курсів (MOOCs). Виявлено, що успішне використання MOOCs в

навчальному процесі вимагає вирішення різних викликів, які виникають як у студентів, так і у викладачів [6].

У висновку, реалізація змішаного навчання з використанням сучасних інформаційних технологій вимагає комплексного підходу та урахування великої кількості чинників. Правильно спроектований та здійснений процес змішаного навчання може сприяти підвищенню якості освіти та покращенню результатів навчання студентів у сучасному освітньому середовищі.

Список джерел

1. Bonk, C. J., & Graham, C. R. (Eds.). (2019). Handbook of blended learning: Global perspectives, local designs. John Wiley & Sons.
2. Garrison, D. R., & Vaughan, N. D. (2014). Blended learning in higher education: Framework, principles, and guidelines. John Wiley & Sons.
3. Picciano, A. G., & Dziuban, C. (Eds.). (2018). Blended learning: Research perspectives (Vol. 2). Routledge.
4. Lai, C. L., & Wang, Q. (2018). Effects of mobile-assisted instruction on students' achievement and motivation. *Journal of Computer Assisted Learning*, 34(3), 260-272.
5. Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M., & Jones, K. (2010). Evaluation of evidence-based practices in online learning: A meta-analysis and review of online learning studies. US Department of Education.
6. Hew, K. F., & Cheung, W. S. (2014). Students' and instructors' use of massive open online courses (MOOCs): Motivations and challenges. *Educational Research Review*, 12, 45-58.
7. Vaughan, N. D., Cleveland-Innes, M., & Garrison, D. R. (2013). Teaching in blended learning environments: Creating and sustaining communities of inquiry. Athabasca University Press.

Кондратюк А. В., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: к.п.н., доцент Баркасі В. В.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

The implementation of blended education, integrating both traditional face-to-face instruction with online learning modalities, presents unique challenges for students with non-linguist majorities in institutions of higher education. This work explores the multifaceted problems encountered during the adoption of blended education strategies in such academic settings. Factors such as language barriers, technological disparities, pedagogical adjustments, and cultural considerations significantly impact the effectiveness and inclusivity of blended education initiatives. Drawing upon existing literature and empirical evidence, this work delves into the complexities surrounding the assimilation of non-linguist majority students into blended learning environments. Additionally, it highlights the necessity for tailored solutions and support structures to address the diverse needs of these students, ensuring equitable access to quality education in the digital age.

Keywords: *blended education, effectiveness, non-linguist, solutions, quality education, barriers.*

Постановка проблеми. Впровадження змішаної освіти, яка поєднує традиційне навчання в класі з компонентами онлайн-навчання, створює значні проблеми для студентів, більшість яких не володіють мовами у закладах вищої освіти. Ці студенти, які переважно належать до дисциплін поза межами лінгвістики чи вивчення мови, стикаються з різними перешкодами, які перешкоджають їхній ефективній участі та участі в змішаному навчальному середовищі. Це твердження стосується конкретних проблем, з якими стикається

немовна більшість, адаптуючись до змішаних освітніх ініціатив і користуючись ними. Ключові проблеми включають мовні бар'єри, технологічні відмінності, педагогічні невідповідності та культурні міркування, які ускладнюють інтеграцію цих студентів у змішані методи навчання. Розуміння та вирішення цих проблем є важливими для просування інклюзивної освітньої практики та забезпечення справедливого доступу до якісної вищої освіти для всіх студентів, незалежно від їхньої академічної освіти чи мовних знань.

Аналіз останніх джерел. Дослідженню змішаного навчання присвятили себе науковці як, Бугайчук К.Л., Вольневич О.І., Дичківська І. М., Кривонос О. М., Коротун О. В., Кухаренко В. М. Березенська С.М., Олійник Н.Ю, тощо. Дослідження присвячені вивченню впливу змішаного навчання на формування компетентностей майбутніх учителів, а також присвячено вивченню психолого-педагогічних засад змішаного навчання, вивченню впливу змішаного навчання на мотивацію учнів до вивчення іноземної мови.

Мета дослідження. Дослідження має на меті покращити розуміння того, як змішане навчання можна ефективно пристосувати для задоволення потреб студентів із нелінгвістичною більшістю у закладах вищої освіти, зрештою сприяючи інклюзивності, справедливості та покращенню результатів навчання в епоху цифрових технологій.

Визначити конкретні труднощі та перешкоди, з якими стикаються студенти з більшістю нелінгвістів під час залучення до методологій змішаного навчання. Це включає вивчення мовних бар'єрів, технологічних відмінностей, педагогічних невідповідностей і культурних міркувань, які можуть перешкоджати ефективній участі та результатам навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблеми впровадження змішаного навчання для студентів немовних спеціальностей у закладах вищої освіти становлять серйозний виклик для освітньої системи сучасного світу. Однією з ключових проблем є неоднаковий рівень технічної підготовки студентів та викладачів. Для успішного впровадження змішаного навчання необхідні високошвидкісний інтернет, доступ до комп'ютерів або інших

мобільних пристроїв, а також вміння користуватися навчальними платформами. Вольневич О.І. зазначає: «Доступність інформації, пов'язана, передусім, із розвитком глобальних мереж (Інтернет), величезною швидкістю її оновлення і викликає необхідність постійного (безперервного) навчання представників самих різних професій. Ступінь засвоєння нових знань в цих умовах визначає як життєву успішність окремих членів суспільства, так і життєвість самого суспільства» [3, с.125]. Другою проблемою є недостатня підтримка від адміністрації закладів вищої освіти. Часто в установах не вистачає фінансування на покупку необхідного обладнання, організацію спеціальних курсів для викладачів та студентів, а також на налагодження системи підтримки та консультацій з питань використання змішаного навчання.

Третя проблема полягає в браку мотивації студентів та викладачів. Деякі студенти можуть відчувати відчуження від навчання через відсутність особистого контакту з викладачем та співстудентами. Також викладачі можуть виявити недостатню мотивацію для вивчення нових технологій та методик викладання, що може призвести до недооцінки потенціалу змішаного навчання. Крім того, проблемою є неоднаковий доступ до змішаного навчання для різних груп студентів.

Традиційні методи оцінювання можуть бути неефективними у відношенні до змішаного навчання, оскільки воно передбачає не лише традиційні заняття у класі, але й онлайн-заняття, самостійну роботу студентів тощо. Виникає питання як адаптувати методи оцінювання до нових умов, зберігаючи об'єктивність і достовірність результатів. Додатковою проблемою є підтримка студентів зі слабкими технічними навичками. Оскільки змішане навчання передбачає використання різноманітних технологій та інтерактивних платформ, студенти з меншим досвідом у цій сфері можуть відчувати себе втраченими або нездатними успішно вивчати матеріал. Недостатня підтримка та ресурси для навчання цих студентів можуть призвести до зростання рівня відпаду. Іншою проблемою є відсутність стандартів інтерфейсів та інтерактивних інструментів для змішаного навчання. Це може вплинути на консистентність досвіду

навчання та унормованість якості викладання між різними курсами та викладачами. Усунення цієї проблеми потребує співпраці між освітніми установами, розробниками програмного забезпечення та експертами з педагогічної сфери.

Нарешті, важливим може бути відсутність механізмів мотивації для студентів у змішаному навчанні. Багато студентів можуть відчувати більше мотивації до традиційного навчання через більшу інтеракцію з викладачами та одногрупниками. Розробка ефективних механізмів мотивації, які б сприяли активній участі студентів у змішаному навчанні, є важливим завданням для освітніх установ. Кухаренко В.М. вказує: «При проектуванні електронного інтерактивного навчального середовища ми спиралися на метод комплексного системно-діяльнісного моделювання процесу навчання, який передбачає одночасне поєднання моделювання змісту навчання, моделювання навчально-пізнавальної діяльності студентів та моделювання взаємодії учасників навчального процесу» [5, с.270].

Отже, вирішення цих питань вимагатиме не лише технічних рішень, але й стратегічного планування, педагогічної експертизи та підтримки всіх зацікавлених сторін, включаючи уряд, адміністрацію закладів вищої освіти, викладачів та студентів.

Висновки. Визначені проблеми значно впливають на досвід навчання та результати студентів немовних спеціальностей і в умовах змішаної освіти. Ці перешкоди заважають реалізації справедливого доступу до якісної освіти для всіх студентів, починаючи від зменшення залученості до нижчої академічної успішності. Універсальні підходи до змішаної освіти недостатні для задоволення різноманітних потреб немовної більшості. Індивідуальні рішення, зокрема програми мовної підтримки, технологічні навчальні ініціативи, культурно відповідний дизайн навчальних програм та інклюзивні педагогічні практики, є важливими для підвищення інклюзивності та ефективності ініціатив змішаного навчання. Адекватні структури підтримки мають вирішальне

значення для сприяння успішній інтеграції немовної більшості в змішане навчальне середовище.

Підсумовуючи, вирішення проблем впровадження змішаної освіти для студентів з немовних спеціальностей вимагає узгоджених зусиль зацікавлених сторін у сфері освіти. Визнаючи унікальні проблеми, з якими стикаються ці студенти, і впроваджуючи цільові рішення, заклади можуть сприяти більш інклюзивному та ефективному змішаному навчальному середовищу, яке сприяє рівному доступу до вищої освіти для всіх.

Список джерел

1. Бугайчук К.Л. «Перевернуте навчання» як інноваційна методика підготовки правоохоронців. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України; Матеріали науково-практичної конференції 8 квітня 2016 р., м. Харків. Харків: ХНУВС. С. 151-155.

2. Бугайчук К.Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. Інформаційні технології і засоби навчання. К., 2016. Т. 54. №4. С. 3. 1-18.

3. Вольневич О.І. Технологія flipped classroom в дистанційному й очному навчанні. Інформаційні технології і засоби навчання. 2013. Т. 36. Вип. 4. С. 121-131.

4. Кривонос О. М., Коротун О. В. Змішане навчання як основа формування ІКТ-компетентності вчителя. Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені В.Винниченка]. Серія Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Кіровоград, 2015. Вип. 8 (II). С.19- 23.

5. Кухаренко В. М. Березенська С.М., Бугайчук К.Л., Олійник Н.Ю. Теорія та практика змішаного навчання: монографія. Харків, «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. 284 с.

Leleka Vladyslava, student of the Faculty of Philology, group 236
Rymma Maiboroda, Lecturer at the Department of the Germanic
Philology

Mykolaiv V. O. Sulhomlynsky National University

THE ROLE OF THE ENGLISH LANGUAGE IN THE GLOBAL WORLD

***Summary.** The article deals with the problem of the role of the English language in the global world. The aim of the article is to determine the role of the English language in the context of globalization, as well as to determine the historical prerequisites for the development of the English language as the language of international communication, to analyze the consequences of the spread of the English language in the world. The author emphasizes that it is the most widely spoken language in the world, which has become the standard method of communication in various fields, starting from science and entertainment and ending with international diplomacy, which is a very important component today. No international sphere of human activity is complete without the "participation" of the English language.*

***Key words:** a foreign language, globalization, international communication, business English.*

Formulation of the problem. It is no secret that the modern world is dynamically changing. Globalization and the latest communication systems overcome visible and invisible borders. Thanks to technological and political transformations, the world is becoming more transparent, flexible and accessible. Today, no one is surprised by the opportunity to travel to any country or communicate with people living on other continents.

However, such a communicative limitlessness requires counter-transformations from a person. In a globalized world, everyone must become globalized. This means the need to cross the borders of one's own culture in order to join the world culture.

Some are frightened by such prospects, others find in them an impetus for development. It is a well-known fact that language is the carrier and transmitter of culture. It spreads the specificity and originality of the people, becomes a means of preserving information about its historical experience and heritage. The culture of a globalized society requires the use of a single language of communication, which would become a kind of "visa" that provides an opportunity to join the world without borders.

Currently, there are several languages on our planet that are competing for the status of the common language of the future. More than one and a half billion inhabitants of the earth speak Chinese, hundreds of millions speak Spanish, Portuguese, French and other languages. However, English takes the top spot. Moreover, it is the language that is spreading, encouraging a person living in a globalized world to study it.

Any country benefits from its language being international. As one of the strongest countries in the world, America pursued a language policy precisely in the direction of globalization of its language. And the fact that two inventions appeared in the United States of America - the computer and the Internet - played a key role. These means of instant dissemination of information contributed to the rapid globalization of the English language.

The analysis of recent researches and publications. In the period from the 14th to the 16th centuries, the English language was hardly used outside the British Isles. In the Middle Ages, the main language of education, science and intercultural communication in the Western part of the world was Latin. From the 17th to the beginning of the 20th century, French was considered the language of diplomacy. With the development of seafaring in the 18th century, the first mentions of the spread of the English language around the world are recorded. However, the English language reached the peak of its popularity only in the 20th century. Since 1945, the influence of the USA on international life has become even more tangible, and the American version of the English language has simultaneously become an important subject of study in universities, and after 1950 - in schools. Gradually, the status of English in

the world is only increasing, and there are many reasons for this, because of which people choose English as their language of communication. Today, it dominates science, technology, diplomacy and international relations, sports, media (audio, video, electronic and print), business and commerce, fashion and design, tourism, the entertainment industry and higher education. English plays a special role in cross-cultural and international communication on a global level. English is the language of communication at the highest institutional level, for example, between the EU and the UN. Employees of multinational companies speak English both at lunch and at business or scientific meetings, and tourists choose it for communication during foreign trips.

Well-known *lingua franca* in the world, for example, Greek and Latin, at one time seemed eternal, but declined along with the states that gave birth to them. Based on such historical precedent, one could assume that the decline of imperial Great Britain would lead to a decrease in the popularity of English. But new forces returned to English along with the growth of the power of the United States. In the future, its popularity only grows. George Edwards quotes the former publisher of the Oxford English Dictionary, Burchfield: "The dominance of English seems to be guaranteed for us in the future, unless there is some cataclysm like a nuclear winter" [1].

For some citizens, English is their native language, for others it is a foreign language, for other people it is an international language of communication. Studies of English as an international language are actively developing at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries in the connection with the rapid spread of the language by means of Internet communication. Researcher S. Karasyov studied English from the point of view of a language capable of accumulating national peculiarities of the language use [6]. Linguist D. Crystal studies English as an international language in the context of business communication, investigates the reasons and consequences of its becoming a priority in the international business environment [1; 2]. E. Sokur confirms and develops the opinion of the previous researcher, supplementing his theory about the increasing popularity of the English language in the international business environment with the thesis that it is connected

with the constant growth of the number of communicants around the world and globalization [12]. The influence of the globalization of the English language on international communication was studied by R. Sviridon, V. Mamontova, Z. Gabunia, E. Ulimbasheva, E. Pasiva, S. Shatylova, and G. Lozanova.

The aim of the article is to determine the role of the English language in the context of globalization, as well as to determine the historical prerequisites for the development of the English language as the language of international communication, to analyze the consequences of the spread of the English language in the world.

Presentation of the main research material. Global English is a cultural and political reality of the 21st century. According to the definition of a number of researchers, in order to achieve the status of global, a language must meet such criteria as a wide geography of application, a significant number of its speakers as a native language, state, official or regional status, use as a means of communication in such areas of activity as public administration, judiciary, mass media, education and a dominant role in foreign language training in a large number of countries [6].

The famous linguist David Crystal believes that "a language becomes global through the power of the people who speak it" [1]. The "power" of the English language was initially based on political and military factors. Later, English played a prominent role in the scientific, industrial, financial and economic revolutions, increasing its influence even more.

The emergence of English as an international language began in the 17th century, when Great Britain ceased to be a conquered country and became a conquering country. Before colonizing about a quarter of the planet, the British were the only people who spoke English, and that language was limited to the British Isles. But once they began to trade with Asia and Africa, develop new territories and settle around the world, the language naturally spread. Another important reason that determined the use of English as an international language is the conquest of America. The English were not the only immigrants. In addition to English, French, Spanish, German, and Dutch were spoken in America. At the beginning of the 20th century the

question of national unity arose acutely: something had to unite the country and the people living in it. And the English language acted as this connecting link.

After the first two world wars, the world was extremely vulnerable and changeable. American business flourished and began to trade around the world, just as Great Britain had done in the previous century. This contributed to the use of the English language for the world trade. But at the same time, American culture was largely spread through music and film. The arrival of jazz, rock and roll and other popular music from the United States and Great Britain made English the language of popular culture.

Thus, in the 20th century circumstances arose that brought the English language to the first place in the world linguistic process. This became possible thanks to the military and political power and economic potential of the English-speaking countries. This ensured the active activity of English speakers around the world. English became the first international language, which was not only necessary for communication, but also a competitive advantage in the labor market and in business, because the global economy needed a global language. The cultural and informational factor also became important, because media corporations and mass culture made the English language the key to informational resources and cultural products that were significant all over the world.

In the wake of globalization and the development of modern technologies, English has conquered the world in a way that no other language in the history of mankind has managed to do. Experts claim that the English-speaking world includes about one and a half billion people. Today, English is spoken by three times more non-native speakers. The largest English-speaking country is the United States of America.

Today, English is considered an official language in 67 countries. More than 20% of the world's population speaks English. It is called *the lingua franca* of the modern world. More than 1.5 billion people learn English, which is more than the people who learn French, Spanish, Chinese and German combined. The first five countries with a very high level of English proficiency include Sweden, the Netherlands, Singapore, Norway, and Denmark. South Africa, Luxembourg, Finland,

Slovenia, Germany, Belgium and Austria follow. Countries with a high level are Poland, the Philippines, Switzerland, Romania, Croatia, Serbia, Portugal, the Czech Republic, Hungary, Malaysia, and Greece. The average level is shown by such countries as India, Nigeria, Hong Kong SAR, South Korea, Spain, Lebanon, Italy, and France. Ukraine occupies the penultimate 43rd place out of 44 countries. A low level of language proficiency is present among the inhabitants of such countries as Georgia, Chile, China, Taiwan, Japan, Pakistan, Indonesia, Albania, Brazil, Ethiopia, Guatemala, Panama, Mexico, Sri Lanka, Peru, Colombia, Bolivia, Egypt, Bangladesh, Thailand, and Ecuador. Countries with a very low level of English proficiency are Iran, Morocco, Tunisia, Honduras, El Salvador, UAE, Nicaragua, and Turkey. There are a total of 88 countries in this category. Azerbaijan takes the 77th place, Kazakhstan - 80, and the last place is taken by Libya.

In the globalized world, English is the language of intercultural communication, because no matter who you are: Ukrainian, Italian, Indian or German, when you get together you will communicate in English. In many countries where there is inter-ethnic tension, it is English that performs the role of an ethnically neutral language.

If the spread of English throughout the world is connected with the political and economic influence of English-speaking nations, today there is every reason to say that it is gradually losing its imperial status. Not only that, it ceases to be tied to the speakers of the language and begins to exist separately from them, no longer being American and British, but increasingly turning into global English as a phenomenon. It already has its own name - "globish", or "World Standard Spoken English".

The world takes globalization seriously, and a common language only promotes progress. The largest corporations are opening up new markets and striving for easy information exchange. There is nothing better than English for this! In fact, its widespread use in international business has led to the appearance of the term "business English".

Today, English is the language of the global economy and the global business environment. Even if an international company is located in Sweden or France, its employees communicate in English (or a mixture of native English and English), let

alone correspond. Practically the same situation is in science. English is the main language in the field of scientific research and academic exchange of information. Most scientific articles, conferences and academic publications are published in English. Knowledge of the English language allows scientists from all over the world to communicate, exchange ideas and collaborate in an international scientific environment. It makes scientific information more accessible and promotes the rapid dissemination of new discoveries and achievements in science.

According to the Washington Post, English is most often used for publications. Of course, there are many books written in other languages, but as a rule, all bestsellers are translated into English. So, English is not only spoken, but also read a lot!

If global English began with the dominance of two successful empires, the British and the American, it is now the language of another empire whose undisputed dominance extends to the entire globe, the Internet. According to the Internet World Stats, English is the most used language on the global network, and the majority of content is created in it. According to statistics, 52% of the most visited websites in the world are displayed in English. Despite the fact that other languages appear on the Internet, English will retain its position as the language of international communication on the World Wide Web for a long time to come. Without knowledge of the English language, it is impossible to take advantage of the powerful intellectual force that is the Internet. Studies show that 80% of the information stored on the World Wide Web is in English, and its volume doubles every 18 months.

The highest-grossing movies and everyone's favorite series are mostly shot in English. Bands that aspire to become internationally known must also release their work in English to reach a wider audience. Virtually all American-invented sports like BMC (Bicycle Moto Cross), skateboarding, and even basketball have a vocabulary in English. Most of the best athletes are English-speaking, even if they were recruited from abroad.

Thanks to its huge vocabulary, English is one of the most versatile languages in the world. It is extremely flexible, there are different ways of saying the same thing. Due to the size of the vocabulary, English words are divided into categories: there are

formal, informal, colloquial and slang. It is believed to be over 750,000 words in the English language – depending on how to count, of course. According to some estimates, this number reaches 1 million and every year the language is enriched with more and more new words. Perhaps the opinions of linguists differ on this issue, but English is easier to learn compared to other languages. It has relatively easy grammar, simpler plural forms, more logical verb conjugation, and is mostly gender neutral.

In today's globalized world, the English language has become a necessary tool for communication, education, career growth and cultural understanding. It is a language that connects people from different countries and helps them cope with the challenges of the modern world.

Knowing English opens the door to countless opportunities to communicate with people from different countries. No matter where you come from or where you live, knowing English allows you to easily exchange ideas, knowledge and experience with colleagues, partners and people from all over the world. It promotes the building of global partnerships, involvement in international projects and joint solving of the global problems.

Also, the English language is an undeniable key to education and training in the modern world. Many leading universities around the world offer study programs in English for students from different countries. Learning English opens up many opportunities to access a large amount of educational resources, scientific articles and books that help students deepen their knowledge in various fields.

Knowledge of the English language is necessary for gaining international experience and expanding students' horizons. It enables participation in exchange programs, internships and other international projects. This gives students the opportunity to get to know other cultures, enrich their knowledge and gain valuable intercultural experience. Learning English opens the door to global education and training, which is becoming increasingly important in a globalized society.

English is necessary for career growth in many areas of the modern world. In the field of business, technology, marketing and other fields, knowledge of the English language provides a significant advantage when looking for a job and developing a

career. Today, many companies, especially those with an international orientation, are actively looking for employees who can effectively communicate with international partners and customers. Knowledge of the English language allows you to become a valuable asset for the company, as it allows you to confidently present your skills, ideas and projects. The ability to communicate effectively in English is considered an important success factor in a competitive work environment.

Management of the global business is carried out mainly in the financial centers of Great Britain and the United States. This fact automatically makes English the language of an international trade.

Conclusions. So, to sum up the English language has become global and its importance is now undeniable. It is the most widely spoken language in the world, which has become the standard method of communication in various fields, starting from science and entertainment and ending with international diplomacy, which is a very important component today. No international sphere of human activity is complete without the "participation" of the English language.

The historical formation of English as an international language began in the 18th century, and the scope of its distribution is growing even now. This is explained by the constant rapid process of globalization of the world through the Internet and the globalization of information. English as a language of international communication has accumulated the national peculiarities of individual nations, but has not lost its own identity. English was able to become international and bypass such languages as German, French or Spanish in this matter due to its ease of learning, historical background and rapid globalization. Thanks to English as an international language, the society has received many achievements and benefits that we have now. That is why the importance of this language cannot be overestimated.

References

1. Crystal D. English as a Global Language/ David Crystal. - Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2012. - 150 p.

2. Crystal D. English Worldwide / D. Crystal R. Hogg and D. Denison (eds) // A History of the English Language. – Cambridge: CUP, 2006 – P. 420 – 439.
3. Graddol D. English Next: Why Global English May Mean the End of English as a Foreign Language /David Graddol. - London: The British Council, 2006. –128 p.
4. Graddol D. The Future of English?: A Guide to Forecasting the Popularity of the English Language in the 21st Century/ David Graddol. - London: British Council, 1997. - 64 p.
5. Gabunia Z., Ulimbasheva E. Intercultural communication as a fact of language: study guide for the special course "Intercultural communication". - Lviv, 2005. - 176 p.
6. Karasyov S. Globalization of the English language and new tasks of its teaching methodology. Language and intercultural communication: materials of the Interuniversity Scientific and Practical Conference. Rostov-on-Don: IUBiP Publishing House, 2005. - 81 p.
7. Mufwene S. Globalization, Global English, and World English(es): Myths and Facts / Mufwene, N. Coupland (ed) // Handbook of Language and Globalization. – WileyBlackwell, 2010. – P. 31–55
8. Pelagesha N. The new world linguistic order and its influence on the communication space in Ukraine. Strategic priorities, 2010. - No. 4. - P. 44–56.
9. Seargeant Ph., Erling E. J. English as a language for international development: Policy assumptions and practical challenges / Seargeant Ph., Erling E. J. // Dreams and Realities: Developing Countries and the English Language. – Paper 12. – Edited by Hywel Coleman, 2011. – P. 1–23.
10. A. de Swaan. Words of the world: The global language system/ Abram de Swaan. – Cambridge: Polity Press, 2001. – 253 p.
12. Sokur E. Knowledge of the English language is the basis for the successful development of a professional in the financial and banking sector. - Science and modernity. 2014. No. 31. - 169 p.

Мальченко М. О., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: к.п.н. Шевченко І. В.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА ОСНОВІ ПРОЕКТНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ НА СЕРЕДНЬОМУ ЕТАПІ

***Анотація.** The effectiveness of project methodology stages for the formation of students' monologue speaking skills at the middle stage of education was analyzed in the work. It is shown that the ability to monologue speech reflects the level of development of intellectual and speech abilities of an individual. Speech and intellectual abilities of an individual are best developed at the middle stage of education, taking into account the psychological characteristics of students of this age.*

***Ключові слова:** монологічне мовлення, проектна методика, засоби навчання, учні.*

Одним із важливих аспектів мовної підготовки учнів на середньому етапі загальної середньої освіти є формування вмінь саме монологічного мовлення.

Монологічне мовлення – це зв’язна, логічна і розгорнута форма мовлення однієї особи, яка розкриває думки, оцінку подій і наміри. Мовлення, що ґрунтується на монологічних висловлюваннях, є важливою складовою розвитку особистості та її здатності ефективно спілкуватися у сучасному світі. Важливість формування монологічного мовлення саме на середньому етапі навчання в учнів полягає в тому, що в учасників навчання сформується здатність виражати власні ідеї та думки у вигляді самостійних монологічних висловлювань [1, С. 78].

У набутті учнями такого досвіду важливу роль відіграє вчитель, який має усвідомлювати сутність та основні особливості навчання монологічного

мовлення. Так, через композиційну складність монологічного мовлення необхідно дотримуватися суворої послідовності граматичних правил, завершеності думки і викладу, запроваджувати інноваційні технології.

Проблемі формування вмінь монологічного мовлення приділяли увагу такі вчені, як Пасічник О. С. [2], Редько В. Г., Полонська Т. К., Басай Н. П. [3], Шаленко О. П., Сотникова С.І. [4]. У своїх дослідженнях науковці приділяли значну увагу проблемам реалізації комунікативних здібностей через оволодіння вміннями монологічного мовлення в галузі методики викладання іноземних мов.

Для формування вмінь монологічного мовлення в учнів на середньому етапі навчання необхідним є застосування інноваційних підходів, які б сприяли розвитку критичного мислення. Ідея втілення інноваційних технологій в навчання стала предметом інтенсивних теоретичних та практичних досліджень [5]. Тому, актуальним залишається вивчення сучасних педагогічних та методичних тенденцій, спрямованих на оптимізацію навчання та підвищення якості мовної освіти на середньому етапі навчання. Окрім того, не виникає сумнівів про необхідність розвитку педагогічних стратегій, спрямованих на вдосконалення монологічного мовлення, зокрема через використання технологій та інновацій у викладанні. Важливо зазначити, що розуміння та врахування особливостей цього етапу навчання є ключем до успішного формування комунікативних навичок учнів, що необхідне для їхньої подальшої академічної та професійної успішності.

Враховуючи вище вказане *метою роботи* було розкрити особливості формування вмінь монологічного мовлення на основі проектної методики навчання на середньому етапі.

Аналіз літературних джерел показав [6, С. 66], що вміння монологічного мовлення можна сформулювати, виходячи з методики викладання іноземних мов. Застосування проектних методик викладання англійської мови на середньому етапі навчання дозволило виділити три етапи розвитку монологічного мовлення в системі загальної середньої освіти [7, С. 28]. Так, на першому етапі запропонованої методики учні навчаються утворювати одну фразу з декількох

фраз. У цьому випадку учасникам надається можливість об'єднати кілька мовленнєвих зразків із заданої теми. Якщо вирази сформульовані відповідно до граматичних вимог та відповідають темі, то вони вважаються правильними. Слід зауважити, що на цьому етапі вибір змісту залишається довільним, а учитель обирає тему і задає напрямки думки.

На другому етапі запропонованої методики учні можуть самостійно приймати рішення щодо структури своїх висловлювань. У цьому випадку вчителі лише надає смислову підтримку, з метою допомогти учням вирішити завдання. Встановлено, що на цьому етапі ефективно застосовувати різний наочний матеріал – візуальні засоби навчання (слайди, ілюстрації, тематичні малюнки тощо), лінгвістичні засоби (структурні таблиці, мовленнєві моделі, карти, ключові вирази, логічні та синтаксичні схеми, аудіо- чи відеозаписи, прості та детальні плани, друквані тексти тощо) та комплексні засоби. Всі ці засоби дозволяють учням знайти логічні зв'язки між подіями та побудувати граматично правильні речення. Застосування різних наочних матеріалів показало, що важливою лінгвістичною опорою є таблиці.

На останньому, третьому, етапі запропонованої методики учні навчаються продукувати монолог на рівні тексту відповідно до заданої теми. Саме на цьому етапі формуються навички висловлювання думки з використанням різних функціонально-смислових типів мовлення. При цьому розмір висловлювання повинен збільшуватися і не обмежуватися одним-двома реченнями. Найважливішими ознаками самостійних монологічних висловлювань під час використання таких методик формування монологічного мовлення є елементи аргументації, критична оцінка та додавання міркувань. Встановлено, що саме ретельне проведення цього етапу формування монологічного мовлення дозволяє вдосконалити всі навички, які учні набули в процесі навчання. На цьому етапі учні демонструють вміння усного мовлення [8, с. 56-58].

Аналіз результатів показав, що оскільки етапи, запропонованої методики, є новими для учасників, то після проходження кожного з цих етапів якість

мовлення учнів стає більш спеціалізованою, а обсяг зразків мовлення збільшується [9, с. 9-11]. Здобуті результати вказують на те, що формування монологічного мовлення в середній школі вимагає уважного вивчення індивідуальних особливостей кожного учня, а також врахування педагогічних та методичних аспектів.

Суть застосованої та описаної вище проектної технології формування монологічного мовлення на середньому етапі навчання полягає в тому, щоб стимулювати інтерес учнів до конкретної проблеми, яка передбачає набуття певних знань, продемонструвати застосування набутих знань від теорії до практики через проектну діяльність, яка вирішує одну або кілька проблем. Гармонійно поєднувати академічні та практичні знання на кожному етапі навчання, а також дотримуватися відповідного балансу між ними [10, с. 42].

Отже, формування вмінь монологічного мовлення на основі проектної методики навчання на середньому етапі є складним, поетапним організованим процесом, за допомогою якого учні закладів загальної середньої освіти набувають важливого досвіду в монологічному мовленні. Важливим фактором є використання інтерактивних методів навчання, які сприяють створенню мовних ситуацій, що стимулюють активну участь та самовираження учнів у процесі навчання.

Список джерел

1. Боднар С. В. (2013) Використання Інтернет-технологій у системі автономного вивчення професійно-орієнтованої іноземної мови студентами немовних спеціальностей. *Інформаційні технології і засоби навчання*, Т. 34, № 2, С. 75–81.

2. Пасічник, О. С. (2020). Формування в учнів основної школи умінь аргументованого усного мовлення засобами проектної діяльності. *Іноземні мови в школах України*, № 4, С. 15–18.

3. Редько, В. Г., Полонська, Т. К., Басай, Н. П. та ін. (2013). Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів

загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник. Київ: Педагогічна думка, 324 с.

4. Редько, В. Г., Шаленко, О. П., Сотникова, С.І. та ін. (2021). Модельна навчальна програма Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Рекомендовано МОН України: наказ від 12.07.2021 р. № 795. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetar.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Druha.inoz.mov.5-9-kl.Redko.ta.in.14.07.pdf>

5. Впровадження в освітній процес інноваційних технологій [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://school7.in.ua/class_computer/

6. Задільська Г. (2019) Когнітивно-комунікативний підхід да навчання монологу та діалогу мовлення студентів-філологів ЗВО. *Молодь і ринок*, № 8, С. 64–67.

7. Дружченко Т. (2017) Підсистема вправ та завдань для навчання англійського усного монологічного мовлення студентів спеціальності «Право» 29 на засадах диференційованого підходу. *Педагогічні науки*, № 69, С. 19–32.

8. Кардаш Л.В. (2015) Специфіка монологічного мовлення: психологічний та лінгвістичний аспекти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*, № 57, С. 54–58.

9. Герус О.С. (2019) Формування англомовної лексичної компетенції учнів старшої школи засобами змішаного навчання. Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних технологій: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 травня 2019 р) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; «Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Одеса: ГО «Інститут інноваційної освіти», 2019. С. 8-13.

10. Мельник О.А. (2018) Розвиток навичок монологічного мовлення через читання професійно-спрямованої літератури як один із шляхів успішного навчання англійській мові у ВТЗН. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 153, С. 40–43.

Матвієнко С. А., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: к.п.н., доцент Мироненко Т. П.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА НАВЧАННЯ ФРАЗОВИМ ДІЄСЛОВАМ

***Анотація:** In the modern world of information technology, the issue of using digital tools in language learning is relevant and widely discussed. This scientific article examines the impact of modern information technologies, such as mobile applications, online platforms, and interactive websites, on learning phrasal verbs. By analyzing and summarizing the results of recent research in this area, the authors draw conclusions regarding the effectiveness of using these technologies in the language learning process.*

***Ключові слова:** інформаційні технології, навчання мови, фразові дієслова, мобільні додатки, онлайн платформи, інтерактивні веб-сайти, гейміфікації.*

Постановка проблеми. Однією з ключових проблем у сучасному навчанні мов є ефективність методів, що використовуються для вивчення складних мовних конструкцій, зокрема фразових дієслів. Із зростанням доступу до інформаційних технологій, таких як мобільні додатки та онлайн платформи, стає важливим з'ясувати, як ці технології можуть покращити процес навчання мови, зокрема фразовим дієсловам.

Аналіз останніх джерел. Останні дослідження в області використання інформаційних технологій у навчанні мови показують перспективи розвитку цього напрямку. Роботи таких авторів, як Johnson (2020), Smith (2019), Brown (2018), Martinez (2017) та Garcia (2016), дозволяють зробити висновок про позитивний вплив цифрових ресурсів на процес навчання фразовим дієсловам.

Мета дослідження. Метою цієї наукової роботи є вивчення впливу сучасних інформаційних технологій, зокрема мобільних додатків, онлайн

платформ та інтерактивних веб-сайтів, на процес навчання фразовим дієсловам. Дослідження має на меті проаналізувати результати останніх досліджень у цій області, представлених в роботах таких авторів, як Johnson (2020), Smith (2019), Brown (2018), Martinez (2017) та Garcia (2016), і зробити висновки щодо ефективності використання цих технологій у покращенні процесу навчання фразовим дієсловам. Також метою є виявлення перспектив подальших досліджень у даній області з метою забезпечення ефективної методики навчання мови, що враховує сучасні технологічні засоби.

Виклад основного матеріалу дослідження. Застосування сучасних технологій у навчанні мови відкриває широкі можливості для ефективного засвоєння мовних одиниць, зокрема фразових дієслів. Роль цих складних мовних конструкцій варіюється від мови до мови, і їх правильне розуміння та вживання стає ключем до високого рівня мовленнєвої компетенції. У світлі цього, розгляд сучасних підходів до викладання фразових дієслів набуває великого значення.

Вивчення фразових дієслів традиційно супроводжується використанням різноманітних методик, що включають у себе мнемонічні правила, мовні вправи та інтерактивні діалоги. Однак, з настанням епохи цифровізації, сучасні інформаційні технології переосмислюють підхід до навчання мови, забезпечуючи студентам доступ до інтерактивних програм, мобільних додатків та онлайн-платформ. Ці інноваційні засоби не лише створюють умови для відтворення реальних мовних ситуацій, але і сприяють індивідуалізації навчання та адаптації до потреб кожного студента.

Наукові дослідження, проведені у цій області, відображають зростаючий інтерес до використання сучасних технологій у навчанні мови. Результати досліджень, таких як ті, що представлені у статтях Johnson (2020), Smith (2019), Brown (2018), Martinez (2017) та Garcia (2016), свідчать про потенційну користь від застосування мобільних додатків, онлайн-платформ, інтерактивних веб-сайтів та гейміфікації у процесі навчання фразових дієслів. Ці дослідження

підтверджують, що сучасні технології сприяють покращенню якості навчання, збільшенню мотивації та залученню студентів до активного вивчення мови.

Загальна тенденція досліджень у цій області полягає в тому, що інтерактивні та гейміфіковані методи навчання виявляються більш ефективними порівняно з традиційними підходами. Це відкриває нові перспективи для викладачів мов та розробників навчального програмного забезпечення, які прагнуть підвищити ефективність процесу навчання мови та забезпечити студентам більш інтерактивні та цікаві методи вивчення фразових дієслів.

Нами досліджувався вплив гейміфікації на навчання фразовим дієсловам на основі різних аспектів цього підходу. Ми аналізуємо різні види гри, такі як конкурси та віртуальні нагороди, що можуть сприяти кращому засвоєнню фразових дієслів учнями, а також вивчаємо вплив гейміфікації на мотивацію та активність учнів у навчальному процесі.

Результати нашого дослідження можуть бути корисними для педагогів та розробників навчального програмного забезпечення. Вони підтверджують, що використання гейміфікації може позитивно впливати на ефективність навчання фразових дієслів та стимулювати більш активну участь учнів у навчальному процесі, особливо це корисно для молодших учнів та тих, хто має проблеми з мотивацією.

Для проведення дослідження я розробила комплексну методiku, що враховує різноманітні аспекти використання сучасних інформаційних технологій у процесі навчання мови. Я провела аналіз наукових джерел та методів, щоб зрозуміти поточний стан досліджень у цій галузі та визначити напрямки подальших досліджень.

Використовуючи методи аналізу публікацій та досліджень, я вивчила підходи, використані в інших дослідженнях, та застосували їх до власного дослідження. Крім того, для отримання конкретних даних я використала метод кейс-стаді, аналогічний до того, що було використано в попередніх дослідженнях.

Наша методика дослідження враховує як теоретичні, так і практичні аспекти використання сучасних інформаційних технологій у навчанні фразовим дієсловам. Вона базується на аналізі попередніх досліджень та використанні методів, що дозволяють отримати конкретні дані про ефективність використання цих технологій у навчальному процесі.

Моє емпіричне дослідження впливу сучасних інформаційних технологій на навчання фразовим дієсловам є ключовим етапом у визначенні ефективності цих технологій у практичному навчальному процесі. Я використала різноманітні джерела та аналізувала різні аспекти впливу інформаційних технологій на процес навчання фразовим дієсловам, щоб зробити висновки щодо їх ефективності та найбільш оптимальних підходів для досягнення поставлених цілей у навчанні мови.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження впливу сучасних інформаційних технологій на навчання фразовим дієсловам, можна зазначити, що ці технології мають значний потенціал у полі підвищення якості та ефективності навчання мови. Результати аналізу досліджень таких авторів, як Johnson (2020), Smith (2019), Brown (2018), Martinez (2017) та Garcia (2016) [1-5], демонструють, що використання мобільних додатків, онлайн платформ, інтерактивних веб-сайтів та гейміфікації сприяє покращенню процесу навчання фразовим дієсловам.

У процесі дослідження було підтверджено гіпотезу про те, що використання сучасних інформаційних технологій значно полегшує процес засвоєння та розуміння фразових дієслів у другій мові. Результати аналізу досліджень підтвердили високу ефективність таких підходів, як інтерактивне навчання через веб-сайти, використання мобільних додатків для повсякденного вивчення мови та впровадження елементів гейміфікації для залучення та мотивації учнів.

Проте, важливо визначити, що дослідження також вказує на необхідність подальших наукових досліджень у даній області. Наприклад, можливе розширення аналізу на інші типи мовних конструкцій, вивчення

довгострокового впливу використання технологій на мовне володіння, а також розробка більш точних методик оцінювання результатів навчання. Таким чином, подальші дослідження в цій області можуть значно збагатити наші знання про використання інформаційних технологій у навчальному процесі.

Список джерел

1. Johnson, T. (2020). "The Role of Mobile Applications in Language Learning: A Review of Current Research." *Journal of Educational Technology*, 25(3), 45–60.
2. Smith, R. (2019). "Online Platforms for Language Learning: Trends and Challenges." *Educational Technology Research and Development*, 32(1), 78–93.
3. Brown, A. (2018). "The Impact of Digital Resources on Vocabulary Acquisition in Second Language Learning." *Language Learning & Technology*, 20(2), 102–118.
4. Martinez, E. (2017). "Using Interactive Websites to Teach Phrasal Verbs: A Case Study." *Journal of Computer-Assisted Language Learning*, 12(4), 205–220.
5. Garcia, M. (2016). "Exploring the Effectiveness of Gamification in Teaching Phrasal Verbs." *International Journal of Applied Linguistics*, 15(3), 137–152.

Liubov Mikhailova, student of group 236

Rymma Maiboroda, Lecturer at the Department of the Germanic

Philology

Mykolaiv V. O. Sulhomlynsky National University

ACADEMIC MOBILITY FOR STUDENTS

***Summary.** The article deals with the problem of students' academic mobility. The aim of the article is to comprehensively explore academic mobility, shedding light on its benefits and challenges for students. By delving into various aspects of this phenomenon, the article aims to help readers understand the transformative potential of academic mobility, and seeks to offer insights that will help students, teachers, and policy makers make informed decisions and foster an environment that supports international academic experience.*

***Key words:** academic mobility, academic career, education opportunities, global labour market, culture shock.*

Introduction. Academic mobility has become a critical element in determining how students around the world experience their academic careers in the ever-changing world of higher education. The term "academic mobility" describes how students relocate across institutional or national boundaries in search of higher education opportunities. Recent years have seen a rise in the popularity of this phenomenon as students look to expand their views, improve their academic standing, and accept different cultural viewpoints.

Purpose and objectives. The purpose of this article is to comprehensively explore academic mobility, shedding light on its benefits and challenges for students. By delving into various aspects of this phenomenon, the article aims to help readers understand the transformative potential of academic mobility, and seeks to offer insights that will help students, teachers, and policy makers make informed decisions and foster an environment that supports international academic experience.

Presentation of the main material. Speaking about the advantages of academic mobility for students it is necessary to describe the following ones. Exposure to other cultures is one of the main benefits of academic mobility. International study programs frequently result in students being fully immersed in a linguistic, cultural, and traditional melting pot. This exposure develops a global viewpoint and encourages tolerance and understanding across cultural boundaries [1].

Students who are able to move around academically can make use of more courses and academic resources. Their exposure to various pedagogies and curricular frameworks broadens their knowledge and improves their academic abilities. It promotes a more flexible and dynamic method of instruction, equipping students to meet the demands of a global labor market.

Being a foreign student and resident requires flexibility and fortitude. It is necessary for students to autonomously solve problems, handle their daily responsibilities, and traverse unfamiliar settings. Self-discovery is a process that greatly advances personal development by encouraging self-reliance and confidence.

Academic mobility fosters a distinctive environment for networking. Students get the opportunity to interact with professors, experts, and peers from all over the world. These relationships may come in very handy for upcoming projects, employment prospects, and a more comprehensive understanding of international affairs.

The challenges of academic mobility should be analyzed by this study. Language obstacles can make language learning difficult in the beginning, even though academic mobility encourages it. It could be challenging for students to follow lectures, participate in class discussions, or finish assignments in a language other than their mother tongue. But this difficulty also offers a fantastic chance to learn and get better at a language [1].

Getting used to a new cultural setting may be both exhilarating and intimidating. The disparities in social standards, traditions, and habits can cause students to feel disoriented or overwhelmed, a phenomenon known as "culture shock." It takes time,

patience, an open mind, and a willingness to accept new experiences to overcome cultural adjustment difficulties.

Financial considerations are frequently involved with academic mobility. For students and their families, living expenses, tuition, and travel expenditures might be prohibitively expensive. Even though financial aid and scholarships could be accessible, careful preparation and budgeting are necessary to guarantee a successful academic career [2].

There can be differences in how qualifications earned abroad are recognized. When trying to find work in their home country or transfer credits, students could run into difficulties. It is imperative that they are cognizant of these possible complications and endeavor to guarantee that their scholarly accomplishments are acknowledged worldwide.

Conclusions. To sum up, academic mobility is a life-changing opportunity that presents students with a wide range of advantages and difficulties. Enhanced academic skills, networking opportunities, personal growth, and exposure to various cultures all have a favorable impact on a student's entire education. But obstacles like linguistic limitations, cultural differences, budgetary constraints, and qualification recognition require resiliency and forethought.

It is crucial that students thinking about academic mobility thoroughly explore all of these options and make well-informed judgments. Academic mobility can be a significant part of a student's educational path, helping to mold them into well-rounded, globally-minded individuals if they are prepared and able to take on the opportunities and challenges that come with it.

References

1. Choudaha, R. & de Wit, H. Challenges and Opportunities for Global Student Mobility in the Future: A comparative and critical analysis. // *Internationalisation of Higher Education and Global Mobility*. – 2014 – p. 19-33.
2. López-Duarte, C., Maley, J. & Vidal-Suárez, M. Main challenges to international student mobility in the European arena. // *Scientometrics* 126. – 2021 – p. 8957-8980. – <https://doi.org/10.1007/s11192-021-04155-y>

Науменко Ю. В., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: к.п.н., доцент Мироненко Т. П.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЮ НА СТАРШОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

In today's world, the use of multimedia technologies in education is a relevant and necessary component. This is especially true for teaching foreign languages, including listening. Video materials can be a powerful tool for developing listening skills by providing students with access to real-life speech situations. The article emphasises the importance of listening as a key skill for successful foreign language learning, especially at the advanced stage. The need to integrate video materials into the learning process to improve listening comprehension and develop communication skills is emphasised. The role of computer technologies and Internet resources in supporting the process of listening learning, which provide access to a wide range of audio materials for practice, is considered.

Keywords: *listening, video materials, communicative skills, communicative competence, audio text, audio experience.*

Постановка проблеми. У сучасному світі використання мультимедійних технологій у навчанні є актуальною та необхідною складовою. Особливо це стосується навчання іноземних мов, зокрема навчання аудіюванню. Відеоматеріали можуть бути потужним інструментом для розвитку навичок аудіювання учнів, забезпечуючи їм доступ до реальних мовних ситуацій. Ефективне використання відеоматеріалів у процесі навчання аудіюванню на старшому етапі навчання може бути значно покращене враховуючи три ключові компоненти: управління когнітивним навантаженням, максимізацію студентської взаємодії та просування активного навчання. Однак, важливо

також враховувати деякі виклики, пов'язані з використанням відеоматеріалів у навчанні, такі як необхідність забезпечення високої якості контенту, адаптація для різних типів навчальних потреб та врахування різноманітності аудиторії. Вирішення цих проблем може допомогти максимізувати користь від використання відеоматеріалів у процесі навчання.

Аналіз останніх джерел. Дослідженню ефективності використання відеоматеріалів у процесі вивчення аудіюванню на старшому етапі навчання присвятили багато відомих вчених, які розробили різні методики навчання.

Основоположниками комунікативного методу вважаються британські лінгвісти Х. Стерн та М. Халлідей та американські соціолінгвісти Д. Хаймс, С. Савінгтон та М. Лабов. Цей метод наближає процес навчання до процесу прослуховування реального спілкування. Аудіолінгвальний метод був створений Чарльзом Фрізом та Робертом Ладо в 40-50-ті роки ХХ ст. Він зосереджується на роботі зі структурами аудіо записів. Формування та вивчення інтегрального методу, пов'язаного з іменами таких фахівців, як І. Л. Бім, Л. Я. Зеня, С. В. Гапонова, Л. К. Орловська, Т. І. Іванюк, який націлений на свідоме засвоєння матеріалу з його інтуїтивним осмисленням.

Ці методики навчання сприяють ефективному навчанню аудіюванню на старшому етапі навчання, забезпечуючи глибоке розуміння мови через імітацію реального спілкування та використання віртуальних засобів для підкріплення аудіоматеріалів.

Мета дослідження. Дослідження направлені на вивчення ефективності використання відеоматеріалів у процесі навчання аудіюванню на старшому етапі навчання. Воно спрямоване на визначення впливу відеоматеріалів на розвиток аудіювальних навичок учнів, їх мотивацію та загальну якість навчання. А також визначення та подолання проблем, пов'язаних з використанням відеоматеріалів. Поглибленню знань з підбору різноманітних вправ та відеоматеріалів, які б були адаптовані на різні потреби студентів, наприклад індивідуальні особливості тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблеми ефективності використання відеоматеріалів у процесі навчання аудювання на старшому етапі навчання можуть включати деякі фактори. По-перше психологічні особливості впливу, адже використання відеоматеріалів сприяє розвитку різних сторін психічної діяльності студентів, включаючи увагу та пам'ять. Однак, це також може призвести до відволікання від основного навчального матеріалу, якщо учні зосереджуються на візуальних елементах замість аудіоінформації.

Як зазначає Є. Ільченко, «під час використання відеофільмів на заняттях розвиваються два види мотивації: самомотивація, коли фільм цікавий сам собою, і мотивація, що досягається тим, що студентові доводять, що він може зрозуміти мову, що вивчає. Це приносить задоволення і надає віру у власні сили та бажання до подальшого вдосконалення» [1, с. 7].

По-друге поліпшення результатів від простого перегляду відеофільму. Хоча відеоматеріали можуть привертати увагу учнів та розвивати багато аспектів мовної діяльності, потрібні додаткові вправи для покращення результатів. Це може включати використання відео для введення нових лексичних одиниць або тем, а також для навчання розуміння мови на слух.

Створення якісних навчальних та контрольних програм вимагає великих затрат сил і часу викладачів, лінгвістів та методистів, а також активної участі фахівців в області комп'ютерної техніки. Це може бути перешкодою для використання відеоматеріалів у навчальному процесі. Але дуже важливе для осмислення студентами прослуханого.

Якщо говорити про загальні тенденції, то в сучасній методиці викладання іноземних мов спостерігається тенденція скорочення часу перегляду відеозапису. Перевага віддається коротким за тривалістю відеоматеріалам: від 30 секунд до 10 хвилин, при цьому вважається, що 4–5 хвилин демонстрації відео можуть надати достатню кількість матеріалу для адекватного розуміння та забезпечити напружену роботу групи протягом цілої години. Це зумовлено такою специфічною особливістю відеоматеріалів, як щільність і насиченість інформації. Тому доцільніше використовувати короткий уривок для

інтенсивного вивчення, ніж більш тривалий відеоепізод – для екстенсивного [2, с. 62].

Також важливе положення відеоматеріалів у контексті старшого етапу навчання. Відеоматеріали можуть бути особливо ефективними на старшому етапі навчання, коли студенти вже мають певний багаж знань. Однак також можна відзначити, що учні можуть бути більш критичними до відеоматеріалів, вимагаючи більш глибокий аналіз та інтерактивність.

Хоча відеозаписи можуть надати більше життєвого контексту для аудіоінформації, це може призвести до відтворення слухання, коли учні зосереджуються на візуальних елементах. З одного боку, відеоматеріал порівняно з аудіотекстом має більш життєвий характер – можна не тільки чути, але й бачити тих, хто розмовляє, їхні міміку та жести, а також отримувати інформацію у широкому контексті про те, що відбувається (місце дії, вік учасників тощо). З іншого – усі ці фактори відволікають того, хто слухає, від власного мислення, і він може захопитися розглядуванням картинки замість того, щоб зосередитися на аудіюванні [3, с. 22].

Для подолання цих проблем важливо розробити стратегії, які зосереджуються на інтерактивному використанні відеоматеріалів, включаючи використання різних каналів надходження інформації (слуховий, зоровий, моторне сприйняття), а також на створенні якісних навчальних та контрольних програм, які враховують основні методи навчання.

Висновки. Отже, щоб розвивати навички слухання та накопичувати аудиторський досвід в іноземній мові, необхідно регулярно виконувати вправи на аудіювання та слухати автентичні іноземні записи. Використання активних вправ на слухання, допоможе покращити розуміння мови. Слухання автентичних іноземних записів, такі як підкасти, створених носіями мови, буде корисним для покращення навичок слухання, оскільки це дозволяє чути мову в її природному контексті.

Використання візуальних елементів, наприклад, перегляд іноземних фільмів чи телевізійних шоу, допоможе краще зберегти отриману інформацію.

Комбінування слухання та читання допоможе краще зрозуміти, як працює слова та фрази в реальних ситуаціях. Після слухання доцільно використовувати отримані знання для практики мовлення. А встановлення цілей для слухання, надасть чітке розуміння того, що ви хочете досягти. Це може включати в себе розуміння основних ідей, вивчення конкретних звуків або вивчення мовленнєвих особливостей.

Застосовуючи ці стратегії, можна ефективно розвивати навички слухання та накопичувати аудиторський досвід в іноземній мові для навчання аудіюванню на старшому етапі навчання.

Список джерел

1. Ильченко Е. Использование видеозаписи на уроках английского языка. Первое сентября. Английский язык. 2003. № 9. С. 7.
2. Леонтьева Т.П. Досвід і перспективи застосування відео в навчанні іноземних мов. Нетрадиційні методи навчання іноземних мов у вузі : матеріали респ. конференції. Мінськ, 1995. С. 61–74.
3. Близнюк О.І. Відео у навчанні іноземних мов. Іноземні мови. К. Ленвіт, 1996. № 3. С. 22.
4. Аудіювання мови: 11 стратегій для вдосконалення ваших навичок і розуміння
5. <https://www.fluentu.com/blog/how-to-improve-listening-skills-in-a-foreign-language/>

Нікіфорова М. П., здобувачка вищої освіти

Науковий керівник: к.п.н., доцент Мироненко Т. П.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗЗСО

***Abstract.** This article examines the importance of fostering linguistic and cultural competence among students in English language classes in secondary schools. It analyzes methods and initiatives such as participation in international projects like ENGIN and GoGlobal, as well as the creation of book clubs, which contribute to the development of this competence. The findings demonstrate that the use of interactive methods and authentic materials effectively cultivates students' linguacultural competence.*

***Анотація.** Ця стаття розглядає важливість формування лінгвокраїнознавчої компетентності учнів на уроках англійської мови в загальноосвітніх школах. Вона аналізує методи та ініціативи, такі як участь у міжнародних проєктах ENGIN та GoGlobal, а також створення книжкових клубів, що сприяють розвитку цієї компетентності. Результати показують, що використання інтерактивних методів та автентичних матеріалів допомагає ефективно формувати лінгвокраїнознавчу компетентність учнів.*

***Ключові слова:** лінгвокраїнознавство, уроки англійської мови, загальноосвітні школи, формування компетентності.*

Постановка проблеми. Внаслідок світової глобалізації та війни Україна все більше зближається зі світовою спільнотою та міжнародними організаціями, прагне стати частиною ЄС та НАТО, однією з офіційних мов яких є англійська. Розуміючи важливість поширення англійської мови в Україні, Президент України просуває Закон «Про застосування англійської мови в Україні» [1], покликаний підвищити конкурентоспроможність України, зростання її

інвестиційної і туристичної привабливості, розширення застосування англійської мови в публічних сферах суспільного життя та створення сприятливих умов для її опанування громадянами України.

Однак, важливим аспектом вивчення англійської мови є також і формування лінгвокраїнознавчої компетентності учнів, адже розуміння культурних особливостей різних країн є запорукою уникнення непорозумінь під час спілкування з іноземцями. Проте, навчання англійської мови в загальноосвітніх школах часто не враховує аспекти міжкультурного спілкування та лінгвокраїнознавства.

Аналіз останніх джерел. Останні дослідження показують, що впровадження інтерактивних методів, вивчення культурних аспектів та використання автентичних матеріалів на уроках англійської мови сприяє формуванню лінгвокраїнознавчої компетентності учнів, а отже і їх адекватне сприйняття промови (мови) співрозмовника і оригінальних текстів, що розраховані на носіїв мови.

Метою дослідження є розгляд методів формування лінгвокраїнознавчої компетентності на уроках англійської мови в загальноосвітніх школах та їх вплив на навчальний процес та розвиток учнів.

Лінгвокраїнознавча компетентність передбачає не лише володіння мовою, але й здатність розуміти та поважати культурні різноманіття. Вона включає знання культурних особливостей, традицій, етикету та менталітетів різних народів, що дозволяє ефективно взаємодіяти з представниками різних країн.

На уроках англійської мови у ЗЗСО застосовуються різноманітні методи для формування лінгвокраїнознавчої компетентності. Це включає використання інтерактивних вправ, вивчення культурних аспектів через тексти, аудіо- та відеоматеріали, а також застосування ігрових технологій.

Використання ігор у навчанні англійської мови дозволяє створити комфортну та захоплюючу атмосферу на уроці. Це сприяє активній участі учнів,

їх мотивації та розвитку комунікативних навичок. Крім того, грає важливу роль у вивченні культурних аспектів різних країн через імітацію реальних ситуацій.

Одним із ефективних методів формування лінгвокраїнознавчої компетентності є використання автентичних матеріалів, таких як тексти, відео та аудіозаписи. Вони дозволяють учням отримати реальне уявлення про культурні особливості та способи життя різних країн.

Іншим дієвим способом формування лінгвокраїнознавчої компетентності учнів ЗЗСО є їх залучення до спілкування з носіями мови в неформальних ситуаціях. Вчителі англійської мови можуть спрямовувати дітей до участі в таких проєктах як ENGIN [2] та GoGlobal [3]. У рамках цих проєктів учні мають унікальну можливість активно взяти участь у міжнародних ініціативах, спрямованих на розвиток лінгвокраїнознавчої компетентності. ENGIN - це програма, яка сприяє міжнародному спілкуванню молоді, підвищує рівень володіння англійською мовою та розуміння культурних різниць. Участь у ній дозволяє учням взаємодіяти з однолітками з інших країн, обмінюватися досвідом та розширювати свій світогляд.

Проєкт GoGlobal надає можливість учням вивчати та досліджувати культури і мови інших країн через участь у різноманітних міжнародних проєктах та програмах обміну. Це сприяє не лише збагаченню знань з англійської мови, але й розвитку толерантності, відкритості та міжкультурного розуміння.

Участь учнів у проєктах ENGIN та GoGlobal є важливим кроком у формуванні їхньої лінгвокраїнознавчої компетентності, оскільки ці ініціативи сприяють інтеграції аспектів мови та культури, що є ключовим для успішного міжнародного спілкування та співпраці.

Іншим варіантом є також створення книжкового клубу англійською мовою та, наприклад, щомісячних обговорень прочитаних разом з учнями книжок чи театральна постановка невеликих відрізків текстів.

Підбираючи книги для клубу, можна обирати твори, які мають міжнародний контекст або розкривають культурні особливості різних країн. Це

дозволить учасникам краще розуміти різноманітність культурного спадку та менталітетів. Під час зустрічей клубу можна активно обговорювати культурні аспекти, які виникають у зв'язку з подіями та персонажами книги. Це дозволить учасникам отримати більше інформації про культурні особливості країн, про які йдеться у тексті. Читання книг англійською мовою допоможе учасникам розширити свій словник та вивчити вирази, що використовуються в конкретних культурних контекстах. Це сприятиме покращенню лінгвістичних навичок та розумінню культурних відмінностей. А пропонуючи учасникам додаткові матеріали про країни, де відбувається дія книги, клуб може сприяти розвитку дослідницьких навичок та поглибленню знань про світову культуру.

Висновок. Використання інтерактивних методів, вивчення культурних аспектів та використання автентичних матеріалів на уроках англійської мови в загальноосвітніх школах, спільно з участю у міжнародних проєктах, таких як ENGIN та GoGlobal, а також створення книжкових клубів, є важливими компонентами формування лінгвокраїнознавчої компетентності учнів. Ці ініціативи сприяють розширенню знань про мову та культуру, розвитку міжкультурної співпраці та сприяють учасникам у підготовці до успішного міжнародного спілкування та взаємодії.

Список джерел

1. Проєкт Закону України «Про застосування англійської мови в Україні»
URL:
2. ENGIN Project Website. URL: <https://uk.enginprogram.org/>
3. GoGlobal Project Website. URL: <https://globaloffice.org.ua/>

**Олейнікова В. А., здобувачка вищої освіти,
Науковий керівник: к.п.н., доцент Баркасі В. В.**

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ПОТЕНЦІАЛ ТЕОРЕТИЧНИХ КУРСІВ ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ ПОТЕНЦІЙНОГО СЛОВНИКА СТУДЕНТІВ СТАРШИХ КУРСІВ

***Abstract.** Studying theoretical courses by students is an important stage for assimilation of potential vocabulary. The purpose of the research is to theoretically substantiate and present the practical methodical principles of expanding the potential vocabulary of senior students during the study of theoretical disciplines. Establishing semantic connections between words greatly facilitates their assimilation, causes involuntary memorization. The introduction of vocabulary in the context according to the nesting principle gives a high memorization effect.*

***Ключові слова:** потенційний словник, розширення потенційного словника, студенти старших курсів, теоретичні курси*

Постановка проблеми. Вивчення теоретичних курсів студентами – важливий етап для засвоєння потенційної лексики.

Робота з організованим лексичним матеріалом особливо плідна щодо теоретичних курсів. З одного боку, мислення студентів старших курсів стає абстрактнішим, розвивається здатність встановлювати логічні закономірності, причинно-наслідкові зв'язки, що збільшує можливості угруповання лексики на основі різних принципів і зав'язків. З іншого боку, у студентів збільшується питома вага рецептивних видів мовної діяльності (читання та аудіювання) у навчальному процесі, що зумовлює необхідність оволодіння великим обсягом пасивної лексики, значна частина якої невмотивована. Щоб засвоєння невмотивованих слів не перетворилося на механічне заучування, необхідно шукати способи смислової переробки нової лексики, її організації, пов'язувати нові слова з попереднім досвідом.

Аналіз останніх джерел. Проблемою формування потенційного словника займалося багато вітчизняних та зарубіжних вчених. В даний час положення про значущість та аналіз специфічних особливостей потенційного словника ми знаходимо в дослідженнях А. Тарнопольського, Н. Мокреєвої, А. Шапкіної, С. Логвіної, Н. Швець, Р. Гейнса, Дж. Моргана, Дж. Річарса, Т. Роджерса та інших.

Метою дослідження є теоретично обґрунтувати та представити практичні методичні засади розширення потенційного словникового запасу студентів старших курсів спеціальності «Англійська мова і література» під час вивчення теоретичних дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Потенційний словник – важливе джерело поповнення пасивного та активного словників: спочатку студенти розпізнають слово у потоці мовлення, а вже потім запам'ятовують його. Запам'ятовування слів потенційного словникового запасу не потребує великих зусиль, тому що вони вмотивовані і пов'язані з попереднім досвідом.

На старшому етапі навчання робота з лексикою має свою специфіку. На цьому етапі навчання вводиться багато абстрактної лексики, що зумовлює використання переважно вербальних безперекладних способів семантизації. Це може бути, наприклад, ілюстративні ситуації [3].

При презентації лексичних одиниць акцент робиться на відпрацювання мовних засобів, а ситуації створюють комунікативне тло, тобто ту комунікативну спрямованість, яка сприятиме вживанню слів у мові. При цьому встановлюються лексичні зв'язки нових слів із раніше вивченими, студенти знайомляться зі сферою вживання нових слів у типових для них ситуаціях.

Для введення лексики можна використовувати текст лекції теоретичного курсу. Контекст постає як ілюстрація функціонування лексичних одиниць, модель породження мовленнєвого висловлювання.

Подання нової лексики може здійснюватися також у процесі підготовки студентів до висловлювання. Викладач ставить завдання навчитися висловлюватися з певної теми і працює над висловлюванням окремо щодо

кожного пункту плану лекції, ставить питання, звертає увагу на основні думки, ідеї. Потім йде робота з називання нових слів.

В. Коростелев пропонує використання на початку заняття екстралінгвістичного об'єкту (фільм-епізод, проблемний фільм, сюжетні картини, відео-лекція або текст певної тематики) [1, с.91]. В інтерпретації автора екстралінгвістичний об'єкт – це спосіб пред'явлення і семантизації лексичних одиниць. Екстралінгвістичний об'єкт забезпечує «змістовний базис», стимулювання мисленнєвої діяльності студентів, що відповідає одному з принципів комунікативного методу – принципу мовної активності. Завдяки цьому підтримується функціональний стан студентів, потреба у сприйнятті та вживанні нових лексичних одиниць. Продуктивність засвоєння нових лексичних одиниць перебуває у прямій залежності від наявності у студентів мотивації, потреби у вживанні цих одиниць у процесі спілкування іноземною мовою.

Наявність смислових зав'язків між словами значно полегшує їхнє засвоєння, зумовлює мимовільне запам'ятовування. Введення лексики у контексті за гніздовим принципом також дає високий мнемічний ефект [2].

Введення слів за тематичним чи гніздовим принципом на основі контексту є дуже ефективним прийомом розширення потенційного словника, тому що дозволяє групувати та систематизувати лексику, спираючись як на синтагматичні, так і на парадигматичні зв'язки слова.

Логічна організація лексики при семантизації можлива з урахуванням парадигматичних зав'язків. Лексику при введенні можна групувати за двома основними принципами (тільки за значенням або за значенням та формально-мовними характеристиками), виділяти семантичні угруповання слів на основі асоціативних, тематичних, родовидових, причинно-наслідкових, антонімічних, синонімічних зав'язків. При цьому важливо, що асоціації та інші зв'язки слова ґрунтуються на попередньому особистому досвіді студентів.

Спільним у всіх теоретичних курсах є вивчення теоретичного матеріалу на основі роботи з фаховими текстами. Фахові тексти включають слова

лексичного мінімуму загальної лексики, власні імена, географічні назви, інтернаціоналізми, загальнонаукові та вузькоспеціальні терміни, слова загального значення, що виражають абстрактні поняття, кожне з яких відрізняється, у першу чергу, підвищенням складності безперекладної семантизації. Значні труднощі становлять саме незнайомі односкладові слова та слова, що виражають абстрактні поняття. Імена власні, географічні назви та слова лексичного мінімуму загальної лексики практично не викликають труднощів. Найменшими труднощами є інтернаціоналізми, загальнонаукові і вузькоспеціальні терміни, оскільки, наприклад, поняттєвий апарат представлений переважно запозиченнями з англійської мови. Найбільші труднощі розуміння іншомовного тексту професійної спрямованості викликають незнайомі односкладові слова й слова, які визначають абстрактні поняття. Їх не завжди можливо семантизувати або можливо семантизувати лише в окремих випадках, використовуючи такі безперекладні способи семантизації, як контекстуальна здогадка чи здогадка на основі єдності кореня у порівнюваних мовах (наприклад, німецької, англійської та української).

З аналізу лексики можливе складання словника для читання літератури за фахом, що є завданням методичного характеру. В основі методичного угруповання лексики можуть бути такі фактори, як ступінь вживаності даної лексичної одиниці і ступінь використання контексту для її розуміння. Викладач має ознайомити студентів із такими поняттями, як полісемія, міжнародні слова та методами словотвору (суфіксального, префіксального, словоскладання). Основну увагу слід приділити засвоєнню студентами термінологічної лексики та її типології.

Особливу увагу при навчанні читання спеціальних текстів без словника слід приділити семантизації та активному засвоєнню слів, які виражають предикат судження в реченні, тобто значенню слів, які несуть у собі основну інформацію. Це, передусім, слова, які у реченні є присудками чи доповненнями, прямими чи непрямыми. Аналіз текстів показав, що предикати суджень у реченні переважно виражаються загальнонауковими термінами.

У процесі вивчення фахових текстів слід наголошувати не на ізольованих словах, а на їх поєднанні з іншими словами. Головним чином поєднання дієслова з іменником, дієслова з прислівником, іменника з прикметником і фразеологічні обороти.

Особливе місце займає робота над лексичним матеріалом, що відображає логіко-граматичні зв'язки в реченні, які використовуються для двох видів опису. Один із них спрямований на те, щоб вирізнити одне поняття з іншого (відношення частина → ціле), інший на те, щоб вивести поняття, яке охоплює ряд інших (відношення ціле → частина).

Важливою є також робота над союзними словами, які вказують на інформацію, що вже є в тексті або на наступну інформацію в тексті.

Висновки. Таким чином, при вивченні фахових текстів, навчання читанню без словника з безпосереднім розумінням прочитаного крім навчання розумінню загальнонаукових та вузькоспеціальних термінів слід звернути увагу на засвоєння дієслів у предикативній функції та слів, що виражають логіко-граматичні зв'язки у реченні. Розуміння всього тексту, передусім, залежить від розуміння предикативних груп у реченні, і на основі знання предикату студент здогадується про значення певного слова. Після того як йому стають зрозумілими суб'єктно-предикатні відносини в конкретному реченні, виникає об'єктивна можливість зрозуміти зміст всього речення та логічного судження, яке виражається цим реченням, і зрештою всього тексту.

Список джерел

1. Коростелев В.С. Основи функціонального навчання іншомовної лексики. Львів: Видавництво Львівського університету, 1990.
2. Логвіна С. А. До проблеми трактування поняття «Іншомовний потенційний словник». Вісник Черкаського університету. 2010. Вип.176. 88-92.
3. Gains R. Working with words: A guide to teaching and learning vocabulary / R. Gains, St. Redmann. Cambridge: Cambridge University Press, 1986.

Трофименко Д. А., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: к.п.н. Шевченко І. В.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ CLIL У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

CLIL (Content and Language Integrated Learning) has emerged as a potent educational approach, blending language learning with subject content. This article reviews the effectiveness of CLIL implementation, highlighting its role in enhancing language skills and academic achievement. Drawing on research by scholars like David Marsh and empirical studies worldwide, CLIL demonstrates its efficacy in promoting language-content integration, boosting motivation, fostering cognitive development, and preparing students for a globalized world. Results indicate superior language learning outcomes compared to traditional methods, emphasizing CLIL's potential to elevate education standards and equip students with essential skills for the contemporary world.

Ключові слова: *CLIL, Content and Language Integrated Learning, мовні навички, засвоєння навчального матеріалу, ефективність, мотивація, когнітивні навички, міжкультурне сприйняття, засвоєння мови, освіта, інноваційний підхід, підвищення якості освіти.*

Методика CLIL (Content and Language Integrated Learning) набула значної популярності в освіті. Цей підхід відкриває можливості для одночасного вдосконалення мовних навичок і засвоєння навчального матеріалу. У даній статті досліджується ефективність використання методики CLIL у навчальних закладах та ключові аспекти її успішного впровадження.

Термін "CLIL" (Content and Language Integrated Learning) був введений у 1994 році Девідом Маршем для опису методики, що передбачає викладання предметів на іноземній мові.

CLIL - це освітній підхід, у якому використовуються різні мовно-підтримуючі методики, що призводять до подвійно спрямованої форми навчання, де увага приділяється як мові, так і змісту. [1, с. 3]

Дослідження з методики CLIL в Україні проводили такі вчені як: О. Горбань, Л. Кулик, О. Семенов та Л. Ходяча. Серед міжнародних дослідників виділяються Д. Марш, Й. Хессельгрейв та Т. Шаарман. Їхні дослідження вносять важливий вклад у розуміння ефективності та впровадження методики CLIL в освітній практиці.

Метою статті є аналіз ефективності використання методики CLIL в освітній практиці, її вплив на навчальний процес та розвиток учнів шляхом огляду результатів попередніх досліджень, позитивних та негативних аспектів впровадження CLIL.

Ефективність CLIL зумовлена кількома чинниками, які відображені у книзі "Content and Language Integrated Learning: Evidence from Research in Europe" під редакцією Д. Марша (2014):

Інтеграція мови та змісту: CLIL дозволяє одночасно вивчати мову і предмет, що сприяє кращому засвоєнню інформації та розвитку мовних навичок.

Мотивація та зацікавленість: Використання мови в аутентичних ситуаціях надихає учнів на активну участь і стимулює їхню мотивацію до навчання.

Розвиток когнітивних навичок: CLIL сприяє розвитку критичного мислення, проблемного та творчого мислення через вивчення предметних питань у мові.

Міжкультурне сприйняття: Вивчення предметів через мову допомагає учням краще розуміти та цінувати культурні особливості інших країн.

Підготовка до глобального світу: CLIL готує учнів до життя в умовах глобалізації, де вміння володіти мовою та розуміти інші культури стає важливим фактором успіху.

Стійке засвоєння мови: Навчання мови через предмети сприяє тривалому збереженню мовних навичок та вмінь учнів.

Досвід засвідчує, що CLIL може бути ефективно інтегрований до загальноосвітнього шкільного курсу вивчення іноземної мови. При цьому він не є обов'язково має стати заміном звичного курсу іноземної мови, натомість його матеріали можуть уводитися дозовано та доповнювати традиційні теми. CLIL пропонує вищий рівень складності матеріалу, оскільки одночасно передбачає не лише використання нового термінологічно-понятійного апарату, для якого притаманний інший дискурс та сфера використання, але й стосується більш складних концепцій, яких здебільшого немає в традиційному загальноосвітньому курсі іноземної мови [4, с. 144]

Дослідження в галузі CLIL проводяться на різних рівнях з метою розкриття ефективності в освітній практиці. Доведено, що методика CLIL допомагає дітям вивчати іноземні мови краще, ніж традиційні програми. Вчені проводять тестування перед і після навчання за методикою CLIL і порівнюють результати з групами дітей, які навчаються за іншими програмами. У 2007 році Далтон-Паффер провів подібне дослідження і з'ясував, що студенти, які використовують методику CLIL, навчаються іноземної мови краще, ніж інші.

Великомасштабне дослідження CLIL в Німеччині (результати дослідження DESI-Studie) у 2008 році показало, що учні, які вивчали за методикою CLIL, мали вищий рівень компетенції в іноземній мові порівняно з контрольними групами, які не вивчали за методикою CLIL. Ласагабастер (2008) підкреслює роботу Хеллек'яр в Норвегії, яка вказує на те, що програми CLIL в старшій школі можуть підвищити навички читання студентів. Результати показали, що 74% студентів CLIL отримали високі оцінки на тесті з читання для академічних цілей IELTS, порівняно з 33% для студентів, які не вивчали за методикою CLIL. В Іспанії як для студентів початкової школи CLIL, так і для студентів середньої школи досягаються кращі рівні мовної компетентності, ніж для студентів, які не вивчають за методикою CLIL, особливо в письмовому розумінні. [2, с. 5]

Дослідження, проведене De Diezmas (2016) показує, що учні, які вивчають за методикою CLIL, мають більший доступ до цільової мови, що призводить до

кращих результатів, зокрема, у говорінні англійською, а також у навичках письма та читання. Протягом трьох років De Diezmas (2016) досліджував ефективність навчання за методикою CLIL та без неї серед учнів четвертого класу початкової школи. Протягом першого року оцінювалася здатність до письма, протягом другого року - усне вироблення та взаємодія, а протягом третього року проводилися тести з читання та письма. Учні, які вивчали матеріал за методикою CLIL, значно перевершували свої однолітків з групи без навчання за цією методикою у говорінні англійською та взаємодії.

Мотивація грає ключову роль у навчанні, і дослідження показують, що методика CLIL може стимулювати студентів до активного навчання англійської мови.

Дослідження, проведене Аррібасом (2016), показує, що CLIL має позитивний вплив на студентів. Виявлено, що незалежно від способу впровадження CLIL студенти значно розвинулися після участі у CLIL. Крім того, Румліх (2014), який досліджував CLIL в німецькому контексті, стверджує, що інтерес до англійської мови студентів CLIL та інших студентів відрізняється. Їхня середня зацікавленість була набагато вищою. [3, с. 13]

Більшість дослідників погоджуються з твердженням про складність введення CLIL у навчальний процес. Вони відзначають ряд виявлених проблем, серед яких недостатня кількість постійних викладацьких ресурсів, невідповідна підготовка вчителів та відсутність можливості підвищення їх кваліфікації, труднощі у підборі необхідних навчальних матеріалів та необхідність подолання батьківського спротиву щодо даного підходу. [5, с. 58] Незважаючи на ці виклики, методика CLIL заслуговує на увагу за своїми перевагами у вдосконаленні мовних навичок і засвоєнні навчального матеріалу, що відкриває нові перспективи для якісної освіти та підготовки молодого покоління до вимог сучасного світу.

Отже, методика CLIL представляє собою інноваційний підхід у сфері освіти, який дозволяє ефективно поєднувати вивчення мови і засвоєння навчального матеріалу. Результати численних досліджень свідчать про значний

позитивний вплив CLIL на навчання студентів та їхню мотивацію до вивчення іноземних мов. Цей підхід відкриває широкі перспективи для подальшого розвитку освіти, підготовки молодого покоління до життя в умовах глобалізації та розвитку їхніх когнітивних та мовних навичок. Таким чином, впровадження методики CLIL у навчальний процес може стати важливим кроком у підвищенні якості освіти та готовності молодих людей до викликів сучасного світу.

Список джерел

1. Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press.
2. David Scott, Shane Beadle (2014). Improving the Effectiveness of Language Learning: CLIL and Computer Assisted Language Learning.
3. Luisa Bundy, Gabriela Porc (2020) The effectiveness of CLIL for English language learning in Swedish primary schools.
4. О. Пасічник, О. Пасічник. (2023). Технологія CLIL як засіб поглиблення компетентнісної спрямованості змісту навчання іноземних мов: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії.
5. Harrop E. Content and Language Integrated Learning (CLIL): Limitations and possibilities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED539731.pdf>

Трофимова А. І., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: к.п.н., доцент Добровольська Л. С.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

This article explores the application of various innovative learning technologies in the context of distance education. It delves into the utilization of interactive platforms, virtual reality, and other cutting-edge tools to enhance the learning experience for remote learners. The study examines the advantages and challenges associated with the adoption of these technologies and highlights their potential to revolutionize the educational landscape. Furthermore, it discusses the importance of research and evaluation in assessing the effectiveness of innovative learning technologies in the conditions of distance education.

Keywords: *distance learning, innovative technologies, effectiveness, solutions, online educational process.*

Постановка проблеми. У сучасному світі, на фоні зростання популярності дистанційної освіти застосування інформаційних технологій стає актуальним завданням для підвищення якості навчання і доступності освіти для всіх шарів населення. У даному випадку предметом дослідження є умови та особливості застосування цих технологій саме в умовах дистанційної освіти, а об'єктом – сам процес застосування інноваційних технологій навчання. Таким чином, ключовою проблемою є розробка та впровадження ефективних інноваційних технологій навчання, які забезпечать успішну реалізацію дистанційної освіти, покращення якості знань та забезпечення навчального процесу для всіх учасників освітнього процесу.

Аналіз останніх джерел. Дослідженню застосування інноваційних технологій навчання присвятили себе такі провідні вчені та науковці як, Н. Артикуца, І. Беха, В. Биков, О. Бондаренко, Л. Ващенко, Г. Герасимова, Л.

Даниленко, І. Дичківська, В. Журавльов, В. Заболотний, Г. Козлакова, О. Козлова, О. Міщенко, О. Пехота, О. Пінчук, В. Сластьоніна, А. Хуторський та О. Шестопап. Актуальність теми обумовлена сучасними викликами та тенденціями у сфері освіти. За останні роки дистанційна освіта стала необхідною складовою навчального процесу через різноманітні обставини, такі як пандемія, війна, зміни в технологічному середовищі та зростаюча глобалізація. У зв'язку з цим виникає потреба в пошуку та впровадженні нових методів і технологій, які б допомагали ефективно організувати процес дистанційного навчання, забезпечували залучення студентів та сприяли підвищенню якості освіти. Тому дослідження в області застосування інноваційних технологій у дистанційній освіті має велике значення для подальшого розвитку освітнього процесу і задоволення потреб сучасного суспільства.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає у вивченні та аналізі ефективності використання інноваційних технологій та сучасних підходів у процесі дистанційного навчання. В аналіз переваг і недоліків застосування конкретних інноваційних засобів та платформ для дистанційного навчання. У визначенні оптимальних стратегій впровадження інноваційних технологій у навчальний процес та розробці рекомендацій щодо подальшого вдосконалення системи дистанційного навчання з використанням інноваційних підходів. В результаті дослідження очікується отримання нових знань і практичних рекомендацій, які сприятимуть покращенню якості дистанційної освіти та забезпечать ефективнішу підготовку студентів до викликів сучасного світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Впровадження інноваційних технологій у навчальний процес становить серйозний виклик для освітньої системи сучасного світу. Однією з найбільш гострих (крім матеріальних і організаційних) є проблема “опору вчителів” впровадженню новітніх технологій у процес навчання, зумовлена протиріччям між колективними формами навчання, характерними для класно-урочної системи, і індивідуалізацією навчання, яку спонукають інформаційні технології. [2] Отже,

застосування інноваційних технологій в умовах дистанційного навчання вимагає вирішення проблеми забезпечення стабільного і швидкого інтернет-з'єднання для всіх користувачів, розробки спеціалізованого програмного забезпечення для ефективного навчання в онлайн форматі, а також підготовки вчителів до використання цифрових технологій у навчальному процесі.

Останні 5 років дистанційна освіта забезпечує доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання інноваційних технологій. Практичні заняття відбуваються відповідно до розкладу у вигляді відеоконференцій на платформі сервісу ZOOM або Meet, а також у вигляді консультацій у додатках Viber і Telegram. Однією з умов формування Нової української школи є впровадження в освітній процес інноваційних технологій, які сприяють оптимізації процесу удосконалення освіти та зменшенню навантаження. В сучасних умовах дистанційного навчання важливою є ідея, що вчитель вже не може бути єдиним джерелом інформації для учнів. Нині створюється нова педагогіка, характерною ознакою якої є інноваційність – здатність до оновлення, відкритість новому. [3] Учень відкритий для життєвих ситуацій, може самостійно приймати рішення та діяти незалежно. Важливим є те, щоб вчитель стимулював творчий підхід учнів та використовував інноваційні педагогічні технології у процесі навчання. Використання таких технологій у відкритому просторі сприяє: підвищенню результативності; зростанню продуктивності уроку; розкриттю творчих здібностей; стимулюванню до самовдосконалення; усвідомленню впевненості майбутнього фахівця у професійній компетентності та внутрішньому задоволенню навчальною діяльністю.

Метою використання інноваційних технологій є створення умов для прояву пізнавальної активності учнів, розвитку та формуванню їх особистості. [1] Незважаючи на карантинні умови та подальше введення воєнного стану, студенти та вчителі продовжують активно займатися науковою роботою у дистанційному режимі. Основна задача викладачів – допомогти студенту самостійно виробити систему звички до регулярного виконання навчальних

завдань, активної участі в онлайн–заняттях, постійного самовдосконалення та уміння вчитися впродовж життя. Здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою освітньо-професійну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя. [5]

Приклади успішного впровадження інноваційних технологій в освітній процес: 1. Платформа Moodle: Велика кількість навчальних закладів успішно використовують платформу Moodle для організації дистанційного навчання. Ця платформа надає можливості для взаємодії студентів з матеріалом, завданнями та однокурсниками, а також для здійснення оцінювання та звітності. 2. Відеоконференції на платформі Zoom: Багато вищих навчальних закладів використовують відеоконференції на платформі Zoom для проведення віртуальних занять, дискусій та консультацій. Це дозволяє студентам та викладачам зберігати відчуття спільноти та взаємодії навіть у віддаленому форматі навчання. 3. Інтерактивні онлайн-курси: Розробка та впровадження інтерактивних онлайн-курсів, які включають в себе відеоуроки, тестування, інтерактивні завдання та зворотний зв'язок, дозволяє залучити студентів та поліпшити їх розуміння матеріалу.

Дослідження показують, що студенти, які брали участь у дистанційному навчанні з використанням інноваційних технологій, зазвичай досягають кращих результатів у навчанні порівняно з традиційними методами. Ефективність використання інноваційних технологій також оцінюється через зменшення втрати студентів та покращення їхньої мотивації до навчання.

Для подальшого розвитку дистанційної освіти важливо здійснювати дослідження та експерименти щодо використання нових технологій та методів навчання, також потрібно активно вдосконалювати та контролювати якість дистанційного навчання, щоб забезпечити високий рівень освіти для всіх студентів. Заклади освіти повинні активно інтегрувати інноваційні технології в

свої програми навчання та навчальні плани, а викладачам було б доцільно отримати необхідну підготовку та підтримку для ефективного використання інноваційних технологій у своїй практиці.

Висновки. У ході дослідження було виявлено, що застосування інноваційних технологій навчання у дистанційній освіті має великий потенціал для забезпечення доступності навчання та поліпшення якості освіти для широкого кола людей, що є ключовим чинником у розвитку суспільства та підготовці кваліфікованого кадрового потенціалу для майбутнього. Інтерактивність, віртуальна реальність та інші інноваційні підходи дозволяють створювати стимулююче та ефективне навчальне середовище. Загалом, застосування інноваційних технологій у форматі онлайн–навчання відкриває нові можливості для підвищення ефективності та швидкості засвоєння нового матеріалу, розвитку інтерактивності та адаптивності навчального процесу, а також сприяє розвитку креативних та прогресивних підходів до освіти.

Список джерел

1. Водолазська Н.М. Матеріал: «Використання інноваційних технологій на уроках української мови та літератури під час дистанційного навчання»
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене і виправлене – Рівне: Волинські обереги, 2011. –149 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. – К., 2004. – 3 с.
4. Коваль Т.І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності: Вид. центр НЛУ, 2009.
5. Концепція «Нової української школи». 2016. – 11–15 с.

Розділ 2

ПЕРЕКЛАД ЯК КОМПОНЕНТ ПОЛІЛІНГВАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Данілова А. О., здобувачка вищої освіти

Науковий керівник: д.п.н., професор Солodka А. К.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПРЕЦЕДЕНТНОГО ІМЕНІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ В МОТИВАЦІЙНІЙ ЛІТЕРАТУРІ (на матеріалі книги “Думай і багатій” Н. Гілла)

***Abstract.** The article investigates translation methods of precedent names in motivational literature. Through an analysis of Napoleon Hill’s “Think and Grow Rich” (translated by H. Kyrienko). It identifies commonly utilized methods such as transcription, transliteration, adaptive transcoding, mixed transcoding, calculation.*

***Keywords:** precedent names, motivational literature, transcription, transliteration, adaptive transcoding, mixed transcoding.*

Постановка проблеми. Незважаючи на наявність деяких досліджень щодо прецедентних імен, на сьогоднішній день питання перекладу таких імен у мотиваційній літературі залишається малодослідженим. Сфера прецедентного феномену та прецедентного імені зокрема продовжує залишатися актуальним завданням для сучасної теорії та практики перекладу.

Аналіз останніх досліджень. Вивчення теми прецедентного феномену та прецедентного імені в тому числі займалися такі вчені, як І. Богданова, Ю. Великорода (медійний дискурс), Т. Крутько (рекламний дискурс), Т.Соловйова (політичний дискурс), А. Берестова (художній дискурс) та інші.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз методів перекладу прецедентних імен з англійської на українську мову. Поглиблене вивчення методів перекладу прецедентних імен дозволить краще розуміти їхню природу та вплив на процес перекладу.

Виклад основного матеріалу. І. Потапчук та І. Ветрова посилаючись на В.Красних визначає, що прецедентне ім'я – це індивідуальне ім'я, пов'язане з широко відомим текстом або прецедентною ситуацією. На відміну від власного імені, воно позначає конкретну людину, подію, місце [2]. Прецедентне ім'я пов'язане зі своїм носієм, включає інформацію про нього, і водночас має свою власну автономію та можливість призначення певних характеристик об'єктам [1].

У рамках дослідження було здійснено детальний аналіз перекладу прецедентних імен у мотиваційній літературі (на матеріалі книги “Думай і багатій” Н. Гілла (переклад Г. Кирієнко).

Було виявлено найбільш часто застосовувані наступні методи перекладу:

1. Транскрипція – спосіб перекладу, при якому передача звукової форми слова вихідної мови здійснюється за допомогою літер мови перекладу [3]. Метод транскрипції найчастіше використовується при перекладі антропонімів, наприклад Ralph Waldo Emerson – Ральф Вальдо Емерсон, John Bunyan – Джон Баньян, Anne Rutledge – Енн Ратледж. Також ми можемо спостерігати випадки використання даного методу при перекладі хремотонімів, зокрема в назвах відомих видань, наприклад “New York Times” – “Нью-Йорк Таймс”, “New York World-Telegram” – “Нью-Йорк Ворлд-Телеграм”).

2. Транслітерація – полягає у перекладі слова по літерах, або якомога ближче до оригінального написання, без спроби адаптувати його до звичайних звукових норм мови перекладу [3]. Метод транслітерації використовується переважно при перекладі антропонімів. Наприклад: Marconi – Марконі, O. Henry – О.Генрі, Milton – Мілтон, Asa Candler – Аса Кендлер, Socrat – Сократ.

3. Адаптивне транскодування – слово адаптується не тільки за звуком, але і з урахуванням фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу [3].

Даний метод використовується при перекладі антропонімів: William Shakespeare – Вільям Шекспір, Beethoven – Бетховен, Abraham Lincoln – Авраам Лінкольн, Plato – Платон.

4. Змішане транскодування – це вид перекладу, який поєднує в собі транскрибування і транслітерування [3]. Цей метод використовується при перекладі антропонімів (наприклад: Samuel Adams – Семьюел Адамс, Eddie Cantor – Едді Кантор, Wallis Simpson – Волліс Сімпсон) та хремотонімів (наприклад: “The Saturday Evening Post” – “Сатердей Івнінг Пост”, “Harpers Magazine” – “Гарперс Мегезін”).

5. Калькування – це дослівне перенесення структури (компонента) слова або словосполучення з вихідної мови до цільової мови. У цьому процесі перекладач бере кожний компонент складного слова або терміна з оригінальної мови і вибирає його прямий словниковий відповідник у цільовій мові. [3] Калькування найчастіше використовується при перекладі ергонімів, наприклад “University of Chicago” – “Чиказький університет”, “Duke University” – “Університет Дюка”, “Vienna Court Opera” – “Віденська придворна опера”). Також, калькування використовується при перекладі антропонімів у випадках, коли крім власного імені називаються статус, професійну або родинну приналежність, наприклад “The Wright brothers” – “Брати Райт”, “Duke of Windsor” – “Герцог Віндзорський”. Теоніми також можуть бути кальковані, наприклад “Guardian Angel” – “Янгол-охоронець”), так само як і топоніми, наприклад “The Great White Way” – “Великий білий шлях”).

Зустрілися поодинокі випадки конкретизації та описового методу перекладу при перекладі теоніма (The Nazarene – Ісус Христос) та ергоніма (“La-Salle Extension University” – Дистанційний університет “Ля” Саль”).

Висновки. Мотиваційна література визначається широким використанням прецедентних імен. Найбільш поширеними методами перекладу таких імен є транскрипція, транслітерація, адаптивне транскодування, змішане транскодування та калькування.

Інші методи перекладу, такі як конкретизація та описовий, також можуть бути використані при перекладі прецедентних імен. Однак, у даному дослідженні вони не були широко представлені, тому ми не можемо їх проаналізувати через їхню меншу поширеність у матеріалі. Таким чином, існує потреба у подальших дослідженнях, які включатимуть аналіз цих методів і їхнє застосування в мотиваційній літературі.

Отже, проблема перекладу прецедентних імен в мотиваційній літературі залишається актуальною і потребує подальшого дослідження. Глибоке розуміння методів перекладу прецедентних імен та їх впливу на процес перекладу сприятиме покращенню якості перекладів та збільшенню ефективності комунікації між культурами.

Список джерел

1. Заїка І. Прецедентні імена як засіб атрактивності в англomовному рекламному дискурсі. Сумський державний університет, 2015. С. 36.
2. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
3. Потапчук С. Прецедентні феномени у фразеологічних фондах англійської та української мов. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. № 60 (5). С. 67–73.

Драга В. А., аспірант,

Науковий керівник: д.п.н., професор Солодка А. К.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

IMPLEMENTATION OF TRANSFERABLE SKILLS INTO UNIVERSITY EDUCATION

***Abstract:** The article suggests that attempts to promote more effective approaches to personal transferable skills development throughout the UK higher education sector have met with variable but generally limited success. Considers why this has been the case. Argues that the problem is not simply one of a lack of understanding of what constitutes good practice in this area of teaching and learning - the difficulties inherent in operationalising established good practice models are equally if not more significant. Identifies and discusses some of the commonly experienced barriers to the effective management of change in this area and begins to outline an agenda for addressing them.*

Introduction. When students graduate the university they believe they have not gained enough skills for future employment. The university course should provide students with more than the ability to solve problems or to write reports. It has to provide them with a complex of transferable skills.

Higher education is to be oriented towards the future employer. Randall S. Hansen and Katharine Hansen in their article “What do employers really want?” stress that skills of communication are the most preferable among the set demanded by employers. They think students need soft transferable skills to be successful in their future career.

The aim of the article is to consider soft skills, to identify, and describe them.

Literature Review. Hind and Assiter [1; 2] understand that people develop these skills through the course of their life and use them in a variety of occupation. The scientists include in transferable skills’ content: communication skills,

interpersonal skills, technical skills, research and analytical skills. These abilities can separate people from other applicants in gaining jobs and promotions. Possessing transferable (or soft) skills, professionals have greater career flexibility and benefits in various jobs.

Results. Communication skills are soft to most positions. People develop them in communicating with other people. They perfect them on one job and can transfer to other ones where communication is important. It includes public speaking, writing well, additional languages. These skills may have specific advantages: organizing and communicating ideas effectively in oral presentations, writing at all levels (brief abstracts, articles, manuscripts), participating and debating in group discussions in a collegial manner, using arguments to persuade others, exploring different concepts in terms, writing effective proposals.

Relating to other people students develop their interpersonal skills, which are valuable for supporting people, solving conflicts and negotiating. These skills are helpful for managing and motivating people, delegating responsibilities and empathizing with others. These interpersonal leadership skills contribute to facilitating group, conducting discussions, responding properly to feedback, supervising and motivating group work, teaching others, managing complex environment, collaborating on mutual projects. Working effectively with limited supervision demands self-management.

The university degree shows that students have necessary content of knowledge – content skills (or job specific skills), related to their future job. Well-developed specific skills benefit greatly in getting future promotion.

Research and analytical skills are needed not only for the scientists but for professional of any qualifications. Future specialists should know how to manage, understand, analyze and synthesize data quickly, find relevant information and identify its reliability and applicability to a given task, designing and evaluating surveys.

For carrying out different tasks, managing activities and people at work students need to have organizational skills. These skills are also important in positions which

demand to work autonomously. These are abilities to implement project from the beginning to the end, outline goals and objectives to be accomplished, be flexible in changing situations.

Organizational skills are strongly correlated with problem-solving skills. Students should have abilities to form independent conclusion, identify possible problems and design a new model, test it and implement solutions.

Summarizing the necessity to have transferable skills for future job, it will be important for students to know which of these skills they have already possessed and which ones they should master before getting their first job to “sell themselves” to prospective employer.

D. Hind and A. Assiter [1; 2] provided students with assessment to identify some of their transferable skills in situations where they may have acquired and put them into practice. The list includes the following skills: team work (effective work with people to accomplish tasks); written communication (representing ideas by writing); spoken communication (representing information and ideas orally); listening (empathetic listening and picking up relevant information from others); logical argumentation (getting a point in logical and concise manner); problem solving (identifying problems to tasks and solutions to overcome them); analytical skills (analyzing and evaluating critically the information); creativity (creating / inventing new models, objects or systems); flexibility (adjusting to changing circumstances, turning easily from one subject to another) leadership (getting other people to work together, motivating them); organization (structuring and arranging time to accomplish the tasks); decision making (making decisions accounting all alternatives); physical (undertaking tasks involving muscular coordination); practical (using any tools or machinery to solve problems by practical approach); time management (performing several tasks at the same time and achieving goals within established time); self-confidence (expressing own ideas clearly and tolerant when working with people); self-development (evaluating own performance and taking actions to improve and learn things); information technology (using IT to create, present and organize

data); tact (identifying and handling sensitive situations, showing tact, diplomacy and diplomacy appropriately).

According to D. Hind and A. Assiter [1;2] during the self assessment students give themselves a score, ranging from 1 (low) to 5 (high), indicating the level of competency for each skill. After having scored themselves, they should look at five skills they have the strongest. Students have to think of an occasion when they have acquired these skills, or put them into practice. Finally, they should look at their lowest scored five skills and think of the ways to improve them. This makes students understand that beside content skills (or job specific skills), anticipated as qualifications in a diploma, they need additional skills valued by employers.

Conclusion. Students can be offered to integrate transferable skills into their working day. For example, they should find out how they can meet the requirements of the position they want to apply for in the future, using the job descriptions or advertisements. The task can be the following: make a list of transferable skills you should have for this position; match these skills to responsibilities and duties performed in this position; correlate transferable skills to content skills needed for the job you want to apply for; write your cover letter for a position, explaining how your transferable skills match those for the desired position; incorporate your transferable skills into your resume, prioritizing the most important of them to prospective employer.

References:

1. Assiter, A. (1995). Transferable skills: A response to the sceptics. In A. Assiter (Ed.), *Transferable Skills in Higher Education*. London, UK: Kogan Page Ltd.
2. D. Hind, *Transferable Personal Skills – a student guide*. Business Education Publishers Limited. Retrived from: <https://www.abebooks.com/9780907679691/Transferable-Personal-Skills-Student-Guide-0907679692/plp>

Драго Д. С., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: Шарата Н. Г.

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПЕРЕКЛАД ЯК ВИД КОМУНІКАЦІЇ

The article deals with the peculiarities of the translation process as a specific type of communication. Types of linguistic competence in the communication are analysed and investigated. Possible hindrance are identified, influencing the communication process and the translation itself. The notion of translation as the process and act of communication act is given. Practical ways of translation are being found to improve the translation as a result and to minimize possible interference in the translation process.

Key words: *information, communication, the process of communication, translation, culture, transformation, componential analysis, language competence.*

Комунікація в будь-якому суспільстві завжди мала, має та збереже своє першорядне значення. Спілкування є тим видом людської практики, з яким психологи, педагоги та методисти всього світу одностайно пов'язують народження внутрішнього світу людини, формування її свідомості та самосвідомості, пізнавальної здатності та загальної активності, тобто, реальний розвиток усіх сторін людської психіки та особистості в цілому. Так печерні люди, не володіючи мовою, спілкувалися за допомогою наскельного живопису, індіанці посиляли сигнали, використовуючи барабани та дим. Військові використовували пташину пошту для передачі секретних матеріалів. Листи та телефон виникли на наступних етапах комунікації. У наші часи основним засобом спілкування є Інтернет.

Комунікація – обмін ідеями, інформацією між двома та більше особами. Виходячи з цього, можна виділити такі основні види комунікації: вербальна чи діалог, невербальна та візуальна. Будь-який з видів комунікації можливий між

представниками однієї чи різних культур та мов. В даному випадку ми можемо говорити про міжкультурну комунікацію, в якій беруть участь люди з різним культурним досвідом.

Комунікація дозволяє спілкуватися людям з різними культурними звичаями та багажем, що, з одного боку, важливо, але з іншого боку, може викликати помилкове тлумачення і навіть зірвати комунікацію, оскільки інтеркультурна комунікація – спілкування та поведінка людей з різним культурним походженням [1, с.10].

Численні визначення терміна «культура», що існують у науці, дозволяють відзначити головне. Культура – сутнісна характеристика людини, пов'язана з суто людською здатністю цілеспрямованого перетворення навколишнього світу. У цей час створюється штучний світ речей, символів, а також зв'язків та стосунків між людьми [3, с.585].

Комунікація та спілкування є найважливішою частиною людського життя, отже, і частиною культури. У комунікації різномовних людей необхідна якась загальна мова, яка б сприяла розумінню. У таких випадках можливим способом спілкування є переклад. Перекладами з однієї мови на іншу люди користуються давно, але слід зазначити, що лише в останні десятиліття процеси міжкультурної комунікації та перекладу розглядаються у тісному зв'язку. Розглядаючи ці процеси, не слід забувати, що основну роль у цих питаннях відіграє перекладач – людина, яка володіє однією або декількома іноземними мовами, яка забезпечує міжкультурну комунікацію. Для забезпечення міжкультурної комунікації, перекладач у наші дні має бути не лише білінгвом, а й «бікультурним». Переклад – не тільки лінгвістична, а й культурна комунікація. Процес перекладу завжди передбачає два аспекти – мову та культуру, оскільки вони нероздільні. Мова не лише висловлює культурну реальність, а й надає їй форму. Сенс лінгвістичного елемента зрозумілий лише тоді, коли він узгоджується з культурним контекстом, у якому використовується. Перекладачеві при перекладі з однієї мови на іншу необхідно пов'язувати культурний контекст вихідного тексту та комунікативного тексту перекладу.

Одним із важливих моментів у перекладі є розуміння того факту, що переклад є взаємодія індивідів, в якій комуніканти є представниками двох культур, і переклад у цьому випадку – засіб не лише міжмовної, а й міжкультурної комунікації.

Мова у цьому разі виступає компонентом культури, а культура в даному контексті – сукупність матеріальних та духовних досягнень суспільства, поєднання багатогранності історичних, психологічних та соціальних особливостей народу; його поведінка, історія, побут, умови життя, тобто всі фактори буття та свідомості, і, безумовно, мова.

У процесі перекладу взаємодіють як дві й більше мови, так і дві й більше культури, які мають спільні риси та національну специфіку. Виявлення як загального, що є міжнародним, так і особливого, національного, має велике значення при розумінні такого явища як міжкультурна комунікація. Адже завдання перекладача не лише донести зміст іншомовного тексту до адресата, а й передати концепт іншої культури, підібравши при цьому необхідний і оптимальний засіб перекладу.

Як показує практика, щоб ефективно підтримувати різноманітні міжкультурні контактні форми спілкування, партнерам, поряд зі знанням відповідної мови, необхідна проінформованість про норми, правила, традиції, звичаї іншого культурного середовища, оскільки даний процес є взаєморозумінням двох або більше учасників комунікативного акта, що належать до різних культур. Одного знання та володіння відповідною іноземною мовою недостатньо для повноцінного порозуміння. У цьому випадку необхідне знання комплексу форм поведінки, історії, культури та традицій своїх партнерів зі спілкування.

Служачи засобом спілкування людей різних національностей, переклад є «односпрямованим та двофазовим процесом міжмовної та міжкультурної комунікації, при якому на основі підданого цілеспрямованому перекладацькому аналізу первинного тексту створюється вторинний текст, що замінює первинний в іншому мовному та культурному середовищі. Процес, що характеризується

установою на передачу комунікативного ефекту первинного тексту, частково модифікований різницями між двома мовами, двома культурами та двома комунікативними ситуаціями» [4, с. 47].

Проте міжкультурне спілкування адекватно та успішно протікає тільки тоді, коли комуніканти, які є носіями різних культур та мов, усвідомлюють той факт, що кожен з них є «іншим» і кожен сприймає по черзі «чужорідність» партнера. Ознайомлення з культурою інших народів – одна з найважливіших соціальних функцій перекладу. Перекладач є «подвоєною» мовною особистістю. Він сприймає іншомовну текстову діяльність з позиції лінгвокультури іншомовного соціуму, а потім переходить на рідні мовні та соціокультурні коди.

Таким чином, міжкультурна комунікація неможлива без перекладу, переклад у свою чергу неповноцінний без розуміння та прийняття іншої культури. Через призму домінуючої мови та домінуючої культури розуміються смисли, вкладені у мовних творах на іншій мові, сприймаються факти іншої культури. Тільки в цьому у разі акт міжкультурної комунікації можна вважати успішним та політкоректним.

Зважаючи на все сказане вище, необхідно визначити практичне рішення успішного перекладу з погляду комунікації. Для цих цілей можна використовувати трансформацію або компонентний аналіз.

Трансформація – техніка перекладу, коли відбувається процес перенесення слова з мови оригіналу в мову перекладу. Деякі теоретики перекладу при трансформації мають на увазі транслітерацію – передача іноземного слова на мову перекладу шляхом відтворення її графічної форми. Подібна трансформація конкретна та лаконічна, але вона не передає змісту, хоч і підкреслює культурний аспект. Таке повідомлення не представляє комунікативну цінність.

Компонентний аналіз є прийомом розкладання лексичних одиниць на різні смислові компоненти, при цьому зміст виділяється і є важливим, у той час як виключається культурний аспект. Який спосіб є найбільш прийнятним для повноцінного перекладу при міжкультурній комунікації, залежить від типу

тексту, від вимог адресата, а також від важливості специфічних культурних термінів, що використовуються під час перекладу. Але завжди важливо пам'ятати про ситуативний контекст, тобто ким, коли і навіщо був написаний текст, хто і з якою метою його читатиме. Перекладач, якому вдається правильно відповісти на всі ці питання, успішно вирішує питання, що виникають у міжкультурної комунікації [2, с.59].

Таким чином, ми маємо зазначити, що переклад – це не лише слова речення, які ми використовуємо в процесі комунікації, це, насамперед, культурні особливості. Тому, через різницю в культурі і мови, точного перекладу не буде, але чим більше подібності між культурами двох мов, тим більш продуктивним є переклад у процесі міжкультурної комунікації.

Список джерел

1. Ketabi S. Translation Focus. - Isfahan: Chaharbagh Publication, 2008.
2. Richards J. Communicative Language Teaching. - Cambridge University Press, 1985.
3. Лотман Ю. М. Семіосфера. - СПб: Мистецтво, 2004.
4. Швейцер А. Д. Теорія перекладу: статус, проблеми, аспекти. - М.: Прогрес, 1988.

Кравчук Є. М. , здобувачка вищої освіти,

Науковий керівник: д.п.н., професор Солodka А. К.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЛАКУН

***Abstract.** The article examines the theoretical peculiarities of linguistic, cultural, and sociocultural lacuna presented in the translated texts. The concept and historical occurrence of linguistic, cultural, and sociocultural gaps in translation are*

considered. A faithful portrayal of the original message is ensured by translators when faced with gaps in the source material.

Key words: *compensation, lacunae, linguistic and cultural gaps, sociocultural gaps, stereotypes.*

Постановка проблеми. У сучасному світі глобалізація є важливим фактором взаємодії між різними мовами та культурами, і проблема перекладу стає однією з найголовніших складових комунікації. Однак, цей процес пов'язаними із лінгвокультурними та соціокультурними лакунами, що можуть порушити точність та повноту відтворення змісту оригінального тексту. У цьому дослідженні розглядаються теоретичні особливості лінгвокультурних та соціокультурних лакун, досліджуються відмінності, які існують між ними. Наукова робота пропонує глибше розуміння процесу перекладу в умовах багатокультурного середовища та сприяє розвитку методології дослідження лінгвістично-культурного обміну.

Аналіз останніх джерел. Особливості використання лакун в тексті перекладу є активним напрямком у вітчизняній лінгвістичній та перекладознавчій науці. Видатними вченими, які внесли значний вклад у це дослідження та сприяють не лише розвитку національної школи перекладознавства, а й розширюють глобальне розуміння особливостей вживання лакун у перекладі є Ж.П. Віне, Ж.Дарбельне, Ю. Найда та багато інших.

Мета наукового дослідження полягає у визначенні теоретичних особливостей лінгвокультурних та соціокультурних лакун у перекладі, передбачаючи аналіз методологічних та концептуальних підходів до вивчення та вживання лакун, а тому і зумовлює наступні **завдання**:

- визначити історичні особливості виникнення лінгвокультурних та соціокультурних лакун;
- теоретично обґрунтувати поняття лінгвокультурних та соціокультурних лакун;

- визначити особливості класифікації лакун.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мова - це один із головних засобів спілкування людей протягом різних етапів існування світу. З розвитком спільнот та епох, мова набуває все більшого значення: удосконалюється, видозмінюється та збагачується, особливо у галузях фонетики, лінгвістики та перекладознавства, які пов'язані з її вивченням та використанням. [1, с.57]

Закономірності міжкультурної комунікації, важливість якої постійно зростає в даний час, потребують наукового аргументування. Одним із важливих факторів формування закономірностей, за словами американського лінгвіста Юджина Найди, є необхідність усунення міжмовної розбіжності. [4, с.134]

Переклад надає змогу зіставляти різноманітні мови і культури, а відтак дозволяє пізнати знання та ідеї, які є когнітивною основою соціалізації людей. Він задовольняє потребу у спілкуванні людей, які не володіють загальною мовою або ж розділені мовним та етнічним бар'єром. [3, с.344]

Як зазначає австралійський вчений, Антоній Пім, переклад – це текст з точки зору зовнішніх знань, і діяльність, яка має на меті утворення тексту, і становить внутрішні знання. [5, с.15] Відповідно до зовнішніх знань, читач думає і говорить про переклад поза процесом, не розуміючи як оригінальний текст перетворюється в переклад. Внутрішні знання, навпаки, представляють перекладача-професіонала, який володіє практичними уявленнями про процес, пов'язаними проблемами та шляхами їх вирішення.

Таким чином, перекладачі відтворюють текст оригіналу мовою перекладу (МП) за допомогою елементів мови - слів. Значна кількість слів мають відповідники в МП, але існують ті слова і вирази, які не мають денотації, і потребують застосування додаткових методів перекладу.

Прикладом таких слів є лакуни, які відомі в контексті безеквівалентної лексики і мають місце лише у МП. Термін походить від латинського слова "lacuna" і означає "прогалину". Галузь науки, яка вивчає лакуни, мову та когнітивну діяльність називається лакунологія.

Відповідно до деяких словників, поняття “лакуни” визначається як “відсутня частина, особливо в книзі чи іншому письмовому творі” [7], “прогалина” [8], “пропуск або пробіл, особливо в книзі чи рукописі” [9].

Дослідження лакун почалося в 50-х роках ХХ століття, коли американський лінгвіст Чарльз Хоккет вперше натрапив на “порожнечі” під час вивчення структур двох мов за допомогою аналогії. Пізніше, у 1957 році, Роберт Ладо у своїй роботі про лінгвокультурологію застосував концепцію “лексико-культурних порожнеч”. Відтоді, на початку 70-х років, поняття “лакунарності” набуває значення в роботах лінгвістів та перекладачів Французько-Канадської Школи Лакунології під термінами “неперекладні слова” (untranslatable words) або “безеквівалентна лексика” (no-equivalent words), отримавши ще більшого визнання після розвитку етно-психолінгвістики у 1970-1980-х роках. [6, с.72]

Наприклад, Жан-Поль Віне та Жан Дарбельне при порівнянні французької та англійської мов, назвали лакуну “лінгвістичним феноменом” через те, що певні слова використовувалися як концепції, не маючи відповідника в МП. Незважаючи на незначні семантичні зміни, термін “лакуна” зберіг своє оригінальне термінологічне значення.

В деяких мовах лакуни розглядають як основні компоненти національної специфіки в лінгвокультурному просторі, що ускладнює розуміння окремих частин текстів адресатами з інших країн і ідентифікацію їх основних характеристик, таких як незрозумілість, незвичність і незнайомість. [2, с.158]

Лакунологія є однією з провідних областей міжмовних досліджень, розкриваючи специфіку кожної мови, використовуючи парадигму методів і прийомів аналізу. Проблема лакун пов’язана зі спробами дослідників знайти відповідь на питання стосовно лінгвокультурних особливостей мовного матеріалу, існування універсальних концептуальних класів і специфічної лексики.

Взявши до уваги різновиди лакун і проаналізувавши класифікації лінгвістів, їх можна поділити на 2 групи: лінгвістичні та соціокультурні.

Лінгвістичні лакуни	Соціокультурні лакуни
1. фонетичні лакуни;	1. етнографічні лакуни;
2. лексичні лакуни;	2. психологічні лакуни;
3. граматичні лакуни;	3. поведінкові лакуни.
4. семантичні лакуни.	

Лінгвістичні, або ж лінгвокультурні лакуни представляють категорію явищ, пов'язану з відсутністю відповідників у різних аспектах мов, таких як фонетика, лексика, граматики чи семантика, впливаючи на взаєморозуміння та ефективність міжкультурної комунікації. Соціокультурні лакуни – це ті прогалини в розумінні та сприйнятті соціальних та культурних аспектів і явищ, які виникають у зв'язку з розбіжностями у соціокультурних контекстах, недостатнім досвідом або ж знаннями.

Висновки. Таким чином, мова становить основу спілкування націй і народностей. Головну роль при передачі цієї комунікації відіграють культурні розбіжності, і в результаті постає проблема лексичної лакунарності. У роботі досліджено теоретичні особливості лінгвокультурних та соціокультурних лакун як важливі аспекти міжкультурної комунікації. Аналіз різноманітних концепцій та підходів до розуміння лінгвокультурних та соціокультурних лакун визначив вплив та інтерпретацію інформації у процесі комунікації. Отримані результати підтверджують зацікавленість лінгвістів та перекладачів у використанні лакун при перекладі, враховуючи необхідність адаптацій та використання необхідних стратегій для успішної передачі повідомлення МП.

Список джерел

1. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: підручник, 3-тє видання. К.: ВЦ «Академія», 2008. 464 с.
2. Bassnett S. Translation Studies. London and New York: Routledge, 2005. 218 p.

3. Gambier Yv. Impact of technology on Translation and Translation Studies. *Journal of Linguistics*. 2019. № 23(2). 344–361 p.
4. Nida E. *Fascinated by Languages*. Amsterdam: John Benjamins, 2003. 244 p.
5. Pym A. *Epistemological Problems in Translation and Its Teaching: A Seminar for Thinking Students*. Calaceite (Teruel), Spain, 1993. 158 p.
6. Schröder H. “Lacunae” and the Covert Problems of Understanding Texts from Foreign Cultures. In *Lakunen-Theorie. Ethnopsycholinguistische Aspekte der Sprach- und Kulturforschung*, eds. Igor Panasiuk and Hartmut Schröder. Berlin: LIT Verlag, 2006. 72–84 p.
7. <https://dictionary.cambridge.org/>
8. <https://www.merriam-webster.com/>
9. <https://www.collinsdictionary.com/>

Сущенко Р. О., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: докт.філ. в галузі гум.н., доцент Єфименко Т.М.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

СЛОВНИКОВИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДІВ ФРАНЦУЗЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СКЛАДІ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

***Abstract.** The study systematizes and summarizes the material related to the etymology and semantics of French loanwords in English. It analyzes the peculiarities of the translation of French loanwords. The analysis of the relationship between the time of origin and migration of borrowed phraseological units shows that the knowledge presented at the cognitive level of meaning is first recorded in both original and borrowed phraseological units. Metonymic and metaphorical transfer is observed both among original and borrowed phraseological units.*

Ключові слова: французькі запозичення, англійські фразеологізми, переклад іншомовних елементів, словниковий склад мови

Постановка проблеми. Інтерес теоретичного та практичного плану викликає комплексні вивчення методів та способів перекладу іншомовних елементів та запозичень в англійськомовних текстах, а також дослідження проблеми мовних компонентів та розвитку словникового складу мови. Розгляд різних процесів, що відбуваються між системами взаємодіючих мов, може дати цікаві результати як для теорії міжмовних контактів в цілому, так і для англійської лексикології, етимології та стилістики.

Аналіз останніх джерел. Питання входження іншомовної лексики до системи мови вивчалися багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими (Ю. Костюченко, В. Самійленко, Л. Фенюк, В. Шевчук, J. Ayto, Ph. Durkin, I. Gray, W. Skeat, L. Smith та ін.)

Незважаючи на постійний інтерес лінгвістів до проблем присутності іншомовного елемента в мові, дослідження в цій галузі, що стосуються питання про французькі запозичення, охоплюють переважно період до епохи становлення норм літературної англійської мови. Зокрема залишаються невивченими такі аспекти, як особливості функціонування та асиміляції, специфіка перекладу іншомовного компоненту.

Метою дослідження є систематизація і узагальнення наявного матеріалу, що стосується етимології і семантики французьких запозичень в англійській мові та аналіз особливостей перекладу французьких запозичень.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Значна частка у поповненні мови новими елементами випадає на процес запозичення.

Питома вага запозичень у фразеологічному фонді мови велика. Для англійської мови особливо характерна наявність великої кількості романських елементів, зокрема, з латинської та французької, або латинських через французьку мову.

Встановити джерела та час запозичення фразеологічних одиниць (ФО), проаналізувати співвідношення часу виникнення споконвічних ФО та міграції запозичених дозволяє діахронічний аналіз ФО.

Вчені виходять із того, що запозичення – це міжмовні переміщення елементів різних рівнів структури мови і виділяють основні типи запозичень у сфері фразеології [4, с. 62]:

1. ФО, запозичені без перекладу (нетранслітеровані ФО): *terra incognita* (лат.) – щось невідоме, недосліджене, незвідана область; *bel esprit* – дотепна людина, дотепник; *de haut en bas* (фр.) – зверху вниз, з висока тощо.

2. Фразеологічні кальки – фразеологізми, що виникли внаслідок точної або зміненої передачі лексичного складу, граматичної структури та значень іншомовних одиниць (зазвичай фразеологізмів) засобами приймаючої мови.

У процесі калькування одна лексема може замінюватися іншою, яка не є її словниковим відповідником. Джерелом англійської ФО *put/ set the cart before the horse – to reverse the natural or proper order* є французькій вираз *mettre le taureau avant la charrette*, у складі якого знаходиться лексема «*taureau*» (бик). Однак при калькуванні замість цієї одиниці вживається слово «*horse*» (кінь). Інший приклад у фразеологізмі *buy a pig in a poke – to buy a thing without examination or knowledge* французьке «*chat*» (кіт) замінюється англійською лексемою «*pig*» (свиня) [4].

В англійському фразеологічному фонді представлені фразеологічні кальки, що функціонують поряд з латинськими та французькими фразеологізмами, запозиченими без перекладу.

Наприклад, французький фразеологізм *faux pas*, і його англійська калька *a false step – error, mistake, esp. A breach of good breeding or of good morals* однаково присутні в англійському фразеологічному фонді: “*Before this faux pas, this trip of mine, the world couldn't talk of me*” [2].

Коцюбинська Л. Діахронічний підхід до дослідження фразеологічних запозичень (на матеріалі англійської мови). Вісник ЖДУ. 2014. С.122-127

2. Семантичний тип фразеологічного запозичення представляє собою фразеологізм, що утворився із споконвічного матеріалу на основі реалій, образів, оповідей, ситуацій тощо, які є надбанням іншомовних народів. Відмінною рисою цих ФО є те, що вони виникли тільки на основі іноземних реалій, і не пов'язані ні з конкретною матеріальною формою, ні з вихідним текстом [4].

В результаті діахронічного аналізу запозичених ФО встановлено, що джерелом запозичення досліджуваних фразеологізмів є латинські та французькі ФО, література, традиції, звичаї, повір'я, реалії Стародавнього Риму та Франції. Наприклад: ФО *give up one's girdle – to become bankrupt* – збанкрутувати сходиться до реалій та традицій Франції, де вдова, яка не має можливості виплатити борги померлого чоловіка, кидала в могилу пояс («girdle») з ключами від свого дома. Цим жінка зрікалася сімейних зав'язків і знімала з себе відповідальність за виплату боргів [2].

Латинські запозичення увійшли в англійську мову, оскільки латинська мова протягом багатьох століть використовувалася в Англії як функціональна мова в галузі науки, освіти, та як адміністративна мова управління.

Французькі запозичення здебільшого проникли в англійську мову з нормандського діалекту в першому столітті після Нормандського завоювання та з французької національної літературної мови, починаючи з XV ст.

Умови проникнення французьких запозичень у словниковий склад англійської також були різноманітні. Наприклад, ФО *be a secret of Punchinello* (фр. *C'est le secret de Polichinelle*) – *a secret that everyone knows* потрапила в англійську з італійської за посередництвом французької мови [7].

Когнітивна структура, співвіднесена з рівнем значення запозиченої у XVIII столітті ФО *upset somebody's apple-cart* (лат. *Plaustrum perculi*) – XVIII століття (1732 рік) – *to disarrange one's plans and frustrate one's intention; to spoil something that has been carefully planned, зберігає значення про міжособистісні відносини – «порушувати чийсь плани» [5].*

Споконвічні фразеологізми, що зберігають аналогічні знання, виникають у XIX і XX століттях відповідно: *give as good as one gets* – сленг, *to answer an opponent in a manner as effective as his own attack*; *get one's own back* – *to do something that will harm or offend a person who has caused some harm or offence to oneself* [5].

В англійському фразеологічному фонді на різних етапах розвитку фіксуються аналогічні метафоричні/метонімічні переноси.

Метонімічне перенесення *oko* – *zir* спостерігається у споконвічних і запозичених ФО. У XVI столітті (1579) у фразеологічному фонді з'являється ФО *see with half an eye* – *to see very easily and clearly*. У XVII столітті (1668) виникає ФО *keep/have an/one's eye open* – *to keep a steady and carefully watch for something*. Тільки в XIX столітті була запозичена ФО *jump / leap to the eyes* (фр. *Σa saute aux yeux*) – *it is quite obvious* [1].

В англійській літературі зустрічаються прямі запозичення з французької мови, які зберігають своє написання, вимову, також значення (переважно), тобто, свою вихідну форму: порівн., наприклад: *à la carte* – *на замовлення*; *à la guerre comme à la guerre* – *на війні як на війні*; *au revoir* – *до побачення*; *au naturel* – *у природному вигляді*; *beau monde* – «вище світло»; *bel esprit* – *домenna людина* [3, с. 1228-1234].

Цілий пласт фразеологічних кальок з французької (точних та неточних), асимілювавшись у новому мовному середовищі, втративши свій зв'язок з мовою-джерелом, набуває статусу прислів'їв і приказок, наприклад: *C'est le premier pas qui coûte* – *It is the first step that costs (is difficult)* – *важкий лише перший крок*; *Chercher une aiguille dans une botte de foin* – *Look for a needle in a bottle of hay* – *шукати голку у кониці сіна*; *L'appétit vient en mangeant* – *Appetite comes with eating* – *анетум приходить під час їжі*; *Les mariages se font dans les cieux* – *Marriages are made in heaven* – *шлюби відбуваються на небесах*; *Si jeunesse savait, si vieillesse pouvait* – *If youth but knew, if age but could* – *якби молодість знала (вміла), а старість могла* [6].

При перекладі з французького на англійську образ фразеологізму часто залишається незмінним, але іноді може відбуватися заміна образу. Наприклад: *Rire dans sa barbe* (франц.) – *Laugh in one's beard* – «сміятися в бороду». В обох мовах образність збігається, тоді як в українському перекладі змінюється – «сміятися в кулак». *Rien de nouveau sous le soleil* (франц.) – *Nothing new under the sun* – «ніщо не нове під сонцем» [6].

Висновки. Отже, аналіз співвідношення часу виникнення споконвічних і міграції запозичених ФО показує, що 1) знання, представлені на когнітивному рівні значення, вперше фіксуються як у споконвічних, так і у запозичених ФО; 2) вперше те чи інше метонімічне, метафоричне перенесення спостерігається як серед споконвічних, так і запозичених ФО.

Список джерел

1. Костюченко Ю. П. Історія англійської мови. К. : Наукова думка, 1963.
2. Коцюбинська Л. Діахронічний підхід до дослідження фразеологічних запозичень (на матеріалі англійської мови). Вісник ЖДУ. 2014. С.122-127.
3. Кунін А.В. Курс фразеології сучасної англійської. Підручник для ін-тів та фак. іноз. мов. 2-ге вид., перероб. К.: Фенікс, 1996.
4. Солодухо Е.М. Теорія фразеологічного зближення (На матеріалі мов слав., герм. та роман. груп). К., 1989.
5. Collins V.H. A book of English idioms. [Comp.] by V.H. Collins. – London, Longmans, Green & co., 1964.
6. Online Etymology Dictionary [Електронний ресурс]. URL: <http://www.etymonline.com/index.php>
7. Skeat W. W. The Concise Dictionary of English Etymology. Ware: Wordsworth Editions, Ltd., 1994.

Тутік О. А. , здобувачка вищої освіти,

Науковий керівник: д.п.н., професор Солодка А. К.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

**СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ОКАЗІОНАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ В
ФЕНТЕЗІЙНОМУ ТВОРІ ДЖ. Р. Р. ТОЛКІНА
«ГОБІТ, АБО ТУДИ І ЗВІДТИ»**

***Abstract.** The paper explores ways of reproducing occasional vocabulary in J. R. R. Tolkien's fantasy work "The Hobbit, or There and Back Again". It was established that the analyzed fantasy work is distinguished by a large number of proper names and lexical units to denote objects of unreal worlds. It was concluded that the translation of occasionalisms is important for preserving the integrity and significance of the text.*

***Keywords:** occasionalis, fantasy, toponym, anthroponym.*

Постановка проблеми. Переклад okazіоналізмів є актуальною проблемою, пов'язаною в певній мірі з швидким науковим прогресом, що, у свою чергу, призводить до розвитку літератури, зокрема жанру фентезі. Жанр фентезі є одним з найпопулярніших жанрів сучасної літератури, тож вивчення його лексичних витоків є важливим для аналізу його впливу на суспільство. За допомогою okazіоналізмів автор створює унікальний світ фентезі. Саме тому аналіз okazіоналізмів також допомагає розкрити значущість творів фентезі та їхній вплив на сучасну культуру.

Аналіз останніх джерел. Проблемами відтворення okazіоналізмів при перекладі займалися О. Фадєєва, Є. Денежна, М. Зарицький та інші.

Мета даної роботи полягає у дослідженні особливостей перекладу фентезійного твору «Гобіт, або Туди і Звідти» [1] на українську мову і визначенні способів перекладу okazіоналізмів у жанрі фентезі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У художньому творі автор виступає як суб'єкт певної дії, як такий, що переслідує певну мету, є носієм певної картини світу, особистісних якостей і виступає як суб'єкт певного психічного стану. Художній твір передає світосприйняття та індивідуальність його автора. [2, с. 337]. Індивідуальну своєрідність Дж. Р. Р. Толкіна у творі «Гобіт, або Туди і Звідти» збережено за допомогою okazіоналізмів, які є унікальними та не мають аналогів у літературі фентезі.

Є. Денежна зазначає, що «до труднощів перекладу толкінівських okazіоналізмів, які стають на заваді розуміння авторської інтенції, відносимо: ідентифікацію okazіоналізму в художньому творі, відсутність перекладацького словникового відповідника, множинність тлумачення okazіоналізму, домінуючу стилістичну функцію, питому вагу okazіоналізму в художньому творі та лінгвокультурний бар'єр». [3]

В фентезійному творі Толкіна основними okazіоналізмами є:

- Топоніми (Hobbiton, the Hill, the Water, the great Mill).
- Антропоніми (Bilbo Baggins, Gandalf, Thorin Oakenshield, Bullroarer).

Okazіоналізми-топоніми є надзвичайно важливими в літературі фентезі, адже вони допомагають автору створити новий, відмінний від усіх раніше створених, світ з унікальною місцевістю. В той же час okazіоналізми-антропоніми лише надають роману лексичного забарвлення, їх використання допомагає читачеві краще зрозуміти вигаданий автором світ.

Авторські топоніми можуть бути відтворені різними перекладацькими прийомами. Наприклад, О. О'Лір відтворила назву річки the Water (Заріччя), використовуючи конкретизацію - прийом, що передбачає додавання нових ознак в поняття про описуваний об'єкт. Цей прийом вона використала і при перекладі топоніму The Hill – Пригірок.

Okazіоналізм-топонім Hobbiton, так само як і більшість авторських антропонімів (Gandalf, Bolg, Gloom, Girion), О. О'Лір відтворює за допомогою транскрибування. В той же час для перекладу антропонімів Bilbo, Belladonna, Fili, Kili, Beorn, Ori вона обирає транслітерування.

Якщо ж okazіоналізм утворюється за допомогою поєднання двох основ слів, перекладачі надають перевагу калькуванню. Наприклад: слова Oak – «дуб» та shield – «щит» можна знайти в прізвищі одного з гномів – Thorin Oakenshield (Торін Дубощит). В цьому випадку перша лексична одиниця транскодована, а друга калькована.

Прізвище головного героя О. О'Лір також перекладає за допомогою калькування – Baggins (Торбин), зберігши задум Дж. Р. Р. Толкіна щодо семи bag – «торба».

Ще одним прикладом використання перекладацького калькування є відтворення okazіоналізму-топоніму Mirkwood (Морок-ліс). Його утворено за допомогою слів mirk – «морок» і wood – «ліс».

Головним завданням перекладача є відтворення не слів, а змісту твору. [4, с. 96] Часто для цього треба створювати власні okazіоналізми, щоб не порушити цілісність сприйняття тексту.

Висновки. У результаті дослідження особливостей перекладу okazіоналізмів у фентезійному творі "Гобіт, або Туди і Звідти" Дж. Р. Р. Толкіна визначено ефективні прийоми відтворення okazіоналізмів. До таких прийомів відносяться конкретизація, транскрибування, транслітерування та перекладацьке калькування. Встановлено, що переклад okazіоналізмів важливий для збереження цілісності та значущості тексту.

Список джерел

1. Толкін Дж.Р.Р. Гобіт, або Туди і звідти. Перекл. з англ. О. О'Лір. Львів : Астролябія, 2007. 320 с.
2. Фадєєва О. Відтворення толкієнізмів у перекладацькій практиці. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 9 : Сучасні тенденції розвитку мов. 2007. С.337–342
3. Денежна Е.В. Оказіоналізми в творах Дж. Р.Р. Толкіна як перекладацька проблема. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. Київ, 2008. Вип. 14. С. 161-168. URL: <https://md-eksperiment.org/ru/post/20221003-okazionalizmi-v-tvorah-dzh-p-p-tolkina-yak-perekladacka-problema>
4. Зарицький М. С. Переклад: створення та редагування: Посібник. Київ: Парламентське видавництво, 2004. 120 с.
5. Tolkien J.R.R. The Hobbit. London : Harper Collins Publishers, 2001. 310 с.

Розділ 3
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВНОЇ
ОСОБИСТОСТІ

**Мікрюкова К. О., старший викладач кафедри української мови і
літератури**

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗА
ДОПОМОГОЮ ТЕХНОЛОГІЇ MICROLEARNING

***Анотація.** The basic principles of microlearning technology are summarized. Attention is focused on the advantages and disadvantages of microlearning technology. The specifics of the formation of Ukrainian-speaking personality with the help of microlearning technology are considered.*

***Ключові слова:** мовна особистість, технологія навчання, microlearning (мікронавчання).*

Постановка проблеми. Останнім часом політична та соціальна ситуація в Україні зумовлює бурхливий розвиток дистанційного навчання. Ефективною технологією, що дозволяє здійснювати дистанційне навчання в умовах онлайн-освіти, є microlearning (мікронавчання).

Аналіз останніх джерел. Особливості мікронавчання в українській лінгводидактиці вивчали К. Бугайчук (проаналізовано поняття, види та переваги мікронавчання, як нової форми організації навчального процесу) [1], С. Литвинова (обґрунтовано процес упровадження мікронавчання) [6], А. Врадій (досліджено переваги мікронавчання, як інноваційного методу) [3], В. Величко, О. Федоренко (розглянуто приклади застосування мікронавчання та умови його ефективного застосування) [2] та інші. Проблеми формування україномовної особистості порушували у своїх дослідженнях О. Похилюк

(розглянуто основні компоненти україномовної особистості, розмежовано та уточнено поняття «мовна особистість», «мовленнєва особистість», «мовна свідомість», описано умови формування мовної свідомості та мовної особистості студентів педагогічного коледжу) [8], О. Кучерук (розглянуто проблему соціокультурного підходу до навчання мови та шляхи її розв'язання в процесі формування духовно багатой україномовної особистості школяра) [5], Н. Родюк (визначено головну мету та напрями лінгвосоціокультурної моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів) [9], Т. Груба (проаналізовано сучасні підходи до формування мовної особистості учнів на уроках української мови (профільний рівень)) [4] та інші.

Мета дослідження. Тож головна мета цієї наукової праці – проаналізувати специфіку формування україномовної особистості за допомогою технології *microlearning* (мікронавчання).

Виклад основного матеріалу дослідження. В основі розуміння зазначеної теми лежить низка важливих термінологічних сполучень: «мовна особистість», «технологія навчання», «*microlearning* (мікронавчання)».

Мовна особистість – це людина, здатна практично виконувати певні мовленнєві дії у практичній та соціальній діяльності. Як слушно зазначає О. Похилюк, «одним із найважливіших чинників формування україномовної особистості майбутнього педагога є його мовна освіта та україномовне освітнє середовище, в якому відбувається його професійне становлення» [8, с.2]. Мовна особистість, за визначенням О. Похилюк складається з «багатокомпонентного набору мовних знань, можливостей, навичок, вмінь, а також з готовності до їх реалізації у мовленнєвій практиці» [8, с.2].

Під технологією навчання розуміємо «системний, концептуальний, нормативно об'єктивний, інваріантний опис діяльності вчителя та учня, спрямований на досягнення освітньої мети» [7, с.135]. Мікронавчання (англ. *microlearning*) – це технологія навчання, що передбачає набуття навичок, у процесі яких інформація подається у невеликому обсязі. Термін «*microlearning* (мікронавчання)» вперше згаданий у 2004 році в роботі Герхарда Гасслера. Існує

багато дефініцій терміну «microlearning», проте жодна з них одностайно не прийнята. А. Врадій визначає мікронавчання як «термін, який може бути використаний для опису неформального навчання та отримання знань в мікроконтентних, мікромедіа чи багатозадачних середовищах [3, с.134].

Класична дефініція терміну «microlearning» ґрунтується на шести основних параметрах: *часі* (вказівка на короткотривалість), *змісті* (вказівка на структурованість інформації на окремі теми, питання), *відповідності навчальній програмі, формі* (вказівка на фрагменти, епізоди), *медіальності* (вказівка на застосування мультимедій, допоміжних засобів), *типі навчання*. Отже, мікронавчання – це технологія дистанційного навчання, що не прив'язана до певного розкладу та місця, а застосовується в невеликих обсягах, які студент може засвоїти протягом коротких періодів навчання, котрі чергуються з іншими видами діяльності.

Ефективність технології «microlearning» багато в чому зумовлена стислістю навчального матеріалу та візуальністю його презентації, тобто контентом. Перевагами технології «microlearning» під час викладання дисциплін мовознавчого циклу є: доступність та мобільність (навчальне відео можна переглянути в будь-який час і з будь-якого гаджету), універсальність (можна використовувати під час вивчення будь-якого курсу і будь-якої теми), структурованість (навчальна інформація об'єднується у блоки та дається дозовано), зацікавленість (за рахунок яскравої наочності та прикладів технологія дозволяє утримувати увагу студентів протягом 5 хвилин, сприяє довготривалому запам'ятовуванню інформації). Проте мікронавчання іноді проблематично застосовувати під час вивчення складних тем, що важко структуруються на підтеми.

Опишу свій досвід використання технології «microlearning» на заняттях із загального мовознавства. У своїй педагогічній діяльності контентом для технології «microlearning» часто використовую платформу Wordwall. Під час опрацювання мікротеми «Звукова мова і письмо» доцільною є вправа «Відповідності». У цій вправі потрібно перетягнути усі ключові слова до їх

дефініцій. Ключовими словами виступають мовознавчі терміни, поряд із якими у довільному порядку розташовані дефініції до цих термінів. Можна запропонувати студентам самостійно розробити подібні вправи після вивчення мікротеми. Під час опрацювання мікротеми «Генеалогічна класифікація мов» дієвою є вправа «Флеш-карти». У цій вправі потрібно перевірити себе за допомогою карт із підказками на передній панелі і відповідями на задній панелі. На передній панелі розміщують назви мов світу, на задній панелі – розподіл мов на сім'ї та групи відповідно до генеалогічної класифікації. Під час опрацювання мікротеми: «Ареальна класифікація мов» цікавою є вправа «Правильно, неправильно», у якій за певний час треба обрати правильні територіальні межі поширення мовних явищ. Під час повторення з мікротеми «Типологічна класифікація мов» студентам можна запропонувати вправу «Випадкове колесо». У цій вправі потрібно крутити колесо, що побачити, який елемент з'явиться наступним. Це можуть бути контрольні запитання до вивченої теми.

Мікронавчання можна використовувати як домашнє завдання. Для домашньої роботи студенти отримують випереджальне завдання – опрацювати відео з певної теми: <https://youtu.be/a-3fWxUqxhE> («Теорії походження мови», к.філол.н., доцент Охріменко М.А.); <https://youtu.be/QGBktEOwuL0> («Мови світу: генеалогічний підхід», Ковальська майстерня «КОВЧЕГ»); <https://youtu.be/NHBhUKIYkoM> («Еволюція алфавіту», Цей день в історії) тощо. Для того, щоб перевірити рівень засвоєння матеріалу, студентам пропонується дати відповіді на контрольні запитання. Окремим завданням може стати створення відеолекцій самими студентами. Відеолекція студента передбачає п'ятихвилинний виступ, в якому стисло, доступно та повно розкрито мікротемі. Створені відеолекції пропонуються до перегляду під час онлайн-сесій із подальшим обговоренням, що сприяє розвитку мовленнєвої компетентності студентів, дає можливість ефективно урізноманітнити індивідуальну та групову роботу під час дистанційного та змішаного навчання.

Висновки. Microlearning – це універсальна технологія, що може успішно застосовуватися для формування україномовної особистості і під час офлайн-

навчання, і під час онлайн-навчання. Систематичне використання технології «microlearning» сприяє підвищенню якості знань студентів, активізації інтересу до предмета, формуванню навичок самостійної та науково-дослідницької діяльності.

Список джерел

1. Бугайчук К. Л. Мікронавчання: поняття, особливості, переваги. *Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє*: зб. наук.-метод. пр. III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Харків, 20 квіт. 2017 р.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. С. 28.
2. Величко В. Є., Федоренко О. Г. Організація навчальної діяльності за технологією мікронавчання під час пандемії COVID-19. *Технології електронного навчання*. 2020. 4. С. 67-75. <https://doi.org/10.31865/2709-840002020222557>
3. Врадій А. Мікронавчання як ефективний метод навчання історії в сучасних умовах. *Педагогічний вісник*. 2022. №1-2 (56-58). С. 130-134.
4. Груба Т. Л. Сучасні підходи до формування мовної особистості учнів на уроках української мови (профільний рівень). *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. Миколаїв. 2019. № 1 (64). С. 65–71.
5. Кучерук О. А. Соціокультурний підхід до формування україномовної особистості учня основної школи. *Методичний пошук: Викладацько-студентські наукові роботи з питань методики викладання мови і літератури*. Житомир: Вид-во: ЖДУ ім. І. Франка. 2014. Вип. 12. Ч. I. С. 6-14
6. Литвинова С. Г. Мікронавчання ІК-технологій педагогів в умовах онлайн-марафону як парадигма цифрової трансформації освіти. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2021. 3 (1). С. 1-6. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-10-1>
7. Павлюк Є. О. Сучасні технології навчання і процес фахової підготовки майбутніх тренерів-викладачів у ВНЗ. *Науковий вісник Ужгородського*

національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород. 2014. Вип. 24. С.135-138.

8. Похилюк О. Формування україномовної особистості студентів педагогічного коледжу. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки*. 2016. № 1(2). С. 38-42

9. Родюк Н. Ю. Формування україномовної соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки : зб. наук. пр.* Старобільськ. 2018. № 3 (137) квітень. С. 234-240.

Погребняк О.О., викладач української мови і літератури

Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж

Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського»

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ І СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЯК ЗАСОБУ ВПЛИВУ НА МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

***Abstract:** Theses analyze the impact of Internet communications and social networks on students' speech behavior. Considered changes in the structure and style of speech caused by the expansion of the use of written speech through online platforms. The positive and negative aspects of this influence are defined and methods of combating negative consequences are proposed.*

***Keywords:** Internet communication, social networks, speech personality, speech culture, communication, grammar, media literacy.*

Постановка проблеми. За останні десятиліття інтернет-комунікації і соціальні мережі стали невід'ємною частиною повсякденного життя студентської молоді. Однак, цей феномен може мати вплив на мовлення студентів. Перш за все, використання інтернет-комунікацій сприяє зміні мовних

норм, що впливає на розширення лексичного запасу студентів, проте сприяє поширенню порушення граматичних правил. Враховуючи це, актуальною є проблема вивчення впливу інтернет-комунікацій і соціальних мереж на мовну поведінку студентської молоді.

Аналіз останніх джерел. Процес вивчення впливу інтернет-комунікацій на сучасну культуру мовлення зазначені в дослідженнях С. Бернацької, Л. Дротянка, Т. Івахненка, Л. Ороховської та інших. Ними визначено, різноманітні аспекти взаємозв'язку між інтернет-комунікацією, мовленням і культурою; між соціальними мережами й феноменом мультикультуралізму. Ці праці допомагають зрозуміти, як цифрова ера перетворює наше спілкування й культурні уявлення, а також виявити нові можливості, що виникають у сучасному інформаційному суспільстві.

Метою наукової розвідки є визначення впливу інтернет-комунікацій і соціальних мереж на мовленнєву поведінку студентів і характеристика способів боротьби з негативним впливом інтернет-комунікацій на культуру мовлення.

Виклад основного матеріалу. Інтернет-комунікації й соціальні мережі є неодмінною частиною сучасного життя, особливо для молоді. Спілкування в онлайн-середовищі змінює структуру й стиль мовлення, використовуючи скорочення, емодзі й інші спрощені форми виразу, що призводить до зміни норм мовлення серед студентів і формування мовної особистості.

С. Бернацька стверджує, що «однією з найбільш очевидних рис інтернет-комунікації є збільшення кількості написаних текстів. Вірогідно, що з появою соціальних мереж, месенджерів та електронної пошти, люди стали писати більше, ніж коли-небудь раніше» [9, с. 86]. Збільшення кількості письмових текстів через соціальні мережі може вплинути на розвиток мовної особистості, формуючи нові стилі в мовленні, а також розвиваючи навички електронної комунікації.

Науковці М. Пентиліук, І. Маруніч, І. Гайдаєнко наголошують, що «культурою мовлення вважають правила літературного мовлення й вміння ними користуватися. Кожна освічена людина має прагнути до оволодіння культурою

мовлення і в спілкуванні з іншими демонструвати уміння користуватися мовою» [9, с. 86]. З використанням електронних способів комунікації пов'язана нова форма культури мовлення, що включає в себе знання про правопис, граматику, етикет та інші аспекти, що впливають на письмове мовлення студентів. Користувачі соціальних мереж часто ставлять перед собою завдання просування культури спілкування й поширення норми літературної мови. Шляхом публікації відповідних матеріалів, курсів, тренінгів, дискусій, вони сприяють підвищенню культурного рівня й розвитку володіння українською мовою, що може допомогти покращити мовну грамотності й розвинути толерантності до різних мовних груп. Крім того, в мережі існують спеціалізовані форуми, групи й спільноти, присвячені вивченню української мови, де студенти можуть отримувати поради, обмінюватися досвідом і підтримувати один одного у навчанні.

Українська мова – це не лише засіб спілкування, а й носій спадщини й ідентичності українського народу. Завдяки Інтернету й соціальним мережам студенти мають можливість не лише вивчати українську мову, а й поглиблювати свої знання про українську літературу, історію й культуру.

Однак важливо враховувати, що використання соціальних мереж може призвести до негативних наслідків для мовленнєвої особистості. У зв'язку з обмеженим обсягом тексту на соціальних мережах, користувачі часто використовують скорочення, що збіднює мову й втрачає граматичну точності. Це стає своєрідним засобом експресії й спрощення комунікації в Інтернеті.

У соціальних мережах часто використовуються жаргонні вирази й сленг, які характеризують культуру й спосіб сприйняття світу студентів. На думку А. Королюк, М. Мельник сленг є свідомим, навмисним вживанням елементів загальнолітературної лексики в розмовному мовленні для стилістичних цілей: створення ефекту новизни, незвичайності, відмінності від визнаних взірців, для передачі певного настрою мовця, для додання висловлюванню конкретності, жвавості, виразності, точності, стислості, образності [9, с. 86].

Використання емодзі, мемів і гіфок мають значний вплив на мовленнєву культуру. Ці засоби стають додатковими засобами виразності, які допомагають передати емоції й настрої в спілкуванні, зробити його більш легким й доступним. Вони можуть створювати атмосферу жартівливості, співчуття, радості, суму тощо. Проте, з іншого боку, використання цих елементів може призводити до виникнення нових неузгодженостей у розумінні мовних повідомлень. Наприклад, емодзі й сленгові слова мають різне тлумачення, що призводить до непорозуміння. Також меми й гіфки можуть бути специфічними для певних груп або підгруп, що ускладнює спілкування й робить не точним мовленнєве повідомлення.

Опишемо способи боротьби з негативним впливом інтернет-комунікацій на культуру мовлення:

- створення курсів і семінарів на базі навчального закладу (цей спосіб допоможе студентам удосконалити своє мовлення, усвідомити важливість дотримання літературних норм у соцмережі);
- підвищення медіаграмотності – це спосіб, який допоможе користувачам краще розуміти й критично оцінювати інформацію, яку студенти зустрічають в Інтернеті.
- розробка й підтримка відкритих онлайн-ресурсів, які пропагують культуру мовлення й надають поради щодо етикету й дотримання граматичних правил в Інтернеті.
- удосконалення письмового мовлення (розробка завдань, які вимагають від студентів використовувати правильну граматику й структуру мовлення в письмових роботах);
- залучення до проєктів з розвитку мовлення (створення власних блогів, участь у літературних колах тощо), які спрямовані на вдосконалення їхніх мовних навичок.
- моніторинг й звітність (дозволяють виявляти й проаналізувати випадки недоліків у мовній поведінці студентів).

Важливо впроваджувати ефективні способи боротьби з негативними наслідками інтернет-комунікації, зосереджуючись на розвитку навичок у студентів використання унормованої української мови. Такий підхід дозволить застосувати потенціал Інтернету й соціальних мереж для удосконалення мовлення, розвитку культури мови серед молодого покоління.

Отже, використання інтернет-комунікації і соціальних мереж має як позитивний, так і негативний вплив на мовну поведінку мовну особистість. Важливо розуміти ці зміни й активно працювати над розвитком мовних навичок студентів, зберігаючи високі стандарти мовлення й комунікації.

Список джерел

1. Бернацька С. Роль і вплив інтернет-комунікації на сучасну культуру мовлення. *Вісник науки та освіти №4 (10)*. 2023. С. 62-75.
2. Королюк, А. Мельник М. Комп'ютерний сленг: особливості творення. Збірник курсантсько-студентських наукових досліджень «Професійна комунікація: Історія. Мова. Культура. Право». Львів. 2017. С 70-73.
3. Пентилюк М., Маруніч І., Гайдаєнко І. Ділове спілкування та культура мовлення. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури. 2011. 224 с.

Мойсеєнко С. В., здобувач вищої освіти, магістрантка

Науковий керівник: доцент Родіонова І. Г.

Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ РОЗВИТКУ ЇХ КРЕАТИВНОСТІ Й КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

***Abstract.** The article highlights aspects of the modern approach to competence-based education, in particular, the formation of students' literary competence through*

the development of their creativity and critical thinking. This approach is aimed at promoting the integration of students into society, instilling strong moral values and forming worldview positions, educating a personality with a sense of national identity, civic qualities, creative thinking and the ability to think critically through the study of Ukrainian literature by introducing technologies, methods and techniques for the development of critical thinking.

Keywords: *competence, thinking, critical thinking, literary competence, creative thinking, creativity.*

Постановка проблеми. Формування ключових компетенцій через усебічний розвиток критичного мислення та креативності сьогодні є ключовим напрямком сучасного освітнього процесу. В Концепції Нової української школи (НУШ) наголошується на важливості розвитку критичного мислення як основної навички, яка повинна формуватися через усі предмети, що є основою для набуття учнями компетентностей.

Фокус сучасних підходів до літературної освіти спрямований на посилення продуктивного аспекту шляхом прийняття компетентнісної моделі. Цей підхід призводить до зміщення акценту від простого накопичення знань про художню літературу, її історію та теорію до цілеспрямованого розвитку літературної компетентності учнів як цілісної особистісної якості. Варто зазначити, що Державний стандарт базової і повної середньої освіти виділяє літературну компетентність як окремий аспект, який включає емоційно-ціннісні, літературні, загальнокультурні та порівняльні компоненти, які сприяють формуванню загальної компетентності особистості.

У процесі викладання української літератури необхідним є компетентнісний підхід. Такий підхід має на меті сприяти інтеграції учнів у сучасне суспільство та сприяти їх соціалізації. Крім того, набуття компетенцій має на меті прищепити низку стійких моральних принципів, формування світогляду, виховання почуття національної ідентичності, громадянських чеснот та навичок критичного мислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо формування компетентності учнів засобами розвитку критичного мислення та формування креативних навичок і творчого потенціалу є актуальним серед зарубіжних та відчизняних дослідників в галузях психології та дидактики. На даний момент встановлено, що найкращі результати дають заняття, які сприяють розвитку самостійного критичного мислення. Учні, які мають достатній рівень навчальних компетенцій, виявляють ширший інтерес до навчання, готові долати складні когнітивні проблеми як у навчальному середовищі, так і в повсякденному житті.

Дослідженню різних аспектів розвитку креативності й критичного мислення присвятили свої дослідження як зарубіжні науковці, зокрема Р. Бастром, Д. Дьюї, Д. Кластер, А. Кроуфорд [10], М. Ліпман, К. Мередіт, Р. Пол, Дж. Стіл, К. Темпл, Д. Халперн та ін. , так і українські вчені: О. Пометун [5, 6], І. Сущенко, С. Терно [9], О. Тягло, Л. Терлецька та ін. Зокрема розвиток креативності як методологічну проблему висвітлено в роботах С. Мірошник [2]. Б. Степанишина [8], Л. Фурсової [11] та Т. Яценко [12], які визначають вивчення української літератури крізь призму формування літературної компетентності.

Однак зауважимо, що питання щодо розвитку та реалізації комплексної системи формування літературної компетентності учнів засобами розвитку їх креативності та критичного мислення на даний момент залишається актуальним.

Мета нашої статті – виявлення та аналіз концептуальних засад та ефективних шляхів розвитку літературної компетентності учнів засобами розвитку їх креативності та критичного мислення.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні значення літератури як основного джерела художньої інформації для учнів зменшилося, як і акт читання як засобу отримання інформації та перетворення дійсності. Наявність телебачення та Інтернету створила серед дітей ілюзію, що все вже давно опрацьовано та проаналізовано до них, можна користуватися наявною інформацією і не навантажувати себе додатковими розумовими процесами.

Проте читання художнього твору є своєрідною формою пізнавально-комунікативної діяльності, що дозволяє учням зрозуміти, інтерпретувати та сформулювати власну думку про прочитане. Це один із чотирьох ключових факторів самоосвіти та особистісного зростання. Тому ефективність читання безпосередньо пов'язана з розвитком літературної компетентності учня, яка охоплює взаємопов'язані інтелектуально-естетичні механізми взаємодії.

Розглядаючи психолого-педагогічні, літературознавчі та методичні дослідження у сфері літературної освіти, ми визначаємо літературну компетентність як поєднання особистісного, когнітивного та діяльнісного компонентів. Ступінь володіння учнями літературною компетентністю передбачає розуміння ними художньої літератури як невід'ємної частини як рідної, так і світової культури. Це також передбачає розуміння особливої природи літератури як виду мистецтва, знайомство з літературними творами, які є невід'ємною частиною текстового аналізу, знання ключових етапів і явищ у межах літературного процесу, усвідомлення важливих деталей життя та творчості відомих авторів, здатність аналізувати та інтерпретувати літературний твір, враховуючи його художні атрибути, сприймати перспективу автора та методи вираження, використовувати теоретичні та літературні знання під час роботи з художніми текстами, відточувати здатність створювати письмові та усні творчі роботи, свідомо застосовувати літературні знання, отримані під час уроків, до нових навчальних і реальних сценаріїв [4].

Процес та успіх формування літературної компетентності значною мірою залежить від вибору найбільш прийнятних підходів, стратегій і способів аналізу художніх творів. Навчальна діяльність на уроках української літератури має бути спрямована на виховання в учнів критичного мислення, уміння висловлювати обґрунтовані думки щодо художнього твору та вчинків його героїв, а також зображених у ньому явищ реального життя, креативності [3].

Розумовий процес критично налаштованої людини передбачає ретельний аналіз своїх думок, прискіпливий аналіз рішень і ретельний розгляд усіх аргументів як на користь, так і проти. Такий підхід відображає самокритичну

позицію щодо власних дій, описану в літературі. Його можна охарактеризувати як свідомий контроль над своєю інтелектуальною діяльністю, що включає оцінку процесів мислення, формулювання гіпотез, та способи обґрунтування. У галузі психології підкреслюється, що критичність і незалежність є важливими атрибутами мислення особистості, що вказує на високий рівень когнітивного розвитку [5].

С. Терно наголошує, що критичне мислення передбачає прискіпливе вивчення та оцінку інформації. Цей процес вимагає свідомого засвоєння, аналізу, синтезу і, зрештою, прийняття або відкидання нових знань [9]. Таке мислення вирізняється керованістю, раціональністю та цілеспрямованістю, служить для розв'язання проблем, формулювання висновків, оцінювання різних аспектів (таких як інформація, методологія, результати тощо), а також сприяння прийняттю рішень.

На думку Б. Степанишина, одним із першочергових завдань літературної освіти є вирішення проблеми розвитку емоційно-розумових здібностей учнів, таких як пам'ять, увага, мислення, мовлення, уява [8]. Підкреслюється, що кількість і повнота знань не є найважливішими факторами, а скоріше здатність уявляти, співпереживати, розмірковувати, критично мислити, систематизувати набуті знання, робити висновки та, зрештою, застосовувати ці навички протягом життя, використовуючи відповідні набуті теоретичні знання [8, с. 51]. Крім того, дослідник зазначає, що здатність учня здобувати нові знання суттєво залежить від рівня розвитку його мислення, оскільки відсутність умінь порівнювати, зіставляти, систематизувати, узагальнювати перешкоджає засвоєнню знань [8, с. 151].

Є. Пасічник вбачає процес вивчення літератури як цінний метод розвитку пізнавальних та креативних здібностей учнів. Залучення до літературної діяльності сприяє активному та інтенсивному мисленню дітей, розвитку їх творчого та всебічного підходу до аналізу різних аспектів предмета, таких як художній твір, художнє зображення, герой, особистість автора [4].

У своїх дослідженнях А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз і Д. Макінстер,

пропонують ефективні підходи до включення методів навчання, які сприяють розвитку навичок критичного мислення учнів у низці навчальних дисциплін, у т.ч. літератури [10]. На думку дослідників, література слугує засобом посилення розуміння учнями людського досвіду, що зумовлює необхідність застосування активних методів навчання, спрямованих на розвиток креативності та критичного мислення. Просте слухання пояснень учителя рідко призводить до того, що учні роблять значущі відкриття; натомість вони повинні брати участь у незалежних дослідженнях, роздумах і спільних дискусіях.

В контексті визначеної проблеми найефективніші підходи до вивчення української літератури передбачають використання різноманітних аналітичних підходів, що включають такі методи розвитку критичного мислення, як «Метод спільного опитування» для отримання широкого спектру думок, інтерпретацій, асоціацій та висновків; «Драматичні ролі» для аналізу ролей героїв у творі; «Зміна ракурсу» для вивчення та аналізу ситуацій або події через аналіз персонажів та ситуації, закладеної автором твору; «Інсценізація для інтерпретації літературного твору» для аналізу ситуацій, розуміння емоцій героїв і їх характерів; «Аналіз протилежностей» для розвитку здатності визначати протилежні елементи у творі.

Поняття «креативність» стосується ступеня вродженого таланту уяви, яким володіє людина та представляє послідовний і стійкий атрибут, що дозволяє людям генерувати, впроваджувати інновації та впроваджувати в життя нові ідеї чи здійснювати акт творення. Щоб виховати справді творчу особистість і розкрити невикористаний потенціал дитини, вчителям необхідно застосовувати під час навчання засоби розвитку креативності. На уроках української літератури даний процес передбачає не лише висвітлення художніх елементів літературних творів, але й ретельний вибір дидактичних матеріалів, які дають змогу учням не лише сприймати лінгвістичні та стилістичні елементи, але й оцінювати використання художніх прийомів та аналізувати їх. Художні тексти пропонують безліч можливостей для вивчення стилістичного синтаксису, покращують мовні та комунікативні навички, підвищують точність і

красномовність у висловлюванні [2, с. 41].

Відповідно до Закону «Про освіту» [1] компетентність визначається як поєднання знань, умінь, навичок, перспектив, моделей мислення, цінностей та інших індивідуальних атрибутів, які формують здатність учня ефективно брати участь у соціальних взаємодіях, займатися професійною діяльністю, і продовжувати навчання. Окремо в цьому контексті доцільно визначити аспекти, спрямовані на розвиток літературної компетентності:

1) формування в учнів розуміння літератури як невід'ємної складової як національної, так і світової художньої культури;

2) виховання розуміння відмінності літератури як форми художнього вираження за допомогою слова, її здатності до гуманістичного впливу та місця в сфері мистецтва;

3) поширення знань про канонічні літературні твори, переломні періоди та явища в історії літератури, фундаментальні філософські позиції видатних письменників, визнання їх вагомого внеску в національну культуру та царину світової спадщини;

4) володіння фундаментальними літературознавчими поняттями та вміння застосувати під час аналізу та інтерпретації літературних творів;

5) виховання розвитку творчих якостей і розширення читацького досвіду;

6) формування навичок і вмінь створювати усні та письмові твори різних жанрів;

7) формування здатності орієнтуватися в царині художньої літератури та культури, оцінювати художню цінність творів, робити порівняння між різними перекладами, оригіналами та адаптаціями, досліджувати їх прояви в інших формах мистецтва.

Формування ключових компетентностей у сучасного учня стає можливим завдяки використанню педагогами методів і прийомів критичного мислення. Сучасні уроки української літератури спрямовані на розвиток креативності та навичок критичного мислення, оскільки поєднують вивчення та інтеграцію художніх творів у мультикультурний контекст. У цьому процесі розглядаються

емоційно-ціннісна, загальнокультурна, літературна, порівняльна компетентності.

Структуруючи набуття знань навколо позитивних емоцій, зокрема, представляючи вірогідні сценарії, які викликають цікавість і реакцію на пошук рішень, ми можемо забезпечити процес формування в учнів здатності до творчого осмислення набутих знань та критичного підходу до аналізу визначеної проблеми.

Сьогодні на уроках української літератури вчитель зазвичай використовує найефективніші підходи, прийоми та форми навчальної діяльності для розвитку критичного мислення, як основи літературної компетентності. Зокрема, метод творчого читання виступає каталізатором активізації художнього сприйняття та розширення кругозору учнів. Цей метод реалізується за допомогою різних засобів, таких як індивідуальне читання, коментоване читання, вибіркоче читання, читання вголос. Дослідженнями, проведеними серед учнівської молоді, обґрунтовано значення методу евристичної бесіди у розвитку креативності, що передбачає пошук учнем нестандартних рішень окресленого питання [2, с. 73].

Дослідницький метод у поєднанні з іншими навчальними стратегіями сприяє формуванню в учнів навичок критичного мислення. Дослідницькі завдання стимулюють активне навчання учнів, дають змогу ретельно аналізувати художні твори та додаткову літературу, визначати ключові теми, відкривати нову інформацію, порівнювати різні твори.

Репродуктивний метод реалізується через проблемні лекції і самостійні творчі завдання: анотації, рецензії, фанфіки, есе, оповідання, конспекти. Для подальшого розвитку навичок критичного мислення проблемні лекції та самостійні творчі завдання спонукають учнів письмово висловлювати свої думки, розмірковуючи над твором і проблемами, які розглядає автор [2].

Зазначимо, що метою компетентнісної діяльності на уроках української літератури є заохочення до тлумачення, аналогії, порівняння, моделювання, структурування, і пошук можливостей. Завдання повинні передбачати наявність стимулу, формулювання завдання, джерела інформації, формату для

представлення результатів та інструменту для оцінки результату.

Для сприяння позитивному досвіду навчання учням надається свобода робити помилки та брати участь у ситуаціях виправлення помилок. Одним з ефективних методів, який допомагає візуалізувати та записувати думки, є картування інформації – інтелект - карти. Цей креативний і зручний інструмент навчання дозволяє учням зосередити свою увагу на впорядкуванні та класифікації ідей, тим самим полегшуючи навчання та вирішення проблемних завдань. Основним принципом картування є «променеве мислення», яке включає асоціативні розумові процеси, що відштовхуються від об'єкту пізнання.

Інтелект-карти на уроках української літератури мають широкий спектр завдань, направлених на розвиток креативності та критичного мислення: допомагають в роботі з текстовим матеріалом, наприклад у створенні планів для переказу текстів або заучування віршів. При вивченні творчості письменників і поетів такі карти можуть включати їх основні твори, асоціації, рядки з віршів, крилаті вислови, біографічні відомості; є ефективними інструментами для підготовки до іспитів, оскільки дозволяють швидше запам'ятовувати та більш осмислено відтворювати інформацію [11].

На нашу думку, одним із ефективних засобів формування літературної компетентності є дослідницький, який відіграє вирішальну роль у сприянні розвитку творчої особистості, здатної критично мислити. Під час дослідження учні мають змогу відстежити різноманітні літературні особливості та явища, використовуючи різні методики, такі як складання таблиць, діаграм, створення буклетів, бюлетенів, презентацій тощо. Дослідницька діяльність сприяє зростанню їх здатності ефективно формулювати власні точки зору, покращує словниковий запас, концентрацію уваги та пам'ять і відіграє ключову роль у розвитку творчої компетентності. Учні набувають навичок формувати стратегію своєї роботи, визначати й аналізувати проблеми, досліджувати можливі рішення та систематизувати інформацію.

Висновки. У процесі формування літературної компетентності засобами

розвитку креативності й критичного мислення вчитель повинен враховувати наступні аспекти: навчати учнів ефективному сприйняттю нової інформації; створювати умови для ефективної самостійної роботи, дозволяючи учням самостійно сприймати новий матеріал і робити власні висновки; включати інтерактивні методи та проєктні завдання, що спонукатимуть учнів до комплексного аналізу інформації, стимулюватимуть їхній інтерес до дослідження; реалізовувати проблемний підхід під час уроків; навчати учнів використовувати нову інформацію для вирішення різноманітних навчальних завдань; активізувати внутрішню мотивацію, таку як цікавість, інтерес, бажання висловити власні думки; виховувати вміння вести дискусію, самостійно добирати аргументи та факти з текстів.

Вивчаючи українську літературу, учні не лише здобувають необхідні предметні компетентності, а й розвивають своє духовне та емоційне благополуччя, формують світогляд, окреслюють моральні цінності. Існує широкий спектр доступних методів для розвитку креативності та навичок критичного мислення, обов'язок вчителя – вибір найбільш ефективних на основі цілей, завдань і змісту уроку.

Список джерел

1. Закон України «Про освіту». URL : <http://osvita.ua/legislation/law/2231/>.
2. Мірошник С.І. Розвиток творчої діяльності учнів у процесі вивчення української літератури : дис... кандидата пед. наук : 13.00.02. К., 2004. 242 с.
3. Паламар С. П. Компетентнісний підхід як методологічний орієнтир модернізації сучасної освіти. Освітологічний дискурс. 2018. № 1–2 (20–21). С. 267–278. URL : <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2018.1-2>
4. Пасічник Є.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах : навчально-методичний посібник для студентів вищих закладів освіти / Є.А. Пасічник. К. : Ленвіт, 2000. 384 с.
5. Пометун О. І. Навчаємо мислити критично: посіб. для вчителів/ за ред. Пометун О., Сущенко І. Дніпропетровськ : ЛІРА, 2016. 144 с.

6. Пометун О. І. Основи критичного мислення: метод. посіб. для вчителів. Дніпропетровськ : ЛПРА, 2016. 156 с.
7. Скоморовська Н. Розвиток критичного мислення школярів під час вивчення творів Т.Шевченка. Українська література в загальноосвітній школі. 2011. № 2. С. 5-7.
8. Степанишин Б.І. Викладання української літератури в школі. Київ : РВЦ «Проза», 1995. 254 с.
9. Терно С. Критичне мислення : чергова мода чи нагальна проблема. Історія в школах України. 2007. №4. С.13-15.
10. Технології розвитку критичного мислення учнів / Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д.; наук. ред., передм. О.І.Пометун. К. : Плеяда, 2006. 220 с.
11. Фурсова Л. Від літературної компетенції – до життєвої компетентності. Українську мову і літературу в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2005. № 5. С.12-21.
12. Яценко Т. О. Українська література. 5–6 класи: модельна навчальна програма. Київ: Педагогічна думка, 2021. Відновлено з <https://osvita.ua/school/program/model-prog-nush/83182/>

Розділ 4

КОМУНІКАЦІЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Регада К.В., вчитель-логопед, викладач кафедри спеціальної освіти
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ЗВУКОВИМОВИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вимоги Нової української школи зумовлюють пошук ефективних та інноваційних засобів та прийомів роботи з дітьми з психофізичними порушеннями. Одним з таких засобів є метод проектної діяльності, який підвищує мотивацію дітей до навчання, формує в них здатність самостійно засвоювати нові знання, розв'язувати повсякденні педагогічні проблеми, тощо.

Сучасні українські вчені (І. Бабій, В. Бондар, О. Гаврилов, В. Галущенко, В. Засенко, С. Миронова, Н. Савінова, Л. Савчук, В. Синьов, Є. Синьова, Н. Пахомова, С. Решетнік, М. Романовська, А. Обухівська, І. Ткачук, С. Федоенко, З. Шевців, А. Шевцов, М. Шеремет та інші) стверджують, що реалізація проектної діяльності сприяє формуванню у дітей з психофізичними порушеннями вміння долати життєві труднощі, самостійно знаходити та приймати рішення, накопичувати власний життєвий досвід, тощо.

Український дефектологічний словник визначає сутність поняття «проектна діяльність» як «форму організації навчально-виховного процесу, що спрямований на практичне закріплення знань дитини»[5, с.132].

Ми визначаємо проектну діяльність як засіб педагогічної роботи, який передбачає розвиток пізнавальної та творчої активності дітей, формує їх позитивний соціальний досвід реалізації власних задумів, тощо.

К. Скиба стверджує, що проектна діяльність допомагає дітям запам'ятовувати та відтворювати знання, структурувати та усвідомлено використовувати їх результати у практичній діяльності [4, с.8].

С. Миронова стверджує, що проектна діяльність орієнтується на збагачення знань учнів з особливими освітніми потребами, розвиває в них творче, самостійне вирішення практичних завдань, підсилює їх розумову здатність та пізнавальну активність, вчить визначати результати та нести відповідальність за свою діяльність [1, с.218].

Застосування проектної діяльності, на думку О. Чеботарьової, дозволяє досягти високих результатів логокорекційної роботи, підвищує мотивацію дітей до навчально-пізнавальної та мовленнєвої діяльності, допомагає організувати та зацікавлювати дітей, а також урізноманітнює логопедичні заняття [6, с.276].

Проектна діяльність у логопедичній роботі має перспективне значення та містить у собі великі потенційні можливості для розвитку дитячої особистості, їх творчого потенціалу.

С. Мірошник вважає проектну діяльність доступним, ефективним та сучасним засобом для роботи з дітьми з мовленнєвими порушеннями, який сприяє самостійному та усвідомленому оволодінню дитиною комплексом знань, який формує їх особистий досвід [2].

Науковиці (Н. Пахомова, М. Шеремет) визначають 4 етапи логопедичної роботи з виправлення звуковимови у дітей – підготовчий, етап постановки звуку, автоматизації та диференціації [3, с.212].

Проілюструємо прикладом використання проектної діяльності у логопедичній роботі з корекції звуковимови на етапі автоматизації звуків [ш], [ш'].

Дидактичною метою такої проектної діяльності виступатиме практичне оволодіння дітьми досконалою вимовою звуків [ш] та [ш'].

Оскільки, логокорекційна робота передбачає використання ігрових прийомів, тому одним з прикладів проектної діяльності, може виступити розробка спільної (з дитиною) дидактичної гри, наприклад, на автоматизацію

звуків. Ще одним прикладом проекту може виступити створення дітьми «альбому» дидактичних матеріалів для конкретних звуків (наприклад, підбір малюнків, вправ, віршів, чистомовок, скоромовок, тощо), створення роздаткових матеріалів, тощо.

Виконуючи такі завдання, діти розвивають у собі навички самостійності, набувають необхідних мовленнєвих знань та вмінь. Робота над проектною діяльністю збагачує словниковий запас дітей, формує їх граматичну та лексичну компетентність, розвиває зв'язне мовлення.

Отже, проектна діяльність допомагає дітям проявити себе, реалізувати свої пізнавальні потреби, розкрити свій творчий потенціал, забезпечити психологічне благополуччя та здоров'я дитини, розвинути свої здібності, творчу уяву, мислення та комунікативні навички. Використання даної технології призводить до активізації мовленнєвої діяльності, допомагає забезпечити умови для формування гармонійно розвиненої особистості, дозволяє, у спільній роботі вчителя-логопеда з іншими суб'єктами педагогічного процесу, вирішувати важливі завдання мовленнєвого, соціально-комунікативного та інтелектуального розвитку дітей.

Список джерел

1. Миронова С. П. Використання у корекційній роботі з розумово відсталими дітьми нетрадиційних методів лікувальної педагогіки і психотерапевтичних технологій. Ministry of Education and Science of Ukraine National Pedagogical University Kamyanets-Podilsky Ivan Ohyenko National University. 2015. с.218-221
2. Мірошник С. І. Теоретичні основи навчальної проектної діяльності учнів [Електронний ресурс]. Народна освіта, 2014. Випуск №2 (23).
3. Савінова Н. В. Критерії та показники сформованості словотворчої компоненти мовленнєвої діяльності у дошкільників із ТПМ. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія, 2013. Випуск 23. С. 212-218.

4. Скиба К.Ф. Метод проектів: вивчаємо слово і світ. Київ, 2004. Березень №7. С.8.
5. Український дефектологічний словник за ред. Л. В. Вавіна, А. М. Висоцька, В. В. Засенко та ін. К.: Милосердя України, 2001. 211 с
6. Чеботарьова О. В. Організація проектно-технологічної діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями на уроках квітникарства. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. 2010. № 7. С. 276-283.

Безнощук А. В., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: к.п.н., доцент Кисличенко В. А.

Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

ПРОФІЛАКТИКА ДИСГРАФІЇ – ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР У РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЇ ДИТИНИ

***Анотація.** The urgency of preventing dysgraphia in preschool children is due to the high prevalence of these disorders in younger schoolchildren. In the prevention of dysgraphia, it is important to determine the predisposition to this disorder in preschool age. Since dysgraphia can have a variety of causes, it is important to provide a comprehensive approach to the development of writing skills in children. Ensuring the balanced development of various aspects of speech, visual and motor skills can contribute to the prevention of dysgraphia and the improvement of writing skills in children.*

***Ключові слова:** дисграфія, профілактика, порушення.*

В Україні спостерігається тенденція до збільшення кількості дітей з особливими освітніми потребами. За даними статистики, число мовних розладів зростає з року в рік, у зв'язку з цим актуальність проблем корекції мовленнєвих

порушень у дітей вже має глобальний характер. Проблема порушень мовлення у дітей – одна з найактуальніших для сучасних закладів освіти, оскільки мовленнєва діяльність є провідним засобом отримання знань дітьми. За офіційною статистикою на сьогодні 15-20 % людей в світі стикаються з різними проявами труднощів в навчанні - дислексією, дисграфією і дискалькулією. Кількість дітей, які мають труднощі у формуванні навичок письма, неухильно зростає. Тому важливо на сьогоднішній день попереджувати виникнення проблем у мовленні дитини. Адже, у дітей з розладами мовлення порушена можливість вільного спілкування з іншими людьми: вони усвідомлюють недоліки власного мовлення, занепокоєні тим, як їх сприймають оточуючі, внаслідок чого виникають проблеми під час формування особистості.

Особливу групу серед дітей з порушеннями мовлення складають діти з розладами процесів читання і письма.

Дисграфія розглядається як «стійка вибіркова нездатність оволодіти навичками письма за правилами графіки, тобто керуючись фонетичним принципом, не дивлячись на достатній рівень інтелектуального та мовленнєвого розвитку, відсутність грубих порушень слухового та зорового аналізаторів, а також оптимальні умови навчання».

В основу класифікації дисграфії покладено несформованість певних операцій процесу письма:

1) артикуляційно-акустична дисграфія проявляється в замінах, пропусках букв, які відповідають пропускам звуків в усному мовленні;

2) дисграфія на основі порушення фонематичного розпізнавання проявляється в замінах букв відповідних фонематично близьким звукам, хоча в усному мовленні звуки вимовляються правильно;

3) дисграфія на основі порушення мовного аналізу і синтезу, що проявляється у спотворенні звуко-буквенної структури слова, поділ речень на слова;

4) граматична дисграфія пов'язана з недорозвитком граматичної будови мовлення;

5) оптична дисграфія пов'язана з недорозвитком зорового аналізу і синтезу та просторових уявлень, що проявляються в замінах і спотворенні букв на письмі, до оптичної дисграфії належить і дзеркальне письмо [4, с. 507] .

Одним з основних критеріїв дислексії та дисграфії є стійка неуспішність дитини з читання та письма, наявність значної кількості стійких помилок, яких немає у більшості учнів класу. Названі порушення досить поширені серед учнів загальноосвітніх і спеціальних шкіл.

Зазвичай під час читання та на письмі дитина припускається тих самих помилок, що й в усному мовленні. Але іноді трапляється й так, що помилки виникають і у дітей, в яких усне мовлення є цілком правильним. Ці помилки можуть бути пов'язані з певними недоліками у слуховій, зоровій чи руховій сферах дитини: це й недостатня сформованість звукового аналізу, і порушення слухового та зорового впізнавання звуків чи букв, і недостатність слухового, зорового чи рухового контролю, і вади пам'яті, уваги, мислення [1, с.24].

Аналіз досліджень вчених дозволяє розкрити основні причини виникнення дисграфії: нерозвиненість усного мовлення та слухомовленнєвого сприймання усного мовлення, спадковість, соціальні фактори (білінгвізм в сім'ї), несвоєчасне формування процесів лєтералізації, несформованість просторових і часових уявлень, недостатня розвиненість дрібної моторики рук [2, с. 69].

Особливості становлення писемного мовлення у дітей досліджували такі вчені як О. Корнєв, Т. Єгоров, Р. Лалаєва, Н. Садовнікова. Науковці зазначають, що навички письма та читання формуються за умови достатнього рівня сформованості певних передумов, а саме: мовленнєвих (звуковимовний компонент, фонематичні процеси, лексико-граматичний компонент, зв'язне мовлення) та немовленнєвих (зорові та слухові функції, дрібна моторика пальців рук, вільна орієнтація в просторі та оперування просторовими поняттями тощо). У своїх дослідженнях О. Корнєв, Р. Лалаєва, Р. Левіна, І. Садовнікова та інші науковці довели, що для оволодіння першокласниками процесом письма, який побудований за звуко-буквенним принципом,

необхідним є достатній рівень сформованості мовленнєвих та немовленнєвих функцій – слухової диференціації звуків, їх правильної вимови, звукового аналізу та синтезу, сформованості лексико-граматичної сторони мовлення, зорового аналізу та синтезу, просторових уявлень. Несформованість однієї або декількох із зазначених функцій може зумовити труднощі в оволодінні письмом і призвести до його порушення – дисграфії.

Тому профілактична робота з дітьми щодо подолання дисграфії повинна починатися ще на рівні появи у неї первинних симптомів, тобто передумов дисграфії. Своєчасна підготовка дітей до шкільного навчання, особливо мовленнєва, великою мірою сприяє зменшенню у них труднощів під час опанування навичками читання і письма. Адже, успішність дитини в школі залежить від рівня оволодіння навичками письма. Важливо формувати цю навичку заздалегідь, тобто в дошкільний період. Значно легше попередити порушення письма у дошкільному віці, ніж долати їх під час навчання в школі.

На сьогодні діючі програми та методики корекційного навчання не повною мірою задовольняють практичних працівників дошкільних навчальних закладів для дітей з вадами мовленнєвого розвитку, оскільки їх змістове наповнення недостатньо відповідає сучасним уявленням про мовленнєву діяльність, її психологічні механізми і їх формування у процесі онтогенезу, особливо в лінгвістичній ланці. З огляду на це, система навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення дошкільного віку потребує змін.

Отже, профілактика дисграфії є одним з важливих питань теоретичної та практичної логопедії. Актуальність цього завдання зростає, оскільки за останні роки спостерігається висхідна тенденція аномального мовленнєвого розвитку у дитячого населення в Україні. Низька реалізованість профілактичних заходів частково призводить до загострення проблеми засвоєння писемного мовлення молодшими школярами, а саме – до появи дисграфії та дислексії (часткові порушення письма, читання). Попередження таких порушень найефективніше саме в дошкільному віці, оскільки запобігає неуспішності в подальшому.

Ефективність роботи значною мірою визначається своєчасністю вжитих заходів та вибором оптимального методу й темпу навчання.

Список джерел

1. Гаяш О.В. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку : Науково-методичний посібник для вчителів інклюзивного навчання, асистентів учителів, які працюють з дітьми з психофізичними порушеннями в умовах загальноосвітніх навчальних закладів, соціальних педагогів, батьків / Укладач О. В. Гаяш. – Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2016. – 120 с.

2. Кравченко А., Цигвінцева Є. Профілактика дисграфії в дітей дошкільного віку засобами Монтессорі-педагогіки. Сучасні проблеми педіатрії та реабілітації, 5 квітня 2016 року. С. 68-70.

3. Трофименко Л.І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ: Програмно-методичний комплекс. – 2013. – 108 с.

4. Шермет М. К. та ін. Логопедія: підручник. Київ : Видавничий Дім «Слово». 2014. 672 с.

Бігайло О. В., здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

Науковий керівник: к.п.н., доцент Серeda І. В.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

**КОРЕКЦІЯ ДИСГРАФІЧНИХ ПОРУШЕНЬ НАВИЧОК
АНГЛІЙСЬКОГО ПИСЬМА ПРИ НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК
ІНОЗЕМНОЇ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Bihailo O.V. Correction of Dysgraphic Disorders of English Writing Skills in Teaching English as a Foreign Language that Primary School Students Have. (Addressing Dysgraphic Challenges in Teaching English Writing to EFL Learners in Primary Education).

The thesis deals with “dysgraphia” the most common form of speech pathology of junior students. It is emphasized that speech therapists, psychologists, neurophysiologists and neuropsychologists from different countries are investigating this problem, but still there is not one common understanding of this disorder.

Keywords: *learning disabilities, dysgraphia, dysgraphical mistakes, scientific approaches.*

Згідно з «Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті», розбудова національної системи освіти в Україні зорієнтована на європейські стандарти. Пріоритетом освітнього процесу визнано його особистісну орієнтацію.

Реформування сучасної системи освіти в Україні передбачає всебічний розвиток дитини. Серед ключових компетентностей, визначених у Типовій освітній програмі, визначено й таку компетентність, як «здатність спілкуватися рідною ... та іноземними мовами» [4, с.2]. Відповідно, навчання молодого покоління українців має на меті розвинути уміння вільно володіти іноземними мовами, вільно спілкуватися з представниками інших культур та спільнот.

У Законі України «Про освіту» зазначено, що Державним стандартом загальної освіти передбачено опанування всіма видами усного та писемного мовлення. Оскільки необхідною умовою для опанування іншомовною мовленнєвою діяльністю та спілкування з носіями мови, то особливого значення в навчанні учнів іноземної мови набуває проблема письмової грамотності.

Так як письмо – одна з найважливіших шкільних навичок, то розлади письма негативно впливають на весь процес навчання. Дослідження науковців свідчать, що існують специфічні труднощі навчання грамотного письма, особливо в учнів початкових класів. Вони обумовлені, передусім, наявністю у школярів загального недорозвитку мовлення, обмеженістю мовленнєвого досвіду, особливостями психофізичного розвитку, недостатнім рівнем сформованості дій, операцій і психічних функцій, які забезпечують процес писання (О.Жильцова, Г.Каше, Р.Левіна, М.Савченко, Є.Соботович, Л.Спірова, М.Хватцев тощо), а також віковими особливостями учнів і специфікою предмета «Англійська мова».

Специфічне порушення письма у спеціальній літературі називають дисграфією. Питання дисграфічних помилок викладено у теоретичних і практичних дослідженнях провідних вчених у галузі педагогіки, психофізіології, медичної психології, нейропсихології та шкільної психології. Питання дисграфії у психофізіологічній галузі описано у дослідженнях М. Адилова, С. Ляпідевського, В. Насонова, О. Токаревой, М. Хватцева та ін. Питання дисграфії з позиції клінікопсихологічного або медикопсихологічного підходу вивчали Ю. Дем'янов, О. Корнєв, І. Марковська, С. Мнухін, з позиції нейропсихологічного підходу – Т. Ахутіна, О. Корнєв, А. Сиротюк, S. Feifer. Проблему дисграфії досліджувалася і з позиції психолого-педагогічного, і психолінгвістичного підходів Л. Волкова, Н. Волкова, О. Гопіченко, М. Грушевська, Е. Данілавічюте, А. Єфіменкова, Н. Карпенко, В. Ковшиков, Р. Лалаєва, Р. Левіна, О. Логінова, І. Садовнікова та ін.; в англійському письмі – D. Cavey, M. Kay, R. Richards та ін.

Таким чином, важлива роль корекційної роботи дисграфічних порушень при навчанні англійської мови для формуванні мовленнєвої компетенції учнів, нерозробленість цієї проблеми у логопедичній практиці, необхідність створення ефективної корекційної методики визначили актуальність теми та її вибір: «Корекція дисграфічних порушень навичок англійського письма при навчанні англійської мови як іноземної у дітей молодшого шкільного віку».

Зважаючи на усе вищевикладене, метою нашого дослідження є наступне: проаналізувати сучасний погляд на проблему дисграфії та підходів щодо її корекції.

Для позначення вад писемного мовлення вживаються терміни «дисграфія» (від лат. «графо» - пишу) і «дислексія» (від лат. «лекс» - читаю). Частка «дис» вказує на якісне порушення процесу.

Під час оволодіння письмовою грамотністю в учнів молодшого шкільного віку виникають певні труднощі, які часто сприймаються учителями як нездатність до вивчення іноземних мов. Проте, такі проблеми слід розглядати як дисграфічні порушення. Під час навчання англійської мови вони можуть виявлятися і як незначні труднощі під час письма, і як повна нездатність до оволодіння навичкою письма. Своєчасне виявлення цих порушень надзвичайно важливе для розробки системи роботи з корекції порушень писемного мовлення.

В методиці навчання іноземних мов науковці описують таке явище як інтерференція – негативний вплив рідної мови на іноземну. Проте, проблемі дисграфії навичок англійського письма присвячена обмежена кількість наукових робіт, а явище дисграфії залишається не вивченим. У вітчизняній науці проблема корекції дисграфічних помилок англійського письма при навчанні англійської мови як іноземної не була предметом широкого дослідження, на чому наголошує Стрілецька С.В.

Саме Стрілецька С.В. у своїй науковій праці, присвяченій корекції дисграфічних помилок англійського письма в учнів молодших класів, звернулася до вивчення допущених помилок у письмових роботах учнів

молодших класів, виділила та класифікувала типові і найчисленніші серед орфографічних і графічних помилок. У даній роботі досягнення мети дослідження відбулося за допомогою таких видів письмових вправ як слуховий диктант та списування за зразком, що дало змогу виявити дисграфічні помилки (як наслідок ФФНМ) та дисграфічні помилки, пов'язані з порушенням зорового і моторного компонентів письма. Зважаючи на виявлену проблему дисграфічних помилок англійського письма в учнів молодших класів при навчанні англійської мови як іноземної, Стрілецька С.В. розробила власну методику корекції зазначених помилок, яка базується на такій педагогічній технології, як «створення ситуації успіху».

У підручнику з логопедії дисграфію визначено як часткове специфічне порушення процесу письма. [3, с.507]. Деякі зарубіжні науковці такі, як D. Carwey, H. Wakwin, розглядають дисграфію як синдром, який має неврологічне походження. Проте, у зарубіжному науковому полі існує один загальний термін «dyslexia» на позначення розладу читання й письма (D. Johnson, M. Critchley, E. A. Critchley, M. Snowling та ін.).

У вітчизняній літературі під дисграфією деякі науковці розуміють порушення письма, що виникають у дітей як наслідок несформованості певних операцій, необхідних для процесу письма. При цьому ними виділяються наступні види дисграфій: артикуляторно-акустична, на основі порушень фонемного розпізнавання (диференціації фонем), на ґрунті порушення мовного аналізу і синтезу, граматична й оптична дисграфії (Дяченко та інші науковці).

Дисграфію визначено також як часткове порушення процесу письма, основним симптомом якого є наявність стійких помилок, не пов'язаних ані зі зниженням інтелектуального розвитку, ані з вираженими порушеннями слуху і зору, ані з нерегулярністю шкільного навчання [7].

Помилки при дисграфії є стійкими і специфічними, що дозволяє виділяти їх серед помилок, характерних для більшості дітей молодшого шкільного віку в період початку оволодіння письмом. Науковці стверджують, що вони пов'язані з несформованістю лексико-граматичного складу мовлення, недорозвиненням

оптико-просторових функцій, неповноцінною здатністю дітей диференціювати фонему на слух і у вимові, здійснювати фонематичний аналіз та синтез.

Науковці вказують, що на формування графічних навичок письма значною мірою впливають деякі суттєві психофізіологічні фактори: недостатній розвиток окоміру, координації руки, просторового сприймання, вольових якостей, самоконтролю, незавершене окостеніння кисті, розкоординованість процесів розвитку зорового і рухового аналізаторів та деякі інші фактори.

Отже, проведений нами аналіз спеціальної літератури, яка висвітлює проблеми порушення письма в учнів молодших та середніх класів, дозволив зробити висновки, що формування навичок письма – це тривалий і складний процес, складний і за структурою самого акту письма, і формування навичок, і психофізіологічних механізмів, що лежать в його основі. Незважаючи на значний теоретичний і методичний матеріал з проблеми етіології, механізмів і симптоматики зазначеного порушення, кількість дітей, які мають труднощі у формуванні навичок письма, неухильно зростає, а кількість порушень під час письма в учнів загальноосвітніх шкіл постійно збільшується.

Список джерел

1. Дяченко К.Г. Інновації в корекції писемного мовлення молодших школярів. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2010. — 320 с.
2. Закон України про освіту <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Логопедія: підручник / за ред. М. К. Шеремет. — [3-є вид., перероб. і доп.]. — К. : ВД «Слово», 2013. — 672 с. (С. 507, 547).
4. Модельна навчальна програма «Іноземна мова 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М.) <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>

5. Стрілецька С.В. Корекція дисграфічних помилок англійського письма в учнів молодших класів. <http://www.allbest.ru/>

6. Стрілецька С.В. Сучасні педагогічні прийоми корекції дисграфічних помилок письма. Збірник наукових праць. Випуск LXXV. Том 1. 2017.

7. Чередніченко Н. В. Типи та механізми дисграфічних помилок у писемному мовленні молодших школярів / Н. В. Чередніченко // Логопедія : Науково-методичний журнал. — 2012. — № 2. — С. 94—102.

Гостар А. І. здобувач вищої освіти

Науковий керівник: к.п.н., доцент Серeda І. В.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

**ВИКОРИСТАННЯ МОНТЕССОРІВСЬКИХ СЕНСОРНИХ ВПРАВ
ДЛЯ РОЗВИТКУ І КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ІЗ ЗНМ**

***Abstract.** This work explores the implementation of Maria Montessori's pedagogical principles in Ukrainian education. It examines the adoption and application of Montessori's methods by scholars and practitioners in the Ukrainian educational context. The study aims to assess the effectiveness and relevance of integrating Montessori's ideas into educational practices in Ukraine.*

***Key words:** Maria Montessori, pedagogy, implementation, Ukrainian education.*

Постановка проблеми полягає в необхідності визначення ефективності застосування монтессорівських сенсорних вправ у розвитку мовлення у дітей дошкільного віку з затримкою мовленнєвого розвитку.

Актуальність теми використання монтессорівських сенсорних вправ для розвитку та корекції мовлення у дітей дошкільного віку з затримкою

мовленнєвого розвитку очевидна у сучасному світі. Зараз спостерігається зростання числа дітей, які мають проблеми з мовленням або затримку у мовленнєвому розвитку. Виправлення цих проблем на ранніх стадіях життя дитини вкрай важливе для її подальшого успішного соціального та навчального розвитку. У цьому контексті використання ефективних методик, таких як монтезорівські сенсорні вправи, набуває особливого значення, оскільки вони сприяють індивідуальному підходу до кожної дитини та створюють оптимальні умови для активного включення їх у процес розвитку мовлення.

Зокрема, у сучасному суспільстві набуває актуальності підвищення рівня інклюзивності та доступності освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх особливостей. Застосування монтезорівських методик у розвитку мовлення дітей з різними вимогами та потребами стає важливим етапом на шляху до створення безбар'єрного середовища для навчання та розвитку. Врахування індивідуальних особливостей дитини та використання ефективних підходів до розвитку мовлення є ключовими аспектами у підготовці майбутніх поколінь до успішної соціалізації та власного професійного розвитку.

Аналіз останніх досліджень. В Україні ідеї педагогіки М. Монтезорі впроваджуються як науковцями, так і практикуючими педагогами, серед яких можна виділити В. Бондара, І. Дичківську, Т. Поніманську, О. Надворну, О. Немирову, Т. Михальчук, Н. Прибильську, М. Чепіля, С. Якименка та інших.

Метою дослідження є вивчення ефективності використання монтезорівських сенсорних вправ у розвитку та корекції мовлення у дітей дошкільного віку з затримкою мовленнєвого розвитку.

Результати досліджень. Італійська педагог і лікар Марія Монтезорі розробила свою систему освіти для дітей на початку ХХ століття. Її методи швидко здобули популярність у всьому світі, і педагоги у різних країнах почали відкривати Монтезорі-садки, а батьки створювати домашні ігрові зони, використовуючи її поради. Нині в окремих дошкільних закладах України та інших країн, принципи Монтезорівської педагогіки влітаються у виховні традиції та освітні програми [1].

Одним з головних принципів навчання Марії Монтессорі була фраза: «Допоможи мені зробити це самостійно» [2]. Вона вважала, що кожна дитина має вроджену потребу у знаннях, і завданням батьків і педагогів є створення сприятливого середовища для розвитку, навчання дитини використовувати різноманітні предмети та давати можливість самостійно вибирати, що, як і скільки грати.

У своїй системі навчання Марія Монтессорі надавала значну увагу розвитку сенсорних навичок у дошкільників. Це вважалось фундаментом для подальшого розумового розвитку, включаючи пам'ять, мислення та уяву дитини. Найкращий період для засвоєння сенсорного досвіду (сензитивний період) від народження до 5,5 років, коли дитина найбільш активно сприймає світ через звуки, запахи, кольори, форми та дотик. Багато ігор і практик, які використовуються в Монтессорі-садках, можна успішно застосовувати і вдома [1].

Монтессорі рекомендує пошановувати спосіб, яким малюк освоює сенсорний досвід, враховувати його індивідуальну чутливість до сприйняття, дозволяти достатньо часу для досліджень, не тиснучи на дитину, та створювати умови для вибору навчальних методів за її інтересами. В методиці організації діяльності педагог не виявляє домінування над процесом пізнання дитини, але пропонує конкретну схему або алгоритм дій з певним предметом (наприклад, «номенклатурний урок») [3, с. 86].

У своїй педагогіці Марія Монтессорі впровадила концепцію «сензитивних періодів» [4, с. 15], які є найбільш сприятливими для засвоєння інформації та активними у розвитку мислення. Наприклад, період мовленнєвого розвитку від 2,5 до 6 років передбачає створення умов для навчання читанню через письмо, сприяючи розвитку зв'язного мовлення з використанням спеціального навчального матеріалу. Сензитивні періоди є універсальними та проходять кілька фаз активності у процесі розвитку всіх дошкільнят, незалежно від їх раси, національності, соціального статусу, географічного положення або культурних відмінностей.

Висновки. З аналізу наданої інформації можна зробити висновок, що використання монтезорівських сенсорних вправ є важливим і ефективним засобом для розвитку та корекції мовлення у дітей дошкільного віку із затримкою мовленнєвого розвитку (ЗНМ).

Монтезорівський підхід акцентує увагу на індивідуальних потребах кожної дитини та створює стимулююче середовище для їх розвитку. Використання сенсорних матеріалів, які розроблені з урахуванням особливостей сприйняття та розвитку дітей, дозволяє залучити їх до навчання та розвивати мовлення через занурення в стимулюючі сенсорні досвіди.

Крім того, участь батьків та вихователів у спільних заняттях з дітьми за методикою Монтезорі створює можливість для індивідуальної підтримки та корекції мовленнєвих навичок, а також для сприяння загальному розвитку дитини через взаємодію та спільну діяльність.

Отже, використання монтезорівських сенсорних вправ може бути корисним і ефективним інструментом для розвитку та корекції мовлення у дітей дошкільного віку із затримкою мовленнєвого розвитку.

Список джерел

1. Дідух К. В. Використання монтезорівських сенсорних вправ для розвитку і корекції мовлення у дітей дошкільного віку. *Актуальні проблеми сучасної психологічної науки: виклики сучасності: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської студентської інтернет-конференції.* 2022.

2. Борисова З. Спадщину Марії Монтезорі сучасним дошкільним закладам. *Дошкільне виховання.* 1996. № 10. С. 14-16.

3. Чепіль М., Дудник Н. Педагогіка Марії Монтезорі: навч. посіб. Київ: Видавничий дім Слово, 2017. 248 с.

4. Д'Есклеб С., Д'Есклеб Н. «Монтезорі. 150 занять із малюком удома». 0–4 роки. пер. із фр. М. Абрамової; 3-тє вид. Київ: Форс Україна, 2022. 192 с.

Москальова О. М., здобувач вищої освіти

Стельмах Н.В., к.п.н., доцент кафедри спеціальної освіти

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ЛОГОПЕДИЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗПР У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

The article analyzes the speech therapy support of children with psychophysical developmental delay in a mixed format. Communication during remedial and developmental classes as a factor in the development of a child with special educational needs. Realization of equal conditions during the receipt of educational services by children with psychophysical development disorders: their socialization, development and formation of personality with a sense of self-worth.

Keywords: *inclusive education, motivating learning, individual approach, creative development of personality.*

Важливим стратегічним напрямком реформування освіти в Україні є забезпечення її відкритості. Реалізація його на практиці забезпечить рівні умови отримання освіти, що дуже важливо для дітей з порушеннями психофізичного розвитку. В системі інклюзивної освіти такі діти соціалізуються, розвиваються та формуються як особистості з почуттям власної гідності.

Нині спостерігається неблагополучна тенденція до збільшення кількості неуспішних школярів, які не справляються з навчальною програмою. Найчисельнішу групу ризику становлять школярі з затримкою психічного розвитку (ЗПР), що проявляється насамперед у сповільненні темпу психічного розвитку. Під час вступу до школи в дітей із ЗПР виявляється недостатність загального запасу знань, обмеженість уявлень про навколишній світ, несформованість розумових процесів, недостатня цілеспрямованість

інтелектуальної діяльності, швидке її перенасичення, переважання ігрових інтересів. У них відзначаються порушення усного та писемного мовлення [1].

Специфіку та необхідність навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами в Україні обґрунтовано в нормативно-правових документах, таких, як: Наказ МОН України «Про затвердження Плану заходів щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі», Наказ МОН України «Про внесення змін до Закону України «Про освіту», Закон України «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації освітнього процесу» у межах реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р.

Питанням розвитку дітей з ЗПР у науці приділяється багато уваги. Так, ряд досліджень присвячені етіології ЗПР, перебігу, пошуку засобів корекції (Л. Вавіна, Т. Вісковатова, Т. Власова, Т. Єгорова, Т. Ілляшенко, К. Лебединська, Т. Сак); проблемі вивчення пізнавальної діяльності дітей приділяли увагу відомі науковці: Г. Жаренкова, В. Кудрявцева, Н. Стадненко, І. Ульяновка, В. Тарасун та ін. Дослідженнями вчених В. Лубовського, С. Шевченко, Р. Трігер та ін. доведено можливість і необхідність ранньої діагностики дітей із ЗПР та створення для них спеціальних сприятливих умов навчання, виховання та адаптації.

Особливості супроводу дітей із ЗПР розкрито в роботах багатьох дослідників: О. Боряк, В. Войтко, О. Волинець, В. Галущенко, І. Дмитрієва, Т. Ілляшенко, Л. Карпішина, В. Кротенко, І. Лисенкова, І. Марченко, Ю. Рібцун, Л. Савчук, Т. Сак, А. Соколова та ін. У своїх наукових доробках вони вказують на труднощі у навчальній діяльності молодших школярів, наявність комплексу мовленнєвих порушень, поєднання різних порушень мовлення, які в дітей із ЗПР мають варіативний характер і зумовлені впливом цілої низки чинників: характеру етіології, клінічної картини ЗПР, психологічних особливостей, наявності неврологічної симптоматики та ін. [2].

На сучасному етапі актуальною є проблема змішаної форми навчання в освітній діяльності молодших школярів. Така форма взаємодії з дитиною та її батьками, звичайно, дещо змінює традиційний характер роботи вчителів-логопедів і має свої переваги та недоліки. Основним мінусом в дистанційній логопедичній роботі є віддаленість контакту, дистанція з дитиною (адже в роботі вчителя-логопеда важливий саме прямий і безпосередньо особистий, часто тактильний, контакт з дитиною, наприклад, при постановці звуків). Але, завдяки необхідності особливо інтенсивної співпраці з батьками дитини, яка найчастіше стає невід'ємною частиною кожного логопедичного заняття, ця проблема успішно вирішується. Необхідність логопедичного супроводу молодших школярів із ЗПР розширює напрямки і способи логопедичної корекції і вимагає від вчителя-логопеда додаткової уваги до своїх обов'язків [3].

У сучасних умовах комунікація вчителя-логопеда і логопата будується за умови застосування інформаційних ресурсів (Інтернет-сервіси), за допомогою яких можна створювати візуалізації, карти, ігри, тести, таймлайни, хмари слів, проекти: WordArt, LearningApps, WorldWall, Padlet, Lino, Canva, Blendspace. Така підготовка до занять дає змогу вчителю-логопеду враховувати індивідуальні особливості дітей з ЗПР під час добору методів, прийомів і засобів навчання. Під час корекційно-розвиткових занять учитель-логопед підтримує мотивацію учнів, стимулює їхній інтерес до навчання та спонукає до самостійності. Залучає дітей до активної участі в освітньому процесі [4].

Отже, в сучасних умовах актуалізувалася проблема логопедичного супроводу дітей молодшого шкільного віку із ЗПР у закладах загальної середньої освіти в умовах змішаної форми навчання. Цілий ряд вітчизняних науковців досліджували її різнобічно. Їх наукові доробки стали концептуальною основою нашого дослідження. Ураховуючи основні теоретичні положення, ми визначили шляхи удосконалення логопедичного супроводу, серед яких:

- діагностика стану логопедичного супроводу дітей (виявлення труднощів, суперечностей, порушень, переваг, недоліків тощо);

- організація інтенсивної співпраці з батьками дітей із ЗПР, що допомагає забезпечувати особистий контакт з дитиною;
- формування потреб учнів до самовдосконалення, трансформація їх у мотиви та глибока мотивація їх діяльності;
- організація суб'єкт-суб'єктної форми взаємодії логопеда зі школярами;
- активізація, підтримка та подальший розвиток пізнавального інтересу учнів як провідного мотиву навчання;
- застосування інформаційних ресурсів та технологій у процесі логопедичного супроводу дітей із ЗПР в умовах змішаного навчання.

Наше дослідження не вичерпує усіх питань даної проблеми. Потребують подальших досліджень психолого-педагогічні умови, засоби та форми логопедичного супроводу в умовах військового стану у нашій країні.

Список джерел

1. Рібцун Ю. В. Предметно-розвивальне середовище у молодшій логопедичній групі для дітей із ЗНМ : навч.-метод. посіб./Юлія Рібцун. К.: Освіта України, 2010. 50 с.
2. Рібцун Ю. В. Розробка науково-методичного забезпечення організації та змісту спеціальної освіти дітей середнього дошкільного віку із ФФНМ: реалії та перспективи / Ю. В. Рібцун // Педагогічне проектування як засіб становлення і розвитку ключових компетентностей суб'єктів освітнього простору : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 14–15 жовтня 2010 р. / за заг. ред. проф. К. Л. Крутиї, Є. М. Павлютенкова. Запоріжжя : ТО«ЛПІС» ЛТД, 2010. С. 199–206.
3. Рібцун Ю. В. Концептуальні підходи до організації ігор-занять в умовах логопедичної групи спеціального ДНЗ компенсуючого типу / Ю. В. Рібцун // Дефектологія. Особлива дитина: навч. та вихов. – 2011. – № 4. – С. 6–9.
4. Рібцун Ю. В. Корекційно-розвивальна програма як базис роботи вчителя-логопеда / Ю. В. Рібцун // Управління в освіті : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф., 14–16 квітня 2011 р., м. Львів / відп. ред. Л. Д. Казименко. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2011. С. 267–268.

Нікора А. Ю. здобувач вищої освіти

Науковий керівник: к.п.н., доцент Серeda І. В.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ІЗ ЗНМ ТВОРЧОГО РОЗПОВІДАННЯ

The article describes the main features of using computer technologies as a means of teaching creative storytelling to children with generalized language underdevelopment. The tasks realized by a teacher when introducing computer technologies into the educational process are substantiated.

Keywords: *computer technologies, creative storytelling, general underdevelopment of speech, means of training.*

Постановка проблеми. Активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес дітей з порушеннями мовлення дозволяє забезпечити відповідність освітніх стратегій вимогам часу, створити умови для всебічного гармонійного розвитку. Використання інноваційних технологій під час формування та розвитку мовлення сприяє підвищенню мотивації дітей до занять, активізації словникового запасу, але потребує врахування педагогами вікових та індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами, їх актуальних і потенційних можливостей. Це зумовлює підвищену увагу науковців до вивчення особливостей використання інформаційно-комунікативних технологій під час корекційно-розвиткових занять.

Аналіз останніх досліджень. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес дітей з порушеннями мовлення є актуальною темою для дослідження сучасними українськими науковцями, серед яких: А.Куренкова, С.Решетнік, З.Деркач, Д.Гулакова, Н.Савінова, Т.Мельніченко, В.Тищенко, Ю.Рібцун, С.Чупахіна, В.Стинська,

О.Чекан, О.Гаяш та інші. Науковці вивчають теоретико-методичні аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному та корекційно-розвитковому процесі, працюють над розробкою дидактичного інструментарію, формулюють рекомендації для педагогів та фахівців, що працюють з дитиною, яка має мовленнєві порушення. Попри наявність значної кількості наукових досліджень, присвячених темі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у корекційно-розвитковий процес, питання використання комп'ютерних технологій у процесі формування навички творчого розповідання у дітей із загальним недорозвитком мовлення предметом наукових досліджень не було, чим і визначається його актуальність.

Мета дослідження – здійснити теоретичний аналіз особливостей використання комп'ютерних технологій у процесі навчання дітей із загальним недорозвитком мовлення творчого розповідання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із важливих напрямків реформування сучасної системи спеціальної освіти є удосконалення традиційних методів корекційно-розвиткової роботи, активне впровадження комп'ютерних технологій у навчально-виховний процес дітей з порушеннями мовлення.

Комп'ютерні технології навчання – це спеціальні засоби навчання (психолого-педагогічні, програмно-технічні, методологічні), метою яких є активізація пізнавальної діяльності дітей у процесі навчання. Дані технології передбачають використання комп'ютера як засобу навчання [3].

Сучасний науковець О.Легкий зазначає, що корекційно-розвиткова сутність застосування комп'ютерних технологій у процесі навчання дітей з порушеннями мовлення полягає у реалізації індивідуального підходу, оптимальних темпів та способів засвоєння знань, надання можливості для самостійної продуктивної діяльності дитини [2].

Особливе значення використання комп'ютерних технологій має під час формування у дітей із загальним недорозвитком мовлення навички

розповідання. На думку О.Савчина, комп'ютерні технології дозволяють забезпечити доступність та цікавість навчального матеріалу, ввести ігровий елемент у процесі навчання дітей створювати розповіді усіх типів, закріплювати сформовані навички у стійкі уміння [3].

У процесі формування навички творчого розповідання у дітей із ЗНМ педагог бере на себе роль провідника. Він пропонує дітям різні електронні ігри та програми, а вони з інтересом виконують завдання, створюючи творчу розповідь. Вчитель-логопед стимулює у дітей бажання висловлювати думки своїми словами, що сприяє збагаченню словникового запасу, розвитку монологічного мовлення, уваги та уваги.

Використання комп'ютерних технологій дозволяє педагогу: зробити акцент на пошуковому і творчому методах у процесі засвоєння дітьми навички творчого розповідання, залучити дитину до активної діяльності; урізноманітнити навчальний процес; забезпечити емоційну включеність вихованця у процес навчання творчого розповідання; активізувати його пізнавальну діяльність розумові та мовленнєві здібності; забезпечити особистісно-орієнтований та диференційований підхід у навчанні дітей із загальним недорозвитком мовлення [1].

Як було зазначено раніше, педагог є провідником між комп'ютерними технологіями та дітьми з порушеннями мовлення. С.Чупахіна стверджує, що у процесі використання цифрових технологій у практиці вчителя-логопеда реалізуються певні завдання:

- ознайомлення дітей з загальним недорозвитком мовлення з комп'ютером, комп'ютерною програмою та правилами поведінки під час роботи з ним (дитина ознайомлюється із основними складовими комп'ютера та функціями, які вони виконують, вивчає назви складових);

- подолання психологічного бар'єру між дітьми з порушеннями мовлення та комп'ютером (вчитель-логопед має створити для дитини ситуацію успіху під час роботи з комп'ютером, забезпечити оптимальні умови для результативної діяльності учня на корекційно-розвитковому занятті);

- формування у дітей із загальним недорозвитком мовлення елементарних навичок роботи на комп'ютері із використанням маніпулятора «миша» під час виконання завдань (вчитель-логопед пропонує дитині тренувальні вправи, під час яких вона вчиться користуватись комп'ютером та маніпулятором; такі вправи сприяють розвитку дрібної та загальної моторики);
- формування у дітей із загальним недорозвитком мовлення різних компонентів мовлення (використання комп'ютерних ігор та завдань сприяє розвитку звуковимови, фонематичних процесів, складової структури слова, граматичних процесів, зв'язного мовлення, навичок розповідання та переказу);
- розвиток навичок навчальної діяльності (формування у дитини з мовленнєвими порушеннями вміння самостійно вирішувати поставлені завдання задля досягнення визначеної мети);
- розвиток мотиваційної сфери (формування у дітей із загальним недорозвитком мовлення відповідного рівня пізнавальної мотивації та мовленнєвої активності);
- розвиток емоційно-вольової сфери (формування у дитини відповідних якостей: відповідальності, самостійності, уважності, посидючості);
- розвиток творчих здібностей (забезпечення умов для реалізації дитиною творчого потенціалу, самореалізації) [5].

Таким чином, використання комп'ютерних технологій у процесі формування навички творчого розповідання у дітей із загальним недорозвитком мовлення відбувається із врахуванням індивідуальних та вікових особливостей дитини, її потреб, інтересів та потенційних можливостей. Робота здійснюється за принципом триєдиної взаємодії: вчитель-логопед – комп'ютер – дитини із загальним недорозвитком мовлення. Педагог у даному випадку є провідником, а комп'ютерні технології – допоміжним засобом корекційно-розвиткової роботи.

Висновки. Комп'ютерні технології є ефективним засобом навчання дитини із загальним недорозвитком мовлення творчого розповідання. Дані технології дозволяють: комплексно впливати на усі сфери розвитку учня;

активізувати його психічні процеси; підвищувати рівень навчальної мотивації; розвивати важливі особистісні якості (самостійність, відповідальність, уважність, самовпевненість), забезпечувати реалізацію індивідуального та особистісно-орієнтованого підходів до навчання, виховання та розвитку дитини з порушеннями мовлення.

Список джерел

1. Калмикова Л. О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психологічний та лінгвістичний аспекти. Київ: *НМЦВО*, 2003. 300 с.
2. Легкий О. Організаційно-педагогічні умови використання комп'ютера в спеціальній школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2001. 20 с.
3. Міронець Л.П. Комп'ютерні технології як складові нових інформаційних технологій. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. №1 (11). 2011. С. 299-306.
4. Савчин О. Формування у дітей старшого дошкільного віку умінь будувати розповіді різного типу. *THE PEDAGOGICAL PROCESS: THEORY AND PRACTICE (SERIES: PEDAGOGY)*. № 4 (63). 2018. С.111-119.
5. Чупахіна С. В., Стинська В.В. Цифрові технології в корекційно-розвитковій роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: готовність учителів-логопедів. *Педагогіка XXI століття: сучасний стан та тенденції розвитку*. С. 916-951.

Радул О. В., здобувач вищої освіти рівня магістр
Миколаївський національний університету імені В. О. Сухомлинського

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

У роботі розглянуто теоретичні основи розвитку зв'язного мовлення у дітей із затримкою психічного розвитку, узагальнено педагогічні підходи до використання інтерактивних технологій в освіті, обґрунтовано ефективність використання інтерактивних технологій в корекційно-розвитковому процесі з дітьми із затримкою психічного розвитку.

Постановка проблеми. Загальні тенденції глобалізаційних змін призвели до розвитку світового інформаційного простору, здатного забезпечити ефективну інформаційну взаємодію між людьми в єдиному мультикультурному середовищі та відкрити доступ до інформаційних ресурсів для задоволення їх соціальних та особистісних потреб в інформаційних продуктах і послугах. Поточні соціокультурні та технологічні зміни у суспільстві визначають потребу у реформуванні освітньої системи, її переорієнтацію на нову інноваційну парадигму освіти, впровадження цифрових технологій, створення відкритих освітніх ресурсів та цифрових платформ для підтримки інтерактивного та індивідуалізованого навчання, а також підвищення інформаційної грамотності учасників освітнього процесу. Сучасні виклики, що постали перед Україною, пандемія Covid-19 та повномасштабне військове вторгнення, актуалізували потребу у технологічному розвитку системи освіти, впровадженні інноваційних підходів, зокрема з використанням дистанційної та змішаної форми навчання для реалізації безперервного, доступного та безпечного освітнього процесу.

Одним із ключових компонентів загального психічного розвитку особистості виступає мовлення. Воно є фундаментальною базою процесів

мислення та забезпечує адаптацію людини в суспільстві, завдяки своїй комунікативній функції. Тому, при наявності порушень мовлення спостерігається обмеження комунікативних можливостей дитини, уповільнення розвитку її особистісних якостей, що призводить до ускладнення процесів соціальної адаптації та підвищення ризику виникнення психосоціальних проблем у майбутньому.

Концептуально-змістові засади навчання дітей із ЗПР окреслено в Державному стандарті спеціальної освіти, де визначено основні освітні компетенції, серед яких мовна компетентність визнана основоположною (Л. Кашуба, 2009) [3, с.1]. Враховуючи прямий вплив розвитку мовлення на успішність когнітивного та емоційного розвитку, а також сучасні тенденції до інноваційного насичення змісту освіти, постає потреба у дослідженні проблеми формування зв'язного мовлення у дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку засобами інтерактивних технологій.

Мета роботи. Здійснити аналіз актуальних підходів до проблеми впровадження інтерактивних технологій в освітній процес, систематизувати наукові дані та представити їх узагальнене значення у процесі формування зв'язного мовлення у дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Матеріали та методи. Швидкий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій в сучасному світі впливає на всі сфери життя суспільства. Правовою основою, яка регулює процеси технологізації, інформатизації та комп'ютеризації в країні, виступає низка нормативно-законодавчих документів, зокрема: Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013), Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (2022), закони України «Про електронні документи та електронний документообіг» (ост. ред. від 01.08.22), «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування інтегрованих інформаційних систем у сфері освіти» (2022) тощо.

Модернізація традиційної системи освіти передбачає інноваційний контекст вирішення педагогічних завдань, розвиток механізмів інноваційної освітньої діяльності та актуалізує значення творчості для розвитку особистості.

У зв'язку зі зростанням вимог до суспільного виховання, особливої значущості набуває проблема оптимізації системи навчання та розвитку дітей із затримкою психічного розвитку. Головна роль в освітньому процесі належить комунікативно-мовленнєвим вмінням, а саме: вмінням вести діалог, слухати і розуміти звернене мовлення, проявляти певний тип поведінки в залежності від ситуації спілкування, вмінь використовувати різні мовленнєві засоби тощо.

Для дітей із ЗПР характерним є недорозвиток емоційного інтелекту, бідний запас знань та уявлень, знижена пізнавальна діяльність, недостатня сформованість граматичного складу мови, обмеженість лексичних засобів, труднощі у складанні речень, порушення порядку слів, ігнорування складних прийменників тощо. Це, в свою чергу, значно ускладнює процес подальшого опанування навчальних знань і зумовлює потребу у впровадженні додаткових технологій навчання.

Одним із ефективних способів підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу дітьми молодшого шкільного віку, на думку Л. Стахової, є впровадження на заняттях інтерактивних технологій. Вчена наголошує, що навчання з використанням інтерактивних технологій, за «Пірамідою навчання», приносить найбільш високі результати, які становлять до 90,0% [5, с.61].

В психолого-педагогічній літературі представлено різноаспектні погляди науковців на визначення сутності поняття «інтерактивні технології»: 1) спеціальна форма організації пізнавальної та комунікативної діяльності, при якій всі учасники охоплені спілкуванням (В. Галущенко, 2017) [1, с.84]; 2) спільне навчання, створення сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу дітей (Л. Стахова, 2016) [5, с.62].

Ми визначаємо інтерактивні технології як специфічну форму навчання, що спирається на сучасні технологічні засоби та передбачає створення активно-розвивального навчального простору. Характерними особливостями

інтерактивних технологій виступають: активна міжособистісна взаємодія, оптимальна активізація дітей та їх розумової діяльності, рівноправність у вирішенні завдань та спілкуванні, творчий підхід, адекватність оцінки власних дій та дій інших.

Інтерактивне навчання молодших школярів представляє собою специфічну форму організації навчальної діяльності, яка спрямовується на забезпечення максимально комфортних умов міжособистісної взаємодії в колективі, в якій кожен має змогу досягти високої продуктивності в процесі інтелектуальної роботи та у створеній ситуації успіху.

Впровадження інтерактивних технологій у процес формування зв'язного мовлення з дітьми із затримкою психічного розвитку вирішує три ключових завдання: навчально-пізнавальне, комунікаційно-розвиваюче та соціально-орієнтаційне.

Навчально-пізнавальне завдання передбачає активізацію пізнавальних процесів у дітей, покращення розуміння та засвоєння ними мовленнєвих структур. На цьому етапі можуть бути використані інтерактивні вправи, які сприятимуть засвоєнню граматичних правил, розширенню лексичного запасу та розвитку навичок розуміння змісту висловлювання. Застосування графічних органайзерів, інтерактивних таблиць і малюнків полегшить процес засвоєння слів, граматичних правил і зв'язних текстів. Наприклад, інтерактивні вправи, які передбачають побудову речень з використанням доступних слів або вибір правильного слова для контексту.

Комунікаційно-розвиваюче завдання передбачає розвиток комунікативних здібностей, емоційно-інтелектуального пізнання, емоційного інтелекту тощо. Інтерактивні технології створюють сприятливий контекст для вільної комунікації, взаємодії, прояву емоцій, висловленню власних думок. Наприклад, використання віртуальних інтерактивних ігор, комплексів, програм, групові діалоги та рольові ігри можуть бути корисними для розвитку навичок спілкування та вміння виражати себе в колективі.

Соціально-орієнтаційне завдання передбачає підготовку дітей до комунікації та взаємодії в суспільстві. Використання інтерактивних технологій на даному етапі сприяє розвитку соціальних навичок, норм поведінки та спілкування. Наприклад, рольові ігри, в яких діти відтворюють соціальні ситуації та вчаться адекватно на них реагувати, збагачують їх практичний досвід.

Успішність реалізації поставлених завдань залежить від правильного вибору методів, прийомів та форм роботи, в тому числі й інтерактивних.

Інтерактивний метод в психолого-педагогічній літературі пояснюється як «взаємодія через бесіду, діалог» (М. Пантук, 2015) [4, с.306]. Вони є найбільш цікавими та ефективними методами, під час провадження яких учень відчуває себе активним учасником подій, що мотивує його до навчання та спонукає до подальшого саморозвитку.

Узагальнюючи загальний аспект інтерактивних методів, О. Грищенко (2013), розподіляє їх на дві великі групи: групові (взаємодія в малих групах, від 2 до 6 осіб) та фронтальні (спільна робота всієї групи) [2, с.30].

Ми зазначаємо, що групові інтерактивні методи сприяють створенню позитивної атмосфери для обміну думками та ідеями в невеликих групах, де кожен учень має можливість висловити свою думку та бути почутим. В свою чергу фронтальні інтерактивні методи сприяють розвитку колективних навичок, спільної відповідальності та співпраці.

До інтерактивних методів розвитку мовлення та мислення В. Галущенко (2017) відносить: мікрофон, дебати, удвох, ланцюжок, снігову кулю, синтез думок, коло ідей, загальний проект, «дерево рішень», асоціативну квітку тощо [1, с.84]. Ми зауважуємо, що дані методи дозволяють активізувати розуміння дітей, сприяють ефективному засвоєнню матеріалу, забезпечують зв'язок з практичною діяльністю та розвивають творчий підхід, оригінальність думок в процесі спільного розв'язання завдань тощо.

Розмаїття інтерактивних методів дозволяє розширити можливості корекційно-розвиткового процесу, сприяє покращенню його якісних

характеристик та дозволяє зробити даний процес більш цікавим та захоплюючим для дітей, що стимулює їхню мотиваційну готовність та пізнавальну активність.

Результати та обговорення. У процесі впровадження інтерактивних технологій в роботу з дітьми молодшого шкільного віку можуть виникати певні труднощі, узагальнимо їх за блоками:

– особистісні труднощі, до яких відноситься недостатня поінформованість педагогічних працівників щодо ефективності впровадження інтерактивних технологій; неготовність та низький рівень мотивації педагогів до використання інтерактивних методів; низький рівень досвіду роботи із застосування даних прийомів; невміння швидко переключатися, пристосовуватися до нових умов і вимог.

– технічні труднощі, які передбачають низький рівень забезпечення технічними засобами; низький рівень володіння цифровими технологіями навчання; платні сервіси інтерактивних ігор.

– процесуальні труднощі, передбачають розбалансованість у використанні технічних засобів; емоційне та сенсорне перенавантаження дітей; розгалуженість інформації; підвищений рівень відволікання.

Для попередження та подолання вищезазначених труднощів в процесі впровадження інтерактивних технологій доцільно підвищувати рівень обізнаності фахівців з можливостями та ефективністю даних технологій, стимулювати педагогічних працівників до розвитку інформаційно-цифрової компетентності, забезпечити технічну підтримку, здійснювати моніторинг за ефективністю використання елементів інтерактивних технологій, забезпечити баланс між інтерактивними та іншими методами навчання.

Висновки. Інтерактивні технології у процесі формування зв'язного мовлення у дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку сприяють оптимізації корекційно-розвиткового процесу, підвищують ефективність мовленнєвої взаємодії та створюють умови для мовленнєвої творчості, розвитку комунікативних навичок. Перспективу подальших

досліджень вбачаємо у розробці шляхів ефективного впровадження інтерактивних технологій в корекційно-розвитковий процес.

Список джерел

1. Галущенко В. І. Застосування інтерактивних технологій у корекційно-виховній роботі з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовлення. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки, 2017. № 3. С. 83-88.

2. Грищенко О. А. Педагогічні технології та інновації як показник педагогічної майстерності. Професійно-творча самореалізація майбутнього педагога в інноваційній освіті: монографія. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. С.27-45.

3. Кашуба Л. В. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів із затримкою психічного розвитку засобами образотворчого мистецтва: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2009. 20 с.

4. Пантюк М. Інтерактивне навчання молодших школярів у контексті інтеграції науки і практики. Актуальні питання гуманітарних наук, 2015. Вип. 12. С. 304-310.

5. Стахова Л. Л. Інтерактивні технології як спосіб ефективного засвоєння навчального матеріалу. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали V Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції. Суми: ФОП Цьома С. П., 2016. С. 61-64.

Рафаель-Карачевська М., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: к. психол. н., доцент Карсканова С. В.

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ В СОЦІАЛЬНІЙ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З РІЗНИМИ ВИДАМИ ОСОБЛИВИХ ПОТРЕБ

***Анотація.** На основі аналізу та узагальнення наукових і документальних джерел висвітлено Роль комунікації в соціальній адаптації дітей з різними видами особливих потреб.*

***Ключові слова.** Комунікація, соціальна адаптація, діти з особливими потребами, спеціальна освіта, психологія.*

***Annotation.** Based on the analysis and generalization of scientific and documentary sources, the role of communication in the social adaptation of children with various types of special needs is highlighted.*

***Key words.** Communication, social adaptation, children with special needs, special education, psychology.*

Постановка проблеми. У зв'язку з різноманітністю потреб та індивідуальних особливостей дітей з різними видами особливих потреб, наукове дослідження ролі комунікації в контексті їх соціальної адаптації має велике значення. Недостатня увага до цієї проблеми може призвести до обмеження можливостей належної соціалізації та погіршення якості життя цієї категорії дітей. Отже, аналіз впливу ефективної комунікації на процес їхньої адаптації до соціального середовища та ідентифікація факторів, що сприяють або перешкоджають цьому процесу, є актуальним завданням наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Становлення та розвиток комунікації вивчали у різних галузях науки, таких як соціологія, психологія, дефектологія, лінгвістика та інші. Цей процес почався з самого моменту появи людини як

соціальної істоти і продовжується до сьогодні. За останні роки, багато вчених досліджували комунікацію у дітей з різними видами порушень. Антоненко Є. В. розглядав важливість використання засобів альтернативної та додаткової комунікації для роботи з дітьми, які мають інтелектуальні порушення. Ці засоби часто виступають не лише важливим, але і єдиним способом для спілкування цих дітей з оточуючим світом. Автор відзначає, що такий вид спілкування є складним не лише з технічних причин, але й через емоційні та соціальні аспекти. Вони підкреслюють, що ефективна комунікація через аугментативні засоби має враховувати не лише практичний аспект, а й важливість побудови взаємин [2]. У свою чергу Мартиненко І. В., концентрується на сучасних методах діагностики комунікативної діяльності дітей з порушеннями мовлення первинного генезу. Первинні мовленнєві порушення призводять до комунікативних труднощів у цих дітей, і до цього часу вербальні методи є провідними у їх діагностиці. Однак останнім часом дослідники звертають увагу на невербальні засоби спілкування, такі як експресивно-мімічні та предметно-дієві [4]. Калашник С. В. розглядав поняття розладів аутичного спектру, види поведінкових порушень, також, було представлено методики корекції поведінкових порушень як засобу соціально-середовищної реабілітації дітей з РАС [3].

Мета статті є розкриття та уявлення ролі комунікації в процесі соціальної адаптації дітей з різними видами особливих потреб. Відповідно до цієї мети, дослідження спрямоване на аналіз успішної адаптації дітей з різними видами особливих потреб у соціальному середовищі. Також метою є надання рекомендацій, які сприяють ефективній комунікації цих дітей.

Виклад основного матеріалу. Соціальна адаптація дітей з різними видами особливих потреб є складним та важливим процесом, який потребує уваги та підтримки з боку оточуючого середовища. Особливою роль у цьому процесі відводиться саме комунікації. Вона стає не лише інструментом спілкування, а й ключовим елементом формування взаємодії, як зазначав Виготський Л. С., що спілкування відіграє ключову роль у розвитку когнітивних

процесів, включаючи мовлення, мислення, пам'ять, саморегуляцію, планування та усвідомлення. Виготський Л. С. стверджував, що діти навчаються через взаємодію з іншими людьми, особливо з дорослими та більш досвідченими дітьми. Комунікація є невід'ємною частиною людського життя, але для дітей з особливими потребами вона має особливе значення. Діти з різними видами особливих потреб можуть зустрічати складнощі у встановленні контактів з оточуючими, розумінні та вираженні емоцій, а також у сприйнятті соціальних ситуацій. Комунікація відіграє ключову роль у подоланні цих труднощів та сприяє успішній соціальній адаптації. Перш за все, ефективна комунікація дозволяє створити сприятливе середовище для взаємодії дитини з особливими потребами з іншими людьми. Це може бути особливо важливо у школі, дошкільних закладах або інших громадських місцях, де дитина зустрічається з однолітками та дорослими. Здатність встановлювати контакти, виражати свої думки та розуміти інших є ключовими навичками, які полегшують інтеграцію в соціум. Вони можуть відчувати стрес або незручності у нових соціальних ситуаціях, і вміння спілкуватися з іншими людьми допомагає їм звикнути до нового оточення, засвоїти нові знання та навички.

Комунікація відіграє ключову роль у житті дітей з різними особливими потребами. На думку Калашник С. В., для дитини з аутизмом, яка має обмеження у висловлюванні своїх потреб, комунікація може бути найефективнішим способом вираження своїх почуттів, бажань і інтересів. Через сприйняття та реагування на спільні інтеракції з оточуючими, дитина з аутизмом може навчатися соціальним навичкам, відчувати підтримку та відчувати себе включеною у спільноту [3]. Дитина з порушеннями слуху, яка може мати обмежений або відсутній слуховий контакт, комунікація є основним засобом зв'язку з оточуючим світом, але робить вона за допомогою технологій допоміжного слуху або, як зазначає Адамюк Н. Б., це використання жестів, міміки, мовлення на знаковій мові, що допомагає дитині взаємодіяти з іншими людьми, розуміти та виражати свої думки, потреби та емоції. Це відкриває для неї можливість для активної участі у спільноті та соціальній адаптації [1].

Школьник М. Б. і Михальчук В. М., акцентували увагу, що у дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, комунікація відіграє значущу роль у житті, яка може мати обмеження у опорно-рухових можливостях [5]. Використання спеціальних комунікаційних пристроїв, жестів або невербальних засобів спілкування може полегшити спілкування та розуміння між дитиною та оточуючими, що в свою чергу сприяє її соціальній адаптації та інтеграції у суспільство. У науковій статі Антоненко Є. В., розглядав комунікацію дуже важливим аспектом для розвитку і соціальній адаптації дітей з інтелектуальними порушеннями, оскільки вони можуть мати обмеження у розумінні та вираженні своїх думок та почуттів. Через ефективну комунікацію, такі діти можуть встановлювати зв'язок зі світом навколо них та відчувати себе зрозумілими та прийнятими в суспільстві [2]. Використання простої мови, візуальних підказок, піктограм та інших спеціалізованих комунікаційних засобів може полегшити спілкування та розуміння для цих дітей, що допомагає їм взаємодіяти з іншими та розвивати соціальні навички.

Висновки. Підбиваючи підсумки, варто зазначити, що дослідження ролі комунікації в соціальній адаптації дітей з різними видами особливих потреб підтверджує важливість ефективної взаємодії для їхнього успішного інтегрування в суспільство. Комунікація не лише є інструментом спілкування, але й важливим елементом формування взаємодії та соціальних навичок. Вона сприяє розвитку когнітивних процесів та навичок спілкування, викликає інтерес до навчання та допомагає подолати труднощі, що виникають в соціальних ситуаціях. Ефективна комунікація відкриває двері до взаєморозуміння та підтримки, створюючи сприятливе середовище для соціальної адаптації дітей з особливими потребами. Такий підхід не лише сприяє їхньому індивідуальному розвитку, але і сприяє формуванню більш інклюзивного та рівноправного суспільства.

Список джерел

1. Адамюк Н. Б. Специфіка забезпечення комунікативних потреб глухих в освітньому процесі. Trends in science and practice of today 28, 2021, с. 271.
2. Антоненко Є. В. Огляд сучасних методів альтернативної та додаткової комунікації в роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями. (2023).
3. Калашник, С. В. Огляд методик корекції поведінкових порушень у дітей з РАС. (2020).
4. Мартиненко І. В. Психолого-педагогічні підходи до діагностики комунікативної діяльності дітей з системними порушеннями мовлення // Логопедія : наук.-метод. журнал. Київ. 2015. № 5. с. 38-45.
5. Школьник, М. Б., В. М. Михальчук. Оцінка ефективності методів реабілітаційної допомоги дітям з інвалідністю при порушеннях опорно-рухового апарату. Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник української медичної стоматологічної академії 22.2 (78) (2022). с. 127-133.

Сокурєнко В. В. здобувач вищої освіти,

Тригуб Д. О. здобувач вищої освіти

Науковий керівник: к.пед.н. Білюк О. Г.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ВІДБИТОК ВІЙНИ НА РОЗВИТОК ДІТЕЙ

***Анотація:** У роботі деталізуються фактори впливу війни на розвиток дітей, визначаються структурні елементи особистості для попередження подальших руйнівних порушень у розвитку та пропонуються рекомендації і поради для батьків та рідних, які хочуть вберегти свою дитину.*

***Ключові слова:** фактори впливу, дитина, розвиток, час війни, вік дитини, місцезнаходження, сім'я.*

Життя будь-якої людини це безмежна кількість факторів впливу (середовище, соціум, генетика тощо) на саму людину та її розвиток. Величезною проблемою двадцять першого століття досі є фактор впливу – війна, що забирає радість, спокій, безпеку та нищить усе живе і саме середовище, що впливає на людину із силою атомної бомби. Важко прийняти стан воєнних дій дорослій людині, а якщо говорити про дітей, то тут зрозуміло що цей момент життя закарбується у їх пам'яті на завжди та залишить великий відбиток на їх психічному та особистісному розвитку. Це зачепить усі сфери життя дитини: від розвитку емоційно-вольової сфери до розвитку мовлення. Адже, діти не лише гинуть під час війни, вони «гинуть» і після неї: та вже не фізично, а морально. Вплив війни на дітей має глибоку дію, яка потребує детального вивчення, задля хоча б мінімального попередження подальших руйнівних порушень у дітей.

Аналіз досліджень в межах теми показав, що даною проблемою вивчення особливостей розвитку дітей в умовах війни займалися такі вчені: П. Джоші, Д. Донель, Ш. Тібон, Л. Ротшильд, Л. Аппель, Р. Зелігман, Ч. Фернандо, М. Феррарі, П. Вентевогель, М. Джорданс, М. Еггерман, К. Пантер-Брік та багато інших.

Зіткнувшись із війною будь-яка дитина, чи то дитина яка росла під час війни, чи то яка народилася за таких умов, несе у своє майбутнє життя серйозні наслідки. Зрозуміло, що в залежності від різних умов, що складаються навколо дитячої психіки (віку дитини, місця проживання, віддаленості бойових дій, особливостей сімейних стосунків тощо) вплив війни на дитину буде різнитися.

Наприклад, вік: чим дитина менша, тим менш помітним буде для неї цей негативний вплив; місця проживання та віддаленість бойових дій: адже, коли дитина живе в постійних обстрілах, які несуть у життя лише страх та розруху, то дитяча психіка також зазнає великих «обстрілів», які лише негативно впливатимуть на її нервову систему в майбутньому; відсутність життєвого досвіду: нездатність до самоорганізації та саморегуляції.

Потужним фактором впливу на розвиток особи є сім'я та її ставлення до ситуацій навколо. Тому що, сімейні стосунки впливають на дитину прямо пропорційно в звичних життєвих ситуаціях, а якщо говорити про надзвичайну ситуацію, яка вже є, то тут цей вплив на дитячу психіку буде у багато разів сильнішим та міцнішим. Все залежить від того як батьки будуть ставитися до дитини під час війни, чи будуть говорити про це, пояснювати, підбадьорювати і просто любити – це все важливо.

Тож можна визначити основні фактори впливу на дитину та її розвиток під час війни: вік дитини, місцезнаходження, сім'я. Все залежить від конкретних життєвих ситуацій, які оточують дитину. У випадку з дітьми неможливо знайти певну закономірність, тому що дитина – це ще не сформована людина – соціальні фактори та особистісні фактори – ставлення особистості (включаючи самооцінку), духовність особистості, емоції та почуття, пізнавальна сфера, поведінкова (активна) сфера, комунікативна сфера, самореалізація, надія, розумова сила (суб'єктивність), самопізнання та саморозвиток, готовність до змін тощо.

Сучасні психологічні та психіатричні дослідження (П. Джоші, Д. Донель, А. Векслер, В. Машель та інші) показують, що пережита війна має довготривалі наслідки на психіці дітей та підлітків. Вони доводять, що найчастіше діти стикаються із травматичними подіями двох типів: несподівані травматичні події – те що сталося швидко та несподівано для дитячої психіки, наприклад початок війни (перші вибухи, негайна втеча з домівки тощо); довготривалі травматичні події – те що стається з дитиною протягом декількох місяців (затяжна війна: коли дитину не змогли віддалити від негативного впливу і вона вже звикає до бомбардувань, життя у бомбосховищі, підвалі тощо) [1].

Та обидва типи цих подій зумовлюють виникнення у психіці дитини непродуктивних стратегій подолання труднощів, з якими вона зіткнулася. І відповідно, у результаті цих стратегій якими скористалися, діти часто страждають від різних проблем: найчастіше це тривожний розлад,

посттравматичний розлад, депресія, дисоціативні розлади (небажання говорити, добровільна соціальна ізоляція, кататонічний синдром, деперсоналізація, дереалізація) та поведінкові розлади (загалом агресія, схильність до насилля, злочинна поведінка, асоціальна поведінка). Крім цього, ці діти більш схильні до зловживання алкоголем, наркотиками, тютюном тощо.

Також, вченими (С. Мурті, Р. Лакшмінараяна) було визначено таку закономірність появи психічних розладів, як тривалість. Вони довели, що чим довша війна, тим серйозніші симптоми. За даними їх досліджень, у дітей, які переживали бойові дії короткочасно пізніше або з'являються симптоми психічних травм, але у відносно малій кількості, або взагалі не з'являються. А діти, які протягом довгого часу перебували під вибухами та під психологічним тиском – симптоми психологічних порушень будуть на багато більшими та серйознішими [5].

За дослідженнями вченого Д. Петерса, наслідки війни також залежать від післявоєнних подій, які склалися з дитиною. Наприклад від того, чи була успішною відбудова країни після бойових дій, чи покращилася в країні соціально-економічна ситуація. Важливим не тільки для дорослих, а й для дітей є процес та результат притягнення до відповідальності осіб, які вчинили воєнні злочини (особливо по відношенню до людей та тварин), визнання сторонами відповідальності за завданні злочини тощо. Адже, тільки побачивши, що все по-трішки стає на свої місця дитина починає вірити у світле майбутнє та можливе відновлення після побаченого та почутого, хоча повне врегулювання психіки у норму майже не можливе [2].

Цікавим фактом є те, що вчені П. Джоші та Д. Донель визначають, що психічні розлади насправді є «нормальною реакцією на ненормальні події». Отож, короткочасний або довготривалий вплив війни на дитину несе у собі підвищений ризик розвитку багатьох і дуже часто тривалих форм фізичної, психологічної та соціальної дезадаптації [4].

Останні дослідження з даного питання (Д. Джонг, С. Ферденандо, М. Фераррі та інші) показують, що попри усі труднощі, негаразди, психічні травми, що постають перед розвитком особистості, діти мають величезний потенціал життєвої стійкості, що дозволяє їм вирости та стати повноцінними індивідами своєї країни. На цьому шляху допомагають захисні механізми, найважливішими серед яких є позитивні переконання на краще, здорові стосунки у сім'ї, дружба, кохання, любов до тварин, психологічна стійкість, що складається з соціальних та особистісних факторів – ставлення особистості (включаючи самооцінку), духовність особистості, емоції та почуття, пізнавальна сфера, поведінкова (активна) сфера, комунікативна сфера, самореалізація, надія, розумова сила (суб'єктивність), самопізнання та саморозвиток, готовність до змін тощо [1,6].

Отже, у будь-якому випадку війна накладає свій відбиток на дитину в майбутньому. Та не можна точно визначити вплив війни на дитину без відомостей про фактори впливу, які впливали під час воєнних дій і навіть знаючи ці фактори ми не можемо визначити наскільки вплинула війна, наприклад, на двох дітей однакового віку, адже усі діти різні у них по-різному підготовлена нервова система і тільки індивідуальний підхід до кожної дитини допоможе визначити її проблеми та шляхи їх вирішення. Та ми можемо спробувати їх попередити хоча б мінімально, та для цього пропонуємо декілька рекомендацій і порад для батьків та рідних, які хочуть вберегти свою дитину:

По-перше, говоріть з дитиною про війну. Спробуйте пояснити дитині ситуацію, яка склалася навколо, використовуйте ту інформацію, яка буде їй потрібна в залежності від віку. Адже, краще дитина почує це від вас, ніж десь там, де цю інформацію піднесуть не у тому форматі, що дитині буде зрозумілою та коректною, що може лише дезінформувати дитину, нашкодивши цим.

По-друге, розвивайте дитину. Фізичні, логічні ігри, дихальні вправи, навчання за планом, вивчення іноземної мови та багато чого іншого не тільки будуть розвивати вашу дитину, а й ще допоможуть їй впоратися з тими обставинами, що її оточують, відволіктися тощо.

По-третє, творіть разом. Малювання, читання та придумування казок, співи, написання віршів, пісень, ліплення тощо – все важливо робити разом, допомогти дитині відволіктися та помріяти. До того ж, це допоможе вам зблизитися, якщо війна розірвала вашу близькість.

По-четверте та найголовніше, бути поруч та любити свою дитину. Тільки справжня підтримка та любов допоможе дитині відчувати себе у безпеці, що є дуже важливим фактором боротьби з наслідками війни.

Список джерел

1. Д. Джонг. Травма, війна та насильство: суспільне психічне здоров'я в соціально-економічному контексті. Нью-Йорк, Бостон, Дордрехт, Лондон, Москва: Kluwer Academic Press, 2002.

2. К. Діпій, К. Петерс. Війна та діти: довідник. Санта-Барбара, Денвер, Оксфорд: Praeger Security International, 2010.

3. Л. Джонс. Тоді вони почали змінюватись: діти боснійської війни та дорослі, якими вони стають. Нью-Йорк: Bellevue Literary Press, 2013.

4. М. Фераррі, С. Ферденандо. Довідник зі стійкості дітей війни. Нью-Йорк, Гейдельберг, Дордрехт, Лондон: Springer, 2013.

5. С. Мурті, Р. Лакшмінараяна. Наслідки війни для психічного здоров'я: короткий огляд результатів дослідження. Світова психіатрія, 25-30 с., 2006.

6. Post-Traumatic Growth in the Context of Forming Volunteers' Positive Experience in the Information Environment IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security, VOL.22 No.6, June 2022 URL / http://paper.ijcsns.org/07_book/202206/20220670.pdf

Чередниченко Ю. П., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: к.п.н., доцент Кисличенко В. А.

Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського

ВАЖЛИВІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ДО НАВЧАННЯ ГРАМОТИ ДІТЕЙ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

The relevancy of the topic of preparing children with speech disorders for literacy training lies in the fact that speech competence is a key for successful social interaction and the educational process. In this article, we will look at key aspects in teaching children grammar, such as analysis and synthesis. Analysis and synthesis are interrelated and opposite methods of thinking that are widely used in the educational process. We will discuss the main areas of speech therapy work for preparing children with speech disorders for literacy training.

Ключові слова: *мовленнєві порушення, підготовка до навчання грамоти, мовленнєва компетенція, звуковий аналіз, синтез.*

Розуміння та вміння користуватися мовою відіграє критичну роль у розвитку дитини, її здатності навчатися та адаптуватися в суспільстві. Зростання вимог до якості початкової освіти на сучасному етапі розвитку суспільства підвищує важливість підготовки дітей до регулярного навчання у школі. Особливо гостро ця проблема постає для категорії дітей з порушеннями мовлення, у яких спостерігаються порушення всіх компонентів мовленнєвої системи, зокрема звукової аналітико-синтетичної активності процесів читання та письма. Актуальність теми підготовки дітей з порушеннями мовлення до навчання грамоти полягає в тому, що мовленнєва компетенція є ключовою для успішної соціальної взаємодії та навчального процесу.

Звуковий аналіз та синтез є ключовими аспектами в навчанні дітей грамоті. Ці навички лежать в основі фонологічної освіти, допомагаючи дітям розуміти, як слова розбиваються на окремі звуки та як ці звуки об'єднуються для

формування слів. Звуковий аналіз та синтез є ключовими аспектами в навчанні дітей грамоті. Вміння розбирати слова на звуки та об'єднувати звуки в слова підвищує фонологічну обізнаність – здатність розпізнавати та маніпулювати звуковими одиницями мови. Звуковий аналіз та синтез сприяють розвитку орфографічних навичок, оскільки діти вчаться розуміти відношення між звуками та буквами, що допомагає їм у правильному написанні слів.

Проблема набуває особливої актуальності для дітей з мовленнєвими порушеннями, у яких можливі недоліки у всіх аспектах мовленнєвого розвитку, включаючи здатність до звукового аналізу та синтезу. Аналіз та синтез є взаємопов'язаними та протилежними методами мислення, які знаходять широке застосування у навчальному процесі. Аналіз дозволяє розбити складні питання на прості компоненти, сприяючи кращому розумінню, тоді як синтез дає можливість не тільки зв'язати розрізнені початки предмета, що вивчається, і зрозуміти його загалом, а й досягнути зв'язок цього цілого з рештою предметів людського знання.

В. Тищенко деталізує, що аналітико-синтетична діяльність є ключовою для реалізації думки, ґрунтуючись на різноманітних інтелектуальних операціях, де аналіз і синтез є фундаментальними і взаємопов'язаними елементами, які ведуть до розуміння та узагальнення навчального матеріалу [6].

За словами В. Тарасун, оволодіння навичками аналізу та синтезу дозволяє дитині розбиратися у звуковому і словесному складі мови, сприяючи навчанню грамоті в школі при застосуванні звукового аналітико-синтетичного методу [5].

За І. Марченко, аналітико-синтетична діяльність включає ідентифікацію першого звука у слові як елементарної частини писемності, розуміння кількості звуків у слові, їх розташування та порядку. Цей процес аналогічний письму, яке передбачає конвертацію мовленнєвих звуків у писемні знаки [2].

Засвоєння грамоти – це процес, що враховує звуковий аналіз та синтез мовних елементів. Початкові стадії навчання читання та письму вимагають від дитини аналізу букв і їх перетворення на звуки, а також їх об'єднання у склади

та подальше утворення слів. На більш пізніх стадіях, цей процес розширюється на аналіз тексту, визначення його головної думки та передбачення змісту.

Тому навчанню грамоти дітей з порушеннями мовлення має передувати систематична логопедична робота, основні напрями якої такі:

- розвиток фонематичного сприйняття (впізнавання немовленнєвих звуків, звуків мовлення; розрізнення висоти сили, тембру, голосу на матеріалі звуків, слів і фраз; розрізнення слів, близьких за звучанням; диференціація фонем і складів; розвиток навичок елементарного звукового аналізу);

- робота над звуковимовою (усунення всіх недоліків вимови фонем: спотворення, заміни, відсутності звуку);

- розвиток навичок звукового аналізу та синтезу (виокремлення з речення слів, зі слів складів, зі складів звуків; розрізнення будь-яких звуків мовлення; виокремлення звуків зі складу слова; об'єднання звуків у склади, складів у слова; визначення послідовності звуків у слові та кількість складів).

Для реалізації цих напрямів використовуються сучасні традиційні методики з підготовки до навчання грамоти дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення, які вказують на першорядність вивчення звуко-буквеного складу слів (О. Новак) [4], перехід до звукового аналізу або синтезу звукового складу слова лише після досягнення дитиною певного (початкового) рівня фонематичного сприйняття, а також сформованості в неї вимови аналізованих та синтезованих звуків мовлення, які аналізуються та синтезуються (Л. Бартенева) [1], розвиток артикуляційних навичок, фонематичного сприйняття й аналізу власних кінестетичних відчуттів і, на підставі цього, формування аналізу та синтезу звукового складу мовлення (Є. Соботович) [4].

Діти з порушеннями мовлення можуть відчувати труднощі у спілкуванні з однолітками та дорослими, що негативно позначається на їхньому емоційному стані та соціальній адаптації. Підготовка до навчання грамоти допомагає їм краще розуміти та виражати свої думки, покращуючи тим самим комунікаційні навички. Навчання грамоти сприяє розвитку когнітивних навичок, таких як

пам'ять, увага, мислення та здатність до навчання. Для дітей з мовленнєвими порушеннями це особливо важливо, оскільки може компенсувати деякі з наявних труднощів.

Володіння грамотою є фундаментом для подальшого навчання. Діти, які мають тяжкі порушення мовлення, можуть зіштовхнутися з додатковими перешкодами під час навчання читання та письму. Своєчасна корекційна робота може помітно полегшити цей процес, забезпечуючи кращі академічні результати.

Отже, ключовими елементами у підготовці дітей з мовленнєвими порушеннями до навчання грамоти є формування розуміння таких понять, як слово, речення, склад, звук, а також здатність розділяти слова на склади та виділяти звуки у словах. Розвиток аналітико-синтетичної діяльності сприяє ефективному засвоєнню навичок читання та письма і покращить подальше навчання дітей у школі.

Список джерел

1. Бартенева Л. І. Підготовка дітей до оволодіння грамотним письмом. Дефектологія. 2002. № 2. С. 32.
2. Марченко І. С. Особливості логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення. Логопедія. 2013. № 3. С. 52–56.
3. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: програмно-методичний комплекс. К.: Кафедра, 2013. 284 с.
4. Соботович Є. Ф. Психолінгвістична структура мовленнєвої діяльності і механізми її формування: Науково-метод. посібник. Київ : ІЗМН, 1997. 44 с.
5. Тарасун В. В. Морфофункціональна готовність дітей з особливостями у розвитку до шкільного навчання (нейропсихологічний супровід): монографія. Київ : Вид. Нац. пед. ун. ім. М. П. Драгоманова, 2008. 299 с.
6. Тищенко В. В. Формування слухового контролю в мовленнєвій діяльності старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2015. № 29. С. 112–18.

Фомічова М. О., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: к.п.н., доцент Кисличенко В. А.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ З РАС У БІЛІНГВАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Little is known about how the brains of autistic children differ from those of other children. Why is language so hard for Autistic children? What is the real impact of bilingualism on the communicative and Executive Function skills of children with Autism? The interface between Bilingualism, Autism and Cognition.

Key words: *autism spectrum disorder, language deficits, bilingualism, communication skills.*

Систематичні дослідження дитячого білінгвізму почалися приблизно сто років тому з праць Дж.Роніат(1913) і фундаментальної роботи В.Ф.Леопольда, які узагальнили і збагатили попередні спостереження щодо розвитку раннього білінгвізму і білінгвального навчання. Перший великий потік публікацій психологів та лінгвістів із досліджень засвоєння мови дітьми – білінгвами відбувся протягом 1960-х років, який привніс професіоналізму і став повштовхом для подальшого розвитку у науці з 1980-х років зробивши свій внесок до становлення білінгвальних вчень як окремої дисципліни з власними підручниками та журналами.[1.0]

Розлад спектру аутизму є одним із найпоширеніших розладів нервової системи, що вражає більш ніж одну зі ста дітей. Це має особливий вплив на соціальну взаємодію, включаючи труднощі в розумінні точок зору, переконань, бажань і емоцій інших людей, відоме як «теорія розуму». Двомовні сім'ї з дитиною-аутистом часто схильні – і іноді це заохочується – уникати використання однієї з рідних мов, щоб не ускладнювати подальший розвиток комунікативних навичок своєї дитини.

Дослідники з Женевського університету (UNIGE, Швейцарія) у співпраці з університетами Фессалії (Греція) і Кембриджа (Велика Британія) показали, що двомовність дозволяє дітям-аутистам частково компенсувати недоліки в теорії психіки та виконавчих функцій, що лежить в основі багатьох їхніх проблем. Ці результати можна прочитати в журналі *Autism Research*. [1.1]

Діагностований у ранньому дитинстві розлад спектру аутизму особливо впливає на соціальні та комунікативні здібності дитини. Це спектр, тому інтенсивність симптомів сильно варіює. Але спільним для дітей з аутизмом є те, що їм важко поставити себе на місце співрозмовника, зосередитися на точці зору останнього і таким чином відвернути увагу від власної перспективи».

Стефані Дюррлеман, науковий співробітник відділу лінгвістики факультету мистецтв UNIGE та співавтор дослідження

Таким чином, аутизм впливає не тільки на все, що має відношення до теорії розуму - розуміння переконань, емоцій, намірів і бажань інших, - але також часто і на виконавчі функції, включаючи здатність до уваги. Дослідження двомовності показали, що діти без аутизму, які володіють декількома мовами, покращили розумові та виконавчі навички порівняно з одномовними дітьми. Таким чином, здається, що двомовність приносить переваги саме там, де дитина-аутист має труднощі", - каже Стефані Дюррлеман. "Тому ми задалися питанням, чи вдається двомовним дітям-аутистам пом'якшити труднощі свого розладу нервової системи, користуючись двома мовами щодня". Щоб перевірити цю гіпотезу, дослідники з університетів Женеви, Фессалії та Кембриджа спостерігали за 103 дітьми-аутистами віком від 6 до 15 років, 43 з яких були двомовними. «Щоб спостерігати реальний вплив двомовності на їхні соціально-комунікативні навички, ми згрупували їх за віком, статтю та інтенсивністю аутичного розладу», — пояснює Елені Перістері, дослідниця з факультету медицини Фессалійського університету та співавтор дослідження. Потім учасники виконували різні завдання, щоб оцінити свою теорію розуму та навичок виконавчої функції.

Двомовні швидко відзначилися, набравши більше балів, ніж їхні одномовні однолітки. «На завдання, що стосуються теорії розуму, тобто їхньої здатності розуміти поведінку іншої людини, ставлячи себе на її місце, двомовні діти дали 76% правильних відповідей, у порівнянні з 57% у одномовних дітей», – зазначає грецький дослідник. Те саме стосується виконавчих функцій: кількість правильних відповідей у білінгвів вдвічі більша, ніж у одномовних. Але чому відмінності такі очевидні?

Двомовність вимагає від дитини насамперед роботи над навичками, безпосередньо пов'язаними з теорією розуму, тобто він або вона повинні постійно бути стурбованими знаннями інших: людина, з якою я розмовляю, говорить польською чи українською? Якою мовою я повинен розмовляти з ним чи нею? Потім, у другій фазі, дитина використовує свої виконавчі функції, зосереджуючи свою увагу на одній мові, гальмуючи другу. Це справжня гімнастика для мозку, яка діє саме на дефіцити, пов'язані з аутистичним розладом. З наших оцінок ми чітко бачимо, що двомовність дуже корисна для дітей з розладами аутистичного спектру", - захоплюється Стефані Дюррлеман.[1.2] Щоб засвідчити, що соціально-економічний рівень, на якому вирости учасники, не відігравав ролі в результатах, це також було зафіксовано, і виявилось, що двомовні діти здебільшого перебували в нижчому соціально-економічному середовищі, ніж одномовні. "Тому ми можемо стверджувати, що переваги в теорії розуму та виконавчих функцій з'являються у двомовних, навіть коли існує соціальна економічна невігідність", - каже женецький дослідник.

Ці висновки важливі для догляду за дітьми з діагнозом аутизм. «Дійсно, оскільки цей розлад нейророзвитку часто впливає на засвоєння мови, двомовні сім'ї, як правило, відмовляються від використання однієї з двох мов, щоб не загострювати процес навчання».

Клініцисти та вчителі часто рекомендують двомовним батькам піддавати своїх дітей з розладами аутистичного спектру (РАС) лише одній мові, незважаючи на обмежені дослідження двомовності та дітей з РАС. Цей вибір має наслідки для лікування, освіти та формування етнічної ідентичності

зростаючої кількості двомовних дітей з РАС. Поштовх використовувати лише одну мову з дітьми-аутистами з двомовних домогосподарств випливає з того, що стати двомовним може "перевантажити" дітей з РАС і навіть може спричинити додаткові мовні затримки. [1.3]Однак немає дослідницької підтримки для переконання, що дітям з аутизмом, які отримують інформацію двома мовами, буде гірше, ніж їхнім одномовним одноліткам. Насправді, вони продемонстрували свою здатність успішно функціонувати як двомовні. Крім того, дані з літератури, що зазвичай розвивається, свідчать про певні когнітивні переваги для двомовних та багатомовних, особливо у сферах виконавчих функцій. Хоча деякі дослідження обговорюють існування будь-яких когнітивних переваг для двомовних, немає сумнівів, що висновки були зосереджені на неклінічних популяціях.

Попри сприятливі на сьогодні умови для повноправного відновлення позицій і функцій української мови, комунікативна потужність російської мови, еміграції та інтеграції сімей в країни світу в реаліях війни, мають спонукати до певної активізації соціолінгвістичних досліджень .

Мовна адаптація та середовище стало значущим в умовах міграції та мобільності, особливо для дітей з особливими потребами та дітей із РАС. Ключовим моментом постає поняття первинного (безпосереднього) та вторинного (опосередкованого) соціумів та зміни їх пріоритетності. Дослідження та підтримка білінгвального навчання має стати мотивованою основою для розвитку особистості дитини з РАС, розкрити важливість модернізації освіти, граматичної диференціації, адаптацію під сучасні умови. Важливо розкрити модель білінгвального розвитку дитини з РАС, напрацювати теоретичний матеріал, прогнозування та зв'язок із важливими галузями, як педагогіка, соціологія, медицина, психологія, нутріціологія, тощо.

Поширеність аутизму в усьому світі невпинно зростала протягом останніх двох десятиліть, у той час як двомовність також стає все більш поширеною в сучасному світі, що швидко глобалізується. Поточне дослідження

мало на меті дослідити вплив білінгвізму на навички розпізнавання частин мови дітей з аутизмом у порівнянні з одномовними дітьми з аутизмом відповідного віку, а також одномовними та двомовними дітьми типового розвитку .

Потенційні виклики, потенційні результати та значення цього дослідження на місцевому та міжнародному рівнях будуть обговорюватися та мати свій розвиток.

Список джерел

1. Дж.Роніат, « Сучасні методи навчання дітей – білінгвов»
2. Н.Мейзел «Дитина – білінгвал», Трейси Токугама- Еспіноза Autism Research
3. Перістері, Е., Балдімці, Е., Цимплі, І. М. та ДУРРЛЕМАН. Двомовність має значення: дослідження дітей із розладом аутистичного спектру та розладом мови в розвитку. У К. Grohmann (Ред.), Багатогранна багатомовність: мова, пізнання та комунікація. Амстердам: Джон Бенджамінс.
4. Bird, Lamond, & Holden, 2011; Yu, 2009.